

PIENIÄ TEKOJA, SUURIA ASIOITA

NUORISOTYÖN EETTINEN NÄKÖKULMA

MINNA RAUAS

HUMAK

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

MINNA RAUAS

PIENIÄ TEKOJA, SUURIA ASIOITA

NUORISOTYÖN EETTINEN NÄKÖKULMA

2. uusittu painos

Suomentietokirjailijat ry on tukenut tämän kirjan kirjoittamista.

ISBN 978-952-456-361-1 (painettu)

ISBN 978-952-456-362-8 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)

ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 99.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	4
1 AMMATTINA NUORISOTYÖ JA NÄKÖKULMANA ETIIKKA.....	5
Kuka on nuori, mitä on nuorisotyö?	7
Eettinen näkökulma vaatii reflektointia	10
Eettinen herkkyys auttaa havaitsemaan ja haastaa näkemään	14
Etiikan neljä näkökulmaa.....	15
2 AMMATTIEETTISTÄ OHJEISTUSTA RAKENTAMASSA.....	20
Eettisen ohjeistuksen tarkoitus	21
Ohjeistus, jossa ei ole yhtään ohjetta	22
Lähtökohtia rakennusprosessille	23
Tiedonkeruuta ja koostamista	24
Nuorisotyö kerätyn materiaalin valossa	26
3 NUORISOTYÖN AMMATTIEETTISET OHJEET	30
Näkökulma 1: Nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemystensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä sekä kokee elämänsä merkitykselliseksi.	31
Näkökulma 2: Nuorisotyö on kohtaamista, kannustavaa kasvatusta ja yhdessä tekemistä	33
Näkökulma 3: Nuorisotyö vahvistaa nuoren osallisuutta lähiyhteisöissä ja yhteiskunnassa	36
Näkökulma 4: Nuorisotyöntekijä toimii rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa	37
Näkökulma 5: Nuorisotyöntekijä toimii nuoruuden ja nuorten elinolojen tulkkina	38
Näkökulma 6: Nuorisotyössä toimitaan ympäristövastuullisesti	39
Näkökulma 7: Nuorisotyöntekijä pitää huolta työhyvinvoinnistaan	40
4 OHJEISTUKSEN HYÖDYNTÄMINEN	43
Palautetta käytännön kentältä.....	44
Professio ja ammatti-identiteetti	45
Eettisyys osaksi arkea	47
5 SEITSEMÄN TEKSTIÄ NUORISOTYÖN EETTISYYDESTÄ.....	49
Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus – Käytännön kokemuksia ja näkemyksiä Kaarinasta.....	51
Niin, mekin tehdään nuorisotyötä!	56
Näkökulmia ammattieettisen ohjeistuksen hyödyntämisestä nuorisotyössä	62
Tieto ja kokemus pohjana ammatilliselle pohdinnalle etiikasta – Ymmärrys ammatillisuudesta ohjaa eettiseen työotteeseen	66
Nuorisotyön ammatietiikka – Eettistä vuoropuhelua.....	71
Työelämän eettinen kehittäminen ylemmässä ammattikorkeakoulututkinnossa.....	74
Kolme näkökulmaa ammattieettisiin ohjeisiin.....	78
6 YHTEENVETO	82
Tavoitteena eettisesti perusteltu nuorisotyöllinen näkökulma	82
Eettisyys haasteena nyt ja tulevaisuudessa.....	85
EPILOGI.....	87

ESIPUHE

Tämä kirja esittelee nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen rakentumista ja siihen liittyviä näkökulmia, kokemuksia ja näkemyksiä. Kirjan ja eettisen ohjeistuksen lähtökohtana on ollut huomio nuorisotyön eettisen puolen hiljaisuudesta. Nuorisotyö ihmisläheisenä ammattina ja vielä paljolti alaikäisten kanssa toimimisena vaatii eettisyyden selkeää esilletuomista ja jatkuvaa pohdintaa sen toteutumisesta. Kirjan ensimmäinen osa käsittelee nuorisotyötä, etiikkaa ja muita olennaisia lähtökohtia ohjeistuksen rakentumiselle. Teemat ovat samoja, mitä ohjeistusta rakentanut työryhmä käsitteli prosessin eri vaiheissa. Lukujen loppuun on laadittu asiayhteyteen sopivia kysymyksiä lukijalle tai työyhteisöille pohdittavaksi. Lähtökohtien jälkeen esitellään ohjeistuksen rakennusprosessin eteneminen ja itse ohjeistus.

Tässä kirjan toisessa painoksessa kerrotaan myös ohjeistuksen päivityksestä ja avataan päivityksessä tulleita muutoksia itse ohjeistukseen. Päivityksen yhteydessä (vuonna 2019) nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus nimi muutettiin muotoon: Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet. Muutoksella haluttiin vahvistaa asiakirjan merkitystä. Ohjeistus koettiin väljäksi; ohjeet toivat asiaan vakautta ja vakavuutta. Ohjeet -sana noudattaa myös yleistä käytäntöä (vrt. sosiaalialan ammattieettiset ohjeet, lähihoitajan eettiset ohjeet, sairaanhoitajan eettiset ohjeet). Tässä teoksessa molemmat termit, ohjeet ja ohjeistus, esiintyvät sulassa sovussa, kuitenkin tarkoittaen ammattilaisille laadittua ammattieettistä koodistoa. Kirjan sisältö noudattelee pitkälti ensimmäisen painoksen tekstiä. Suurimmat muutokset ovat ohjeistuksen päivityksessä sekä niiden selityksissä.

Kirjan loppupuolella on tekstejä ohjeistuksen hyödyntämisestä työelämässä ja alan koulutuksessa. Ne avaavat näkemystä siitä, millaiselle työkentälle ja millaisiin tarpeisiin ohjeistus on jalkautunut (tekstit vuodelta 2014). Lisäksi tähän painatukseen on saatu Juha Niemisen teksti, joka tarkastelee ammattieettisten ohjeiden ja eettisyyden merkitystä nuorisotyössä. Tämä teksti on kirjoitettu vuonna 2019.

Teorian, ohjeistuksen ja käytännön näkökulmasta muodostuu kokonaisuus, joka kuvaa nuorisotyön eettistä näkökulmaa. Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus nostaa esille työn eettisiä haasteita. Ratkaisuja voimme perustella eettisillä ja nuorisotyöllisillä perusteilla. Kirjassa esitetyt esimerkit eivät toimi toimintaohjeina tai -suosituksina eettistä pohdintaa edellyttävien tilanteiden ratkaisemiseksi. Eettiset haasteet tulee aina käsitellä tilannekohtaisesti, jolloin todelliset, päätökseen vaikuttavat tekijät tulevat huomioituksi. Tämän kirjan tarkoitus on nostaa esille eettisten asioiden monisäikeisyyttä ja vahvistaa eettistä pohdintaa nuorisotyössä. Eettisten näkökulmien tarkastelu ei kuitenkaan riitä; käytännön nuorisotyössä vastaan kysymyksiin, joihin ei ole yhtä oikeaa ratkaisua.

Kirjan ensimmäisen painoksen lopussa pohditaan jo tulevaisuutta: *Mitään lopullista tai ikiaikaista eettistä näkökulmaa on mahdoton rakentaa. On asioita, jotka pysyvät eettisinä haasteina. Ajan kuluessa tulee kuitenkin uusia asioita nostettavaksi ohjeistukseen, toisaalta jotkut asiat tulevat ratkaistuksi tai muuten pudotetuksi ohjeistuksen ulkopuolelle. Nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen rakennusprosessi pohjautui siihen ajatukseen, että ohjeistuksen päivitystä tulee tehdä tulevaisuudessa. Näin on nyt toteutunut ensimmäisen kerran; kahdeksan vuotta ammattieettisen ohjeistuksen julkistamisen jälkeen. Hienoa nuorisotyö!*

Pätkäneellä 17.12.2019

Minna Rauas

1 AMMATTINA NUORISOTYÖ JA NÄKÖKULMANA ETIIKKA

Nuorisotyö on arkista aherrusta, mutta se on merkityksellistä nuoren, lähiyhteisön, asuinalueen ja yhteiskunnan kannalta. Nuorisotyössä tehdään paljon pieniä asioita ja otetaan lyhyitä askeleita. Niistä nuori rakentaa kuukausien ja vuosien kuluessa elämisen taitoa, itsetuntemusta ja oman elämän hallintaa. Nuorisotyön pitkäjänteisyyttä on vaikea tehdä näkyväksi, ja nykyinen projektiluonteinen työ istuu harvoin toiminnan luonteeseen. Ulkopuolisten on toisinaan vaikea ymmärtää nuorisotyön luonnetta, ja ammattilaiset pohtivat työnsä eettisiä näkökulmia usein yksinään. Nuorisotyö haastaa niin sen parissa työskentelevät kuin ulkopuolisetkin miettimään, mitä on hyvä elämä.

Kun keskustellaan nuorisotyön eettisistä haasteista, ryhdytään usein puhumaan ilmoitusvelvollisuudesta, erilaisista puuttumis- ja interventiohaasteista sekä hankalasta ammattiroolista nuorten ja viranomaisten välimaastossa. Esimerkkejä tulvii keskusteluun helposti, mutta usein ne jäävät vaille syvempää pohdintaa. Tehtyjen päätösten perusteluja ei punnita eikä tapauksiin etsitä tai esitetä erilaisia ratkaisumalleja. Osaksi tämä kaikki jää kiireen alle, mutta haasteita ei aina myöskään osata jäsentää käsiteltävään muotoon. Toiset tuntuvat liian mitättömiltä pohdittaviksi ja toiset niin monimutkaiselta, ettei niiden ratkaiseminen tunnu mahdolliselta. Asioita tulisi voida jakaa myös yhdessä toisten kanssa, jotta omaan ajatteluun saisi ulkopuolista näkökulmaa. Harva nuorisotyöntekijä käy työnohjauksessa, ja valitettavan harvassa työyhteisössä panostetaan työn eettisen ulottuvuuden pohdintaan. Eettisissä tilanteissa toimintatavat tulevat usein ”selkärangasta”, mutta onneksi myös tehtyjä valintoja pohditaan jälkikäteen ja rakennetaan malleja tulevia tilanteita varten.

Eettinen pohdinta on haastavaa ja siihen syventymisen kannattaa aloittaa käsittelemällä omaa moraalista sekä omia käsityksiä oikeasta ja väärästä. Kun ymmärrämme millaisia eettisiä valintoja teemme omassa elämässämme ja millaisia näkökulmia niihin sisältyy, on helpompi siirtyä pohtimaan ammatteettisiä asioita: niitä työssä esiintyviä haasteita, joita ammattilaisina kohtaamme ja ratkaisemme.

Eettiset kysymykset osuvat myös arveluttaviin asioihin, joista ei haluta välttämättä keskustella, vaan hiljaisuudella annetaan jokaiselle mahdollisuus omaan eettiseen näkemykseen ja toimintaan. Henkilökohtaisella tasolla näin voidaankin ajatella. Työhön liittyy myös omakohtaisia ratkaisuja. Työn ja vapaa-ajan erottaminen ei ole aina yksinkertaista. Toiset valvovat työpuhelinta ja sähköpostia sekä sosiaalista mediaa niin vapaapäivinä kuin loman aikana. Työ rytmittää elämää myös työajan ulkopuolella: ollaan tavoitettavissa ja tarvittaessa käytettävissä. Johtuuko se työn määrästä, vastuuntunnosta vai jostakin muusta? Olemmeko niin tarpeellisia, vai haluammeko olla niin tarpeellisia, että olemme aina tavoitettavissa? Kuka määrittää työn määrän, ja onko se realistinen suhteessa työaikaan? Kenen etu on se, että olemme vapaa-ajallakin työorientuneita? Kuitenkin se aika, jonka käytämme töihimme vapaa-ajalla, on pois siitä ajasta, joka on tarkoitettu itsellemme ja läheisillemme.

*Kuka määrittää
työn määrän, ja
onko se realistinen
suhteessa
työaikaan?*

Lööpeistä saamme toisinaan lukea, millä tavalla kansanedustajat käyttävät taksietuaan, ja asian tuomitseminen tuntuu helpolta. Kun käännämme asian omaan työpaikkaamme, ei tuomitseminen

olekaan enää niin yksinkertaista. Työajan käyttö omien henkilökohtaisten asioiden hoitamiseen tai työpaikan tavaroiden ja asioiden hyödyntäminen työn ulkopuolella ovat työhön liittyviä asioita, mutta kuuluvat henkilökohtaisen moraalin piiriin. Asioista voi olla yhteisesti sovittuja käytäntöjä, mutta myös henkilökohtaiselle tulkinnalle ja näkökulmalle jää yleensä tilaa. Toimintatapojen skaala on laaja. Toinen palauttaa laukun pohjalle pudonneen klemmarin takaisin työpaikalle, kun toisaalla joku kuljettaa käsipapereita kotiinsa. Toinen tilaa lääkäriajan ruokatauon aikana, ja toinen surffaa surutta työajalla omiin harrastuksiin liittyvillä nettisivuilla. Näistä asioista ei välttämättä puhuta, vaikka todellisuudessa työviikkojen ja -vuosien aikana ihmisistä on havaittavissa ominaisuuksia, joita jaetaan kahvipöytäkeskusteluissa ja käytäväpuheissa. Työpaikan etujen laajentuminen harmaalle alueelle perustellaan omilla näkemyksillä. Onko silloin kyse periaatteesta vai väärän toiminnan selittämisestä

Omalla toiminnallamme rakennamme kuvaa itsestämme.

itselle oikeutetuksi? Yksittäisten perustelujen lisäksi voidaan pohtia toiminnan taustoja: onko kyse todellista tarpeesta, ajattelumattomuudesta, oppimisesta, ahneudesta, pihiydestä vai jostakin muusta?

Eettisiä kysymyksiä on nähtävissä elämämme joka osa-alueella. Oman moraalien pohtiminen ei mahdu tähän kirjaan, mutta se kytkeytyy ammattietiikkaan, eikä sen vaikutusta tule väheksyä. Omalla toiminnallamme rakennamme kuvaa itsestämme.

Kun puhutaan ammatillisista asioista, emme voi nojata vain omaan moraaliseen käsitykseen. Kun yhteistyöpalaverissa käsitellään nuorten tai yksittäisen nuoren asioita, ovat nuorisotyöntekijän antamat lausunnot nuorisotyöllisiä näkemyksiä asiaan. Nuorisotyöntekijät luovat työssään kuvaa ammattikunnastaan ja määrittävät toiminnallaan nuorisotyön roolia. Näistä kokemuksista ja näkemyksistä ulkopuoliset muodostavat ymmärryksenä nuorisotyöstä.

Kun oikea ja väärä toimintatapa on määritelty, ei tarvita eettistä pohdintaa. Ratkaisemattomat kysymykset kuuluvat etiikkaan. Silloin kun oikea ja väärä on määritelty, ratkaistu kysymys voidaan muuttaa toimintatavaksi. Eettisissä haasteissa työntekijät voivat samassa tilanteessa päätyä perustellusti erilaiseen toimintatapaan. Esimerkkinä toimii tässä kuvitteellinen hahmo Timo, joka harrastaa sählyä. Nuorten sählykerhossa käyvällä Timolla on enemmän intoa ja tunnetta kuin taitoa ja pelisilmää. Toimintaa ohjaava nuorisotyöntekijä voi reagoida Timon vilkkauteen eri tavoin ja kuitenkin aina ammatillisesti. Vaihtoehtoisia näkökulmia ovat esimerkiksi:

Eettisissä haasteissa työntekijät voivat samassa tilanteessa päätyä perustellusti erilaiseen toimintatapaan.

- 1) Timo on vilkas, mutta sähly on pojalle tärkeä energian tuhlaamisen väline. Toiset pelaajat saavat oppia hieman kärsivällisyyttä ja ymmärrystä, mutta yhdessä tekeminen on tärkeintä. Timo jatkaa ryhmässä, ja räikeimpiin rikkomuksiin puututaan.
- 2) Timo on vilkas, eikä pysty pelaamaan yhdessä sovittujen sääntöjen puitteissa. Timolle kerrotaan, että hänen tulee muuttaa pelityyliään, jotta harrastus voi jatkua. Muiden pelaajien turvallisuus ja peli-into eivät saa vaarantua. Kyse ei kuitenkaan ole vain pelityylistä, jota voi muuttaa ja lopulta Timo lopettaa sählyn.
- 3) Timo on vilkas, ja ohjaajan ahkeran huomauttamisten kautta peli-into sammuu, ja Timo lopettaa sählyn.
- 4) Timo on vilkas, eikä siten sovellu kyseiseen harrastukseen. Hänet ohjataan muihin harrasteryhmiin.

- 5) Timo on vilkas, mutta juuri hänelle oma harrastus tekee hyvää. Muut saavat sopeutua tilanteeseen. Rikkomuksiin puututaan, mutta Timoa ymmärretään myös vilkkautensa vuoksi. Lähtökohtana on, että Timolla on harrastuksessa mukavaa ja hänen osallistumisensa toimintaan on tärkeää. Joku toinen pelaaja saattaa lopettaa harrastuksen, koska hän pitää toimintaa epäreiluna.

Kaikissa vaihtoehdoissa ohjaaja rakentaa toiminnallaan kuvaa siitä, miten nuorisotyöntekijä kohtaa ja ratkaisee, sekä miten nuorisotyössä kohdataan ja ratkaistaan kyseisiä tilanteita. Päätös ei ole vain henkilökohtainen ratkaisu, vaan se kytkeytyy työntekijän edustamaan tahoon ja ammatillisuuteen. Vaihtoehtoiset toimintatavat herättävät lisäkysymyksiä, ja omaan näkemykseen parhaasta toimintatavasta liittyy monia tekijöitä, joita tällaisessa esimerkinomaisessa tilanteessa on mahdotonta avata. Olennaista on myös se, että emme tiedä, mitä esimerkin sählyryhmässä todellisuudessa tapahtuu, vaikka osaamme perustella mielestämme parhaan ratkaisun. Erilaisten käytännön näkemysten lisäksi

**Nuorisotyön
eettinen
näkökulma
ei rakennu
hiljaisuudessa.**

esimerkkiä voi lähestyä nuorisotyöllisestä tai eettisestä näkökulmasta.

Nuorisotyön eettinen näkökulma ei rakennu hiljaisuudessa, eikä eettisten kysymysten ääneen sanominen ole ammattitaidottomuutta.

Jotta saamme monimutkaisiakin eettisiä haasteita käsiteltävään muotoon, on hyvä pureutua nuorisotyön peruskysymyksiin ja kurkistaa muutamaan etiikan teoriaan sekä yrittää tarkastella näitä asioita ulkopuolisesta näkökulmasta. Ammatillisuuteen kuuluu ammattietiikka, jossa nähdään vaihtoehtoja ja osataan perustella tehtyjä ratkaisuja.

**KUKA ON NUORI, MITÄ ON
NUORISOTYÖ?**

Nuoruutta on määritelty erilaisin ikämäärein ja erilaisten näkökulmien kautta. Kasvatusfilosofi Rousseau esitti 1700-luvulla näkökulman, jossa ihminen syntyy toisen kerran nuoruudessa. Rousseauun mukaan synnymme ensin olemassaoloa ja toiseksi elämää varten, ensiksi sukuamme ja sitten sukupuoltamme varten. (Puuronen 2006, 52.) Nykyisin nuorisolaki määrittää nuorilla tarkoitettavan alle 29-vuotiaita (Nuorisolaki 2006). Nuorisotutkijat taas korostavat, että nuorisoi ei ole mikään yhtenäinen ihmisjoukko, vaan nuoret ovat yksilöitä ja nuoruus moniulotteista. Se on siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen, ihmisen biologisen, psyykkisen ja sosiaalisen kypsymisen prosessi lapsesta aikuisuuteen. (Nivala & Saastamoinen 2007, 10.)

*Nuoriso ei
ole mikään
yhtenäinen
ihmisjoukko,
vaan nuoret
ovat yksilöitä
ja nuoruus
moniulotteista.*

Nuorisotyötä on myös määritelty vuosien saatossa erilaisin näkökulmin. Opetusministeriön nuorisosiainesittelijä Lauri Pautola kirjoitti vuonna 1947 seuraavaa: ”Vapaa nuorisotyö on kasvatusta, missä kasvatuksen objekti pyritään tekemään subjektiksi. Vapaalla nuorten omatoimisuuteen pohjautuvalla kasvatuksella pyritään kehittämään itsenäisesti ajattelevia, yhteiskunnallisesti valveutuneita, omalla pohjallaan seisovia nuoria”. (Leinonen 2009, 33.) Vuonna 2012 kuntaliiton erityisasiantuntija Kari Sjöholm kirjoitti seuraavasti: Nuorisotyö on nuorista välittämistä, osallisuuden ja kasvun tukemista nuorten omissa yhteisöissä sekä nuorten näkökulman esiintuomista (Sjöholm 2012, 67). Nuorisotyöllä on monipuolisia tehtäviä ja nuorisotyöntekijällä erilaisia rooleja ja toimenkuvia (esim. Määttä

& Tasanko 2012, 34, Hoikkala & Sell 2007, 13). Nuorisotyö on tasapainoilua aikuisuuden ja lapsuuden välimaastossa. Sen tulee olla samanaikaisesti vakaata, mutta myös ajassa muuttuvaa toimintaa.

Katariina Soanjärven väitöskirja toteaa nuorisotyön olevan sisällöltään jännitteinen. Nuorisotyöntekijän odotetaan vastaavan samanaikaisesti nuorten osallisuuteen, syrjäytymiseen, kontrollointiin ja emansipaatioon. Lisäksi nuorisotyön menetelmissä on huomioitava ryhmien rinnastamisen lisäksi yhä enenevässä määrin myös yksittäisten nuorten ohjaaminen. Odotukset ovat ristiriitaisia. (Soanjärvi 2011, 131.) Määrittelyn tueksi nuorisotyötä on tarkasteltu erilaisista näkökulmista. Kriittinen pedagogiikka on kasvatusteoria, jonka avulla voidaan tarkastella nuorisotyötä. Näkökulma kytkeytyy nuorisotyön pitkiin perinteisiin korostaen, että nuorilla tulee olla oikeus määritellä itse omia kehittymisen kohteitaan. Kasvattajien tehtävä on tukea nuorten toimintaa. Ajatuksena on, että kasvattajalla tulisi olla kykyä elää rajatilanteissa, joissa kukaan ei tiedä totuutta, mutta jokaisella on oikeus tulla kuuluksi. Kasvatuksessa on kysymys toimimisesta tulevaisuuden puolesta, pyrkimyksistä muuttaa epäsuhteiset, epädemokraattiset tai sortavat sosiaaliset suhteet ja instituutiot. (Kiilakoski 2007, 57, 74.)

Nuorisotyötä toteutetaan niin kunnallisena palveluna kuin seurakuntien, seurojen ja järjestöjen toimintana. Kysymys siitä, mitä kaikkea nuorisotyö on ja mitä sen tulisi olla, on avoin keskustelun kohde (Kiilakoski & Nieminen 2007, 187). Nuorisotyöksi kutsutaankin helposti melkein kaikkea toimintaa, johon osallistuu iältään nuoria henkilöitä. Nuoreksi voidaan taas määritellä laaja joukko ihmisiä. Nuoruuden katsotaan alkavan yhä aikaisemmin, typistään lapsuutta lyhyemmäksi. Alakoulun viimeisien luokkien oppilaat ovat vähintäänkin varhaisnuoria. Toisaalta moni kolmekymppinen kokee itsensä nuoreksi. Nuoruus on tavoiteltava ikäkausi elämässä, jota halutaan venyttää kummastakin päästä lapsuuden ja aikuisuuden kustannuksella. Nuoruuteen liitetään vapaus ja toisaalta vastuuttomuus, jotka yhdessä muodostavat vaarallisen yhdistel-

män. Nuoruudessa kaiken ei tarvitse olla niin tietoista ja järkevää, ja ikäkausi toimii selityksenä ajatelmattomuudelle.

Käytännön kentällä toteutetaan monenlaista nuorisotyötä, ja toisaalta nuorisotyön määritelmästä ei myöskään ole yhteneväistä käsitystä. Tämän kirjan lopussa on kirjoitus kulttuurisen nuorisotyön puolelta, missä ammattilaiset erilaisista koulutustaustoista huolimatta toteavat tekevänsä nuorisotyötä. Nuorisotyön tekemiseen suhtaudutaan ristiriitaisesti. Esimerkiksi urheilun puolella on monia toimijoita, jotka kytkeytyvät enemmän liikunnan ja lajin ympärille kuin nuorisotyöllisiin näkemyksiin. Tilannetta kuvaa hyvin erään valmentajaksi ryhtyneen aikuisen toteamus uudesta tehtävästä, kun hän kertoi kyllä voivansa valmentaa, mutta nuorisotyöntekijäksi hän ei ryhtyisi. Toisaalla samaan aikaan halutaan lisätä liikuntaharrastukseen kasvatuksellisia näkemyksiä ja nuorisotyöllisiä piirteitä. Valmentajalla ja nuorisotyöntekijällä on erilainen näkökulma harrastamiseen, mutta silti voimme tarkastella, millaisia nuorisotyöllisiä piirteitä lasten- ja nuorten liikunnassa olisi huomioitava. Nuorisotyö ei mahdu siis mihinkään tiettyyn lokeroon, mutta joitakin reunaehtoja on määriteltävissä.

Nykynuoret tekevät itsenäisiä valintoja, he voivat edetä askel askeleelta, yrityksen ja erehdyksen kautta. He saattavat odottaa ja katsoa, mitä elämä tuo tullessaan. (Helve 2002, 228.) Nuoruus on monimutkaistunut, valintoja joudutaan tekemään niin koulussa kuin vapaa-ajalla. Vaihtoehtojen määrä on kasvanut ja niitä tulee muuttuvassa maailmassa jatkuvasti lisää. Valintojen tekeminen ei ole helppoa ja joskus liika tarjonta vaikeuttaa oman jutun löytymistä. Esimerkiksi erilaisia harrastusmahdollisuuksia on isoissa kaupungeissa satoja, mutta silti löytyy nuoria, joiden mielestä kaupungissa ei ole vapaa-ajalla mitään mielenkiintoista tekemistä. Sadat vaihtoehdot vaikeuttavat hahmot-

*Nuorisotyön
tekemiseen
suhtaudutaan
ristiriitaisesti.*

Nuoruus on monimutkaistunut.

tamista ja näännyttävät selvitystyöhön lähteneen. Tarjonta ja kysyntä ei myöskään aina kohtaa. Erästä itsepuolustuskurssia järjestettiin ilmaisena tapahtumana, jolloin osanottajamäärä oli vähäinen. Sama kurssi siirtyi maksullisen kuntoklubin ohjelmaan ja osanottajamäärä moninkertaistui. Raha tai toiminnan maksullisuuskaan ei aina selitä nuorten osallistumista tai osallistumattomuutta vapaa-ajantoimintaan. Toiset nuoret ovat ylityöllistettyjä pianonsoiton, partion, jalkapallon ja nuorisovaltuuston ristitulesa, toisaalla samassa kaupungissa samanikäinen nuori ei löydä itselleen mitään mielekästä tekemistä.

Myös pitkä nuoruusikä voi väsyttää, kun aikuisuus on muutakin kuin 18-vuoden ikä. Vastuullisuus, taloudellinen itsenäisyys, elämänhallinta ja monet muut aikuisuuden kriteerit halutaan saavuttaa nopeasti, mutta todellisuudessa ne vaativat aikaa, kypsymistä sekä onnistumisten ja epäonnistumisten kautta rakentumista. Vastapainetta asettaa maailma, jossa asiat tapahtuvat yhä nopeammin. Aikaa vaativat ja nopeasti tapahtuvat muutokset

Keskeneräisyyden sietäminen on osa nuoruutta.

menevät sekaisin. Nuoren itsenäistyminen ei tapahdu muutossa ensimmäiseen omaan kotiin eikä elämänhallinta ole sama kuin taloudellinen riippumattomuus. Omalta tuntuneet ideologiat tai arvostukset voivat muuttua itsenäistymisen ja kypsymisen myötä. Muutokset kuuluvat nuoruuteen, ja ne ovat välttämättömiä kasvussa aikuisuuteen. Keskeneräisyyden sietäminen on osa nuoruutta. Toisinaan asioita halutaan oikaista itsekkäästi niin, että kaikki mukava ja positiivinen nopeasti minulle. Tällöin maailmankuva on rajoittunut eikä syy-seuraussuhteita osata hahmottaa. Toisaalta itselle edullisia asioita nuoruudesta halutaan säilyttää mahdollisimman pitkään, näin yritetään hyödyntää sekä nuoruuden että aikuisuuden mukavat puolet. Nuorten suhtautuminen ikäkauteensa sisältää ristiriitoja, mutta ristiriitoja sisältää myös ulkopuolisten näkemykset ja

huomautukset. Nuorilta vaaditaan aikuisuutta sekä kypsymistä, mutta tilanteen vaatiessa todetaan heidän olevan vasta nuoria. Näitä näkökulmia voidaan käyttää myös positiivisesti. Nuoren ei tarvitse olla aikuinen, jolloin epävarmuus, etsiminen ja erheet ovat ymmärrettäviä. Toisaalta itsenäisyys, vastuunkanto sekä kypsyys herättävät luottamusta nuoren kykyyn kasvaa kohti aikuisuutta.

Sosiaalinen ja kulttuurinen nuoruuden pitkittyminen lisää myös sukupolvien välistä kuilua. Joillakin nuorilla ei ole minkäänlaista yhtymäkohtaa heidän vanhempiansa nuoruudessa vietettyyn elämäntapaan. Vanhempien on myös vaikea tavoittaa nuorten kulttuuria ja elämäntapaa, koska sellaista ei ollut heidän nuoruudessaan. (Helve 2002, 232.)

Tämän kirjan tarkoitus ei ole vastata otsikon haasteelliseen kysymykseen nuoruuden ja nuorisotyön määrittämisestä. Ne ovat kuitenkin tärkeitä kysymyksiä, ja niitä tulee avoimesti pohtia työpaikoilla. Työn sisällön määrittäminen on osa nuorisotyötä. Tämä näkemys korostuu käytännön nuorisotoiminnan suunnittelussa. Nuorisotyöhön ladataan monenlaisia odotuksia ja sen myös odotetaan ratkaisevan lähes kaikki nuoriin liittyvät haasteet. Vaikka nuorisotyöllä ei ole yksiselitteistä tehtävää, on tärkeää, etteivät muut tahot ryhdy määrittämään nuorisotyön roolia, näkökulmaa ja tehtäviä. Tässä kirjassa nuorisotyön ja nuoruuden pohdinta liittyy niihin lähtökohtiin, joista nuorisotyön ammattieettistä ohjeistusta lähdettiin rakentamaan. Kun nuorisotyön järjestämistä ohjaavat monet tahot, erilaiset periaatteet ja tavoitteet, on haasteellista nähdä nuorisotyön ydintä. Tämä ydin koostuu niistä asioista, jotka tekevät nuorisotyöstä nuorisotyötä. Nämä piirteet olivat myös eettisen ohjeistuksen lähtökohtana.

Ammattieettinen ohjeistus ei tullut rajaamaan nuorisotyön kenttää vaan kirkastamaan nuorisotyön ydintä. Kyse on siitä, mikä nuorisotyössä on

Työn sisällön määrittäminen on osa nuorisotyötä.

yhteistä ja tärkeää järjestäjätahosta tai kohderyhmän iästä riippumatta. Ohjeistus kiteyttää niitä periaatteita, jotka ovat läsnä ammatillisessa nuorisotyössä.

Nuorisotyön kentällä on myös vapaaehtoisvoimin toteutettavia työmuotoja. Ohjeistus on tarkoituksellisesti nimetty ammattieettiseksi, jotta se suuntautuu nuorisotyötä ammatikseen tekeville. Tällä tahdottiin suojata niin vapaaehtoistyötä kuin ammatillaisia. Kyse ei ole toisen työn korottamisesta tai alentamisesta vaan roolien selkeyttämisestä. Vapaaehtoistyöltä ei saa vaatia ammatillista työtä. Tällä ei tarkoiteta työn laatua vaan vastuu- ja asennekysymyksiä. Vapaaehtoistyöhön kuuluu sille ominaisia piirteitä: työn tulee olla jollakin tavalla mielekästä, jolloin työtä tehdään vapaasta tahdosta, oman haluaman työpanoksen verran. Ammatillaista sitovat työpaikan säännöt ja sopimukset sekä ammattiin kuuluva vastuu ammatinharjoittamisesta.

Rakentunutta ohjeistusta voidaan soveltaa vapaaehtoistyössä. Tavoitteena on, että myös vapaaehtoistyön puolella keskusteltaisiin eettisistä näkökulmista. Rakentunut ohjeistus toimii siihen lähtökohtana ja siitä on johdettavissa toimintakohtaisia ohjeistuksia, jolloin niistä tulee tarkoituksenmukaisia. Lisäksi vapaaehtoistyössä on omia eettisiä haasteita, jotka tulisi keskustella ja kirjata. Avoin eettinen pohdinta ja yhteisesti sovitut asiat vahvistavat toimintaa järjestäjästä ja työmuodosta riippumatta.

POHDITTAVAA:

Mistä nuoruus alkaa ja mihin se päättyy?

EETTINEN NÄKÖKULMA VAATII REFLEKTOINTIA

Arvot ovat yleisesti hyväksytyjä periaatteita, joiden mukaan toimitaan ja jotka muodostavat työn näkymättömän selkärangan. Arvojen sisältöä pidetään toisinaan liian teoreettisina, eikä niitä yleensä määritellä suhteessa omaan työhön tai työyhteisöön. Arvoista voidaan johtaa konkreettisia ohjeita, ja arvojen tiedostaminen johtaa eettiseen tapaan ajatella. Henkilöillä, jotka todella ymmärtävät, keitä ovat ja mihin arvoihin he perustavat työnsä, on sisäinen tarve elää eettisyyden, ei niinkään sääntöjen määräämällä tavalla. Melkeinpä minkä tahansa käytöksen oikeuttamiseksi voidaan löytää laki, sääntö tai käytäntö, mutta ei aina eettistä perustetta. (Paasivaara 2009, 93–94.)

Erilaisten arvojen ymmärtäminen ja toteuttaminen on haastavaa. Se vaatii arvon sisällön ja tarkoituksen pohtimista. Esimerkiksi oikeudenmukaisuus on syvimmältään kokonaan muuta kuin tasajako. Tasaapuolisuuden kykenee kuka tahansa, joka on oppinut jakolaskun. Ei tarvita muuta kuin, että antaa ruokailussa jokaiselle viisi kalapuikkoa. Oikeudenmukaisuus ottaa huomioon tasapuolisuuden ohella ihmisen tarpeet eli kalapuikoesimerkissä nälän suuruuden. Samalla se muistaa myös aiemmin syntyneet vinoumat ja hyvittää niistä. Keskellä elämän monimutkaisuutta oikeudenmukaisuus on vaikea asia. (Könkkä 2014, 104–105.)

PERUSKÄSITTEITÄ YKSINKERTAISTETTUNA:

arvo

tärkeänä pidetty asia tai päämäärä

etiikka

tekojen oikeellisuuden arvioinnin periaatteet

moraali

tiettyihin arvoihin ja periaatteisiin
sitoutuminen

ammattietiikka

ammattikunnan omat arvot ja periaatteet

virkamiesetiikka

virkamiesten ja viranomaisten arvot ja
periaatteet

(Virkamiesetiikka 2000, 7.)

Etiikalla tarkoitetaan oppia, joka tutkii oikeaa ja väärää. Se on myös tieteenala. Etiikka on systemaattinen yritys ymmärtää oikeaa ja väärää koskevia käsityksiä. Etiikalla viitataan myös sellaisiin moraalikäsitteisiin, joista yksilö on tietoinen ja joihin hän on sitoutunut. (Juujärvi, Myyry & Pessa 2007, 13.) Etiikan voidaan katsoa olevan moraalinen filosofia. Moraalilla tarkoitetaan ihmisen ajattelun ja toimintatapojen sekä ihmisen käsityksiä oikeasta ja väärästä. Ihmisen näkemys siitä, miten tulisi toimia, edustaa hänen moraaliaan. Etiikka pyrkii ker-

tomaan, minkälainen oikea moraali on eli minkälaiset tavat ovat hyviä ja oikeita. (Räikkö 2004, 10.) Se, mikä on eettisesti oikein ja väärin, ei selviä lukemalla lakikirjoja. Vaikka laki kertoo, mikä on oikein ja mikä väärin, se ei kerro, mikä on

eettisesti oikein ja väärin. Monet lait toki voidaan perustella eettisesti, ja lainkuuliaisuutta ylipäänsä voidaan puolustaa eettisin perustein. Mutta kenelläkään ei ole valtaa noin vain päättää, mikä on eettisesti hyväksyttävää. (Räikkö 2004, 11.) Lait ovat yleisellä tasolla ilmaistuja, joten niitä joudutaan

soveltamaan. Käytännössä lain tulkinta nostaa usein esille myös eettisiä valintoja. Ammattietiikan lähtökohtana on, että työhön liittyvien moraalisten ongelmien ratkaisu perustuu reflektoituun eli pohdittuun näkemykseen oikeasta ja väärästä. Ammattietiikka tarkoittaa yhteistä näkemystä siitä, millainen ammatillinen toiminta on oikeaa ja hyvää sekä millainen puolestaan väärää ja pahaa. (Juujärvi ym. 2007, 13.) Omat arvot ja asenteet ovat ihmisille tärkeitä, ja usein ne mielletään osaksi omaa persoonaa. Omien arvojen ja ammattinsa arvojen välisiä eroja ja ristiriitoja voi olla vaikea käsitellä. Monissa ammattiteissa arvot ovat kuitenkin olennainen osa ammatin ydintä ja ammatillista osaamista. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 179.)

Ihmisten moraaliset arvot ja asenteet ovat kulttuurisidonnaisia. Maan historia, ideologia ja politiikka sekä taloudelliset resurssit ovat vaikuttamassa koulujen ja kotien kasvatustavoitteisiin ja asenteisiin. Kulttuurin katsotaan käsittävän opitut käyttäytymismallit, perinteet, ajattelu- ja toimintatavat, asenteet, arvot ja moraalit. Monikulttuurisuuden näkökulmasta katsottuna etiikka ja moraalikäsitteet monimutkaistuvat entisestään. Kulttuuriset erot saattavat aiheuttaa ristiriitoja. Toisaalta nuoret omaksuvat myös globaaleja arvoja nuorisokulttuurien, tiedotusvälineiden ja internetin välityksellä. (Helve 2002, 20–22.) Etiikka on myös systemaattinen yritys ymmärtää moraalikäsitettä. Se pyrkii esittämään oikean käyttäytymisen säännöt ja periaatteet sekä tunnistamaan, mitkä hyveet ja arvot edistävät elämisen arvoista elämää. Etiikka käynnistää pohdinnan myös yksilön vastuusta ja velvollisuuksista itseään ja muita kohtaan. (Mäkinen ym. 2009, 167.)

Nykyisin keskeisin eettisen ajattelun ja järjenkäytön tunnuspiirre on reflektiivisyys. Ilman reflektiota eli omien sekä yhteisön käsitysten ja toimintojen tarkastelua ei voi syntyä sellaisia perusteltuja käsityksiä ja pohdittuja valintoja, joita eettisellä ajattelulla ja toiminnalla tarkoitetaan. Eettinen pohdiskelu ja keskustelu laajentavat näkökulmaa yksinkertaistavasta mustavalkoisesta ajattelusta moniarvoiseen

*Se, mikä on
eettisesti oikein
ja väärin, ei
selviä lukemalla
lakikirjoja.*

ja moniulotteiseen asioiden tarkasteluun. Etiikka pohjautuu eettisiin ratkaisuihin usein liittyvien tunteiden sijasta nimenomaan ajatteluun. (Mäkinen ym. 2009, 170.)

Ammattieettinen ohjeistus on enemmän etiikan kuin moraalien näkökulmasta rakennettu koodisto. Moraali liitetään usein henkilökohtaisiin näkemyksiin ja tekoihin, kun taas etiikka on yleisempi käsite. Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus on rakennettu vahvistamaan alan eettistä pohdintaa. Sen avulla työntekijät saavat tukea moraalisiin kysymyksiin, jotka liittyvät työhön ja ammatillisuuteen.

Eettinen motivaatio tarkoittaa sitoutumista moraaliseen eettisiin arvoihin ja vastuuta omien tekojen seurauksista. Asiassa kehittyminen vaatii oman alan

Tärkeää on arvojen vaikutusten huomioiminen, vaihtoehtoisten toimintatapojen näkeminen sekä perustellut toimintatavat.

arvoperustan tuntemista ja arvokeskusteluun osallistumista. Eettistä motivaatiota voidaan tarkastella osana ammatti-identiteettiä ja sitoutumisena ammatillisen roolin asettamiseen vaatimuksiin ja velvollisuuksiin. (Mäkinen ym. 2009, 184.) Omaa arvoperustaa voi peilata ammattieettiseen ohjeistukseen, nuorisolakiin tai työkohtaiseen arvopohjaan. Tärkeää on arvojen

vaikutusten huomioiminen, vaihtoehtoisten toimintatapojen näkeminen sekä perustellut toimintatavat. Kunnalla, järjestöllä ja yrityksellä on usein määritelty oma arvoperusta, ja sitä tulee hyödyntää. Yleisistä arvoista ja hyveistä on määritettävissä työkohtaisia näkökulmia. Useat valitettavasti ”käytössä kuluneet sanat” sisältävät olennaisia asioita ja ovat käytännössä vaikeita toteuttaa. Esimerkiksi tasa-arvoisuus nuoria kohdatessa on ikuinen haaste. Inhimillisenä työntekijänä toisten nuorten kanssa on helpompi ja luontevampi työskennellä, mutta myös henkilökohtaisesti haastavat nuoret tulee kohdata tasa-arvoisesti. Eräs vuosia työskennellyt

sosiaalityöntekijä kuvasi kyseistä haastetta osuvasti, kun vertasi omia tuntemuksiaan kohdatessaan nöyryä yksinhuoltajaäitiä ylisuuren sähkölaskun kanssa ja seuraavaksi alkoholisoitunutta sosiaalitoimen kanta-asiakasta. Omat tuntemukset ja näkemykset eivät saa vaarantaa tasa-arvoista ja asiakasta kunnioittavaa kohtaamista.

Nuorisotyön kehittämisen ja tulevaisuuden kannalta on tärkeää käydä arvokeskustelua ja uudistaa nuorisotyötä. Nuorisotyön sisällöllinen kehitys edellyttää nuorisotyöntekijöiden sitoutumista omaan henkilökohtaiseen kouluttautumiseensa sekä omien arvojen ja asenteiden reflektointiin. Eriytyisen tärkeää on tunnistaa ja tiedostaa se, miten omat arvot ja asenteet heijastuvat työhön. (Kylmäkoski & Fedotoff 2007, 389.)

Omien tunteiden ja asenteiden havainnointi on ensimmäinen askel arvopohdinnassa. Omien arvojen ja työn arvojen määrittäminen johdattavat eettiseen pohdintaan. Jos nämä kaksi arvomaailmaa kohtaavat sopusoinnussa ja täydentävät toisiaan, eettiselle pohdinnalle on hyvä pohja. Mikäli nämä arvomaailmat ovat ristiriidassa keskenään, tulee eettisestä pohdinnasta raskasta. Jos ristiriitoja on paljon, on hyvä miettiä, voiko toimia ammatissa, jonka arvoperusta ei kohtaa omaa arvomaailmaa.

Eettistä pohdintaa pitää harjoitella. Se onnistuu omasta arjesta nousevilla esimerkeillä. Eettinen pohdinta on hyvä aloittaa yksittäisen, asia-yhteydestä irrotetun teon arvioinnista. Aluksi tulisi pohtia ainoastaan onko teko oikein, eikä esimerkiksi omaa toimintaa vastaavassa tilanteessa. Oma toiminta ei välttämättä ole oikein, vaikka emme itse sitä vääräksi mieltäisikään. Ihmisellä on luontainen tarve pitää omaa toimintaa oikeutettuna. Kun teon perimmäinen luonne on selvillä, voidaan tarkas-

Oma toiminta ei välttämättä ole oikein, vaikka emme itse sitä vääräksi mieltäisikään.

tella tekoon vaikuttavia eri asioita, ja pohtia, miten ne mahdollisesti muuttavat teon vääräksi tai oikeutetuksi.

Eettisiä näkökulmia tulisi käsitellä työpaikoilla myös yhdessä, työyhteisön kesken. Eettiset teot voivat olla monella eri tasolla: toiset ostavat reilun kaupan kahvia, toisaalla sovitaan, että työyhteisön ristiriitatilanteet nostetaan yhteiseen käsittelyyn. Olennaista on tuoda eettinen tarkastelu lähelle käytännön työtä ja osaksi arkea. Eettinen pohtiminen lisää työpaikan avoimuutta ja yhteisöllisyyttä sekä lisää toimintojen läpinäkyvyyttä. Eettisesti perustellut ratkaisut parantavat työn laatua ja edistävät työssä jaksamista. Se antaa tuen, johon voi tarvittaessa nojata, kun kysytään asioiden lähtökohtia tai perusteluita. Myös työyhteisöllisiin haasteisiin eettinen ajattelu antaa näkökulman. Avoimuus ja erilaisten näkemysten selvittäminen ovat osa eettistä toimintaa. Esimerkiksi työpaikalla tapahtuvat muutokset ja niihin liittyvä vastarinta kuuluvat tutulta ja turvalliselta mukavuusalueelta poistumiseen, mikä ei tarkoita sinänsä negatiivista reagoitua vaan tapaa varmistaa muutoksen paremmuus suhteessa olemassa olevaan.

Eettisesti perustellut ratkaisut parantavat työn laatua ja edistävät työssä jaksamista.

Keskeinen taito moraalisen selkärangan ylläpitämisessä on kyky itsenäiseen, tavoitteelliseen toimintaan, johon kuuluvat kyky sietää eri mieltä olemista ja sosiaalista painetta. Vapaus eriäviin mielipiteisiin tulee sallia niin itselle kuin toisillekin. Kehityksen merkinä on tunne omasta pystyvyydestä kohdata ja käsitellä yhä monimutkaisempia tilanteita. (Mäkinen ym. 2009, 185.)

Vapaus eriäviin mielipiteisiin tulee sallia niin itselle kuin toisillekin.

POHDITTAVAA:

Nimeä yksi keskeinen arvo nuorisotyössä. Miten sen toteuttaminen näkyy käytännön työssä? Millaisissa tilanteissa kyseisen arvon mukainen toiminta on haastavaa/mahdotonta?

Nimeä yksi henkilökohtainen arvo, jota haluat toteuttaa työskentelyssäsi. Miten sen toteuttaminen onnistuu käytännössä?

SELÄN TAKANA PUHUMISEN PAHE

Yksinkertaisetkin tilanteet työpaikalla avaavat mahdollisuuden vaihtoehtoisten toimintatapojen pohdintaan. Oikein toimimisen lähtökohta antaa perustan, johon on helppo nojautua. Eettistä pohdintaa tulisi harjoittaa arjen tilanteissa. Aina ei tarvitse olla ratkaisemassa suuria eettisiä haasteita. Pienilläkin muutoksilla voidaan saada aikaan lumipallo-efekti, jolloin pieni teko muuttaa suurempiakin rakenteita.

Kuvitellaan käytännön tilanne, johon on helppo samaistua. Tullessasi työpaikkasi kahvihuoneeseen kaksi työkaveriasi kommentoivat siellä erään työntekijän työmotivaatiota negatiiviseen sävyyn. Kyseisen tilanne antaa monenlaisia mahdollisuuksia toimia ja reagoida tilanteeseen. Miten itse toimisit tilanteessa? Vaihtoehtoisia toimintatapoja ovat esimerkiksi:

- vahvistaa heidän näkemystään myötäilemällä tai tukemalla olemassa olevaa mielipidettä sekä kertomalla myös omia havaintoja aiheesta
- heikentää heidän näkemystä kertomalla eriävän mielipiteen
- kuunnella keskustelua neutraalisti, mutta ”tiedottamalla” asiasta myöhemmin muille työntekijöille ja mahdollisesti myös keskustelun kohteena olevalle henkilölle
- tuomalla keskusteluun uuden näkökulman, esimerkiksi miten työmotivaatiota voisi tukea työyhteisössä
- olla ottamatta kantaa itse asiaan, mutta kertomalla keskustelijoille kahvihuoneessa puhumisen hyödyttömyydestä
- tuomita selkeästi selän takana puhuminen
- tuoda tilanteeseen ratkaisuvaihtoehtoja: esim. ehdottaa puhumista asianomaisen kanssa tai teeman (työmotivaatio) käsittelyä yleisesti ja yhteisesti palaverissa/omassa koulutuspäivässä
- olla reagoimatta tilanteeseen
- puolustaa toisinaan heikkoa työmotivaatiota omakohtaisella esimerkillä (itselläkin on ollut aikoja, jolloin motivaatio on ollut heikolla tasolla)
- kysymällä: kuinka hyvä työmotivaatio keskustelijoilla on, ja kuinka se ilmenee?

Voit myös miettiä, miten haluaisit muiden toimivan, jos olisit toinen keskustelijoista tai jos olisit keskustelun kohde. Eettiseen pohdintaan liittyy usein kyky asettua toisen asemaan.

EETTINEN HERKKYYS AUTTAA HAVAITSEMAAN JA HAASTAA NÄKEMÄÄN

Ammatillisuus ja työn etiikka kytkeytyvät toisiinsa. Ammatillainen näkee vaihtoehtoja ja osaa perustella päätöksiä. Nuorisotyön moninainen työnkuva vaatii erilaisia taitoja toimia nuorten parissa. Eettisiä haasteita sisältää niin nuorten kanssa työskentely kuin yhteistyöverkostossa toimiminen.

Ammattieettinen ohjeistus ei ratkaise ammattieettisiä ongelmia, eikä vapauta työn eettiseltä pohdinnalta. Ammattietiikassa on pakko harkita ja havaita päätöksenteon vaikeudet. Eettiset haasteet eivät katoa myöskään ammattitaidon ja kokemuksen myötä. Itse asiassa ne muuttuvat vaikeammiksi, koska ammatillainen selviytyy jo ”helpommista” haasteista. Ammattieettinen herkkyyden syventyy ammattitaidon myötä.

Eettisellä herkkyydellä tarkoitetaan kykyä tunnistaa eettinen jännite tai kysymys. Siihen liittyy myös taito tunnistaa tilanteessa olevien henkilöiden erityispiirteet, tarpeet, oikeudet ja velvollisuudet. Eettinen herkkyys on tilannesidonnaista, mutta myös persoonakohtaista. Eettinen herkkyys sisältää pohdintaa siitä, kuinka oma toiminta vaikuttaa toisten ihmisten hyvinvointiin, erilaisten mahdollisten toimintalinjojen ja niiden seurauksien ennakointia kullekin osapuolelle. Siihen kuuluvat myös tilanteessa syntyvien omien tunteiden, asenteiden ja ennakkoluulojen tunnistaminen ja reflektointi. Voimakas myötätunto tai vastenmielisyys osapuolia kohtaan voivat johtaa siihen, että kaikkien osapuolien oikeuksia tai hyvinvointia ei tarkastella tasapuolisesti. Tutuissa tilanteissa aiempi tieto ja kokemus auttavat moraalisen puolen hahmottamisessa. Uusissa tilanteissa huomio keskittyy hel-

Eettinen herkkyys on tilannesidonnaista, mutta myös persoonakohtaista.

lommin tekniseen kuin moraaliseen puoleen. Toisaalta vaikeita tilanteita tai havaintoja voidaan myös tietoisesti vältellä, ”suljetaan silmät” tai siirretään arvostukset ja kiinnostuksen kohteet toisaalle. Toisten ihmisten hyvinvoinnin arvostamiseen liittyvät arvot lisäävät eettisten ongelmien tunnistamista. Eettinen herkkyys on ammatillisessa toiminnassa keskeisessä asemassa, koska ilman sitä ei eettistä toimintaa ole käytännössä olemassa. (Juujärvi ym. 2007, 21–23.)

Eettisen herkkyyden ydintä ovat ammatilliset vuorovaikutustaidot (Mäkinen ym.2009, 184). Ihmisten kanssa tehtävässä työssä monet ristiriidat tai väärinkäsitykset olisivat vältettävissä oikeilla sanoilla ja rakentavilla esiintuomisilla. Hyvät vuorovaikutustaidot tukevat eettisesti perusteltua toimintaa ja auttavat havaitsemaan eettisiä haasteita niin puheen, käyttäytymisen kuin tekojen tasolla.

POHDITTAVAA:

Millä tavalla oma eettinen herkkyytesi on kehittynyt? Keksi esimerkki, jossa eettinen ajattelusi on kehittynyt elämäkokemuksen tai työvuosien myötä.

ETIIKAN NELJÄ NÄKÖKULMAA

Etiikka mielletään tavallisesti hyvän ja pahan tai oikean ja väärän välisten vastakohtaisuuksien kautta. Etiikalla tarkoitetaan niitä sääntöjä ja periaatteita, jotka säätelevät yksilöiden käyttäytymistä. Sääntöjen ja periaatteiden avulla on löydettävissä hyvä, oikea tai paras teko riippuen siitä, mihin lukuisista eri etiikan näkökulmista tai koulukunnista yksilö tukeutuu. Eettisesti perusteltu toiminta edellyttää yksilöltä kykyä harkintaan eri vaihtoehtojen välillä sekä toisen ihmisen asemaan asettumista eli empatiaa. (Virkamiesetiikka 2000, 7.)

Tutustumalla etiikan näkökulmiin saamme omaa ajattelua laajemman käsityksen tavasta katsoa arkipäiväisiäkin toimintoja ”eettisten silmälasien” läpi. Huomaamme jonkun toimivan vahvasti velvollisuusetiikan mukaisesti, kun taas joku toinen käsittelee asioita huolenpidon näkökulmasta. Etiikka ei ole vain oikean ja väärän määrittämistä vaan myös eri näkökulmien soveltamista. Etiikan näkökulmien tiedostaminen ei ole edellytys eettiselle pohdinnalle. Kuitenkin näkökulmien avaaminen auttaa eettisen pohdinnan jäsentymisessä sekä oman ja muiden toiminnan ymmärtämisessä. Taustojen avaaminen auttaa näkemään toisenlaisia toimintatapoja ja kehittämään sekä toimintaa että eettistä pohdintaa.

Etiikka ei ole vain oikean ja väärän määrittämistä vaan myös eri näkökulmien soveltamista.

Huolenpidon etiikkaa on pidetty enemmän yksityiselämän kuin ammattilaisen etiikkana. Tosin tästä jaottelusta ollaan luopumassa. Huolenpitoa

motivoi halu vastata toisen ihmisen tarpeisiin ja edistää hänen hyvinvointiaan. Huolenpidon etiikka tarkoittaa halua suhtautua toiseen ihmiseen läheisellä tavalla. Läheisyys mahdollistaa toisen ihmisen ymmärtämisen, hänen pelkonsa, huolensa ja haavoittuvaisuuden jakamisen. Huolenpidon etiikka tarkoittaa myös harmonisten, ei-kilpailevien tunteiden, suosimista ja yhteistyön henkeä suhtautumisessa toisiin. Lisäksi se tarkoittaa sitoutumista ihmissuhteita ylläpitävään ja ravitsevaan toimintaan. Eettistä huolenpitoa on, kun autamme toista ymmärtämään itseään ja elämäntilannettaan, autamme häntä kasvamaan persoonana. Huolenpidon tarkoituksena ei ole siis riippuvuussuhde vaan toisen tukeminen autonomiseksi, omia valintoja tekeväksi ja omaa elämäänsä eläväksi ihmiseksi. Se on ennen kaikkea toimintaa toisen ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Juujärvi ym. 2007, 213–217.)

Huolenpidon etiikka antaa positiivisen ja inhimillisen asenteen eettisiin asioihin. Nuorisotyön tehtävä on tukea nuorison hyvinvointia. Autamme nuorta

Nuori saa olla nuori, virheistä opitaan ja turvallisessa ilmapiirissä voidaan kasvaa aikuiseksi epäonnistumisten ja onnistumisten kautta.

ymmärtämään itseään, elämäntilannettaan ja tuemme häntä kasvamaan omaksi persoonaksi. Nuorisotyöhön kuuluu huolenpito nuorisosta, ja sen toteuttamis- sekä ilmenemismuotoja on monia. Nuorisotyö on pääsääntöisesti nuorten vapaa-ajan huolenpitoon keskittynyt työmuoto. Lisäksi työn luonteeseen kuuluu ”olla huolissaan” niistä asioista, jotka uhkaavat kasvua aikuiseksi. Tämä ajatus

Huolenpito ei ole ehkä sanana mediaseksikkäin, mutta pohdittuna se kuvaa hyvin nuorisotyön luonnetta. Se voi toimia työnäkinä ja antaa oman näkökulman eettiselle pohdinnalle.

Hyve-etiikka kuvaa ihmisiä, joille eettiset hyveet ovat keskeinen eettiseen toimintaan motivoiva tekijä. Hän pyrkii kaikilla tiedoillaan ja valinnoillaan toteuttamaan jotain hyvää. Arvot ja hyveet liittyvät toisiinsa, mutta hyveellisyys edellyttää oman toiminnan päämäärän ymmärtämistä ja sen suhteuttamista ammatillisen toiminnan päämäärään ja päätöksentekoon. Hyveellisessä toiminnassa korostuvat tietäminen, harkinta, järkevyyys ja tahto. Ammatillisessa toiminnassa hyveet opitaan harjoittelemalla, jolloin niistä tulee kontrolloituja valmiuksia, jotka antavat toiminnalle tavoitteita ja päämääriä. (Juujärvi ym. 2007, 65–67.) Hyve-etiikan mukaan oman edun tavoittelu ”kesytetään” järjen avulla. Koska järkevyyys ja moraalisuus ovat pohjimiltaan sama asia, järkevä ihminen toimii moraalisesti oikein. Hyve-etiikan tavoitteena on löytää ne ”hyvän elämän reseptit”, jotka tekevät yksilön elämästä mahdollisimman onnistuneen. Henkilö, joka onnistuu valinnoissaan, elää hyveellistä elämää. (Sajama 1995, 23–24.)

Hyvän tekeminen voi olla eettisen näkökulman perusta. Siinä arvio ei sinänsä kohdistu teon oikeellisuuteen vaan hyvän tekemiseen ja saavuttamiseen. Eettisissä haasteissa on usein vaihtoehtoja valittavana. Vaakakupissa voi olla toiminnan oikeellisuus, jonka tuloksena ei päästä mahdollisimman hyvään lopputulokseen. Toisaalla vaakakupissa on hyvään tähtäävä vaihtoehto, jota ei kuitenkaan voida pitää oikeana. Eettinen pohdinta kohdistuu siihen, voiko poiketa jostakin normista tai säännöstä, kun toisella toimintatavalla päästään parempaan lopputulokseen.

Velvollisuuseetiikassa ”oikein tekemisen” -velvollisuus motivoi ihmisiä. Velvollisuuseetiikan mukaan ihmisen pitää tehdä se, mikä on oikein. Siinä teon eettinen arviointi ei perustu teon seuraukseen vaan tekoon itseensä, ja ammatillaisen tulee toimia vel-

vollisuuksien ja sopimusten mukaan. Velvollisuusetiikka perustuu yleispäteviin tai hyväksi havaittuihin normeihin, joita tulee noudattaa. Esimerkiksi eettisen periaatteen mukaan ammattilaisen tulee pitää salassa asiakasta koskevat tiedot. Toisaalta jos ihminen ei tiedä, mitä salassapitäminen tarkoittaa, niin hän ei ymmärrä velvollisuuttaan. Velvollisuudentuntoa ei voi tuoda ihmiseen ulkoapäin, vaan se tulee ihmisen sisältä. Kuitenkin ihmisen uinuvaa velvollisuudentuntoa voidaan herätellä. (Juurjärvi ym. 2007, 69–71; Heikkonen 1993, 27–31.) Velvollisuusetiikan mukaan ihmisen oman edun tavoittelua pitää rajoittaa itsessään hyvien sääntöjen avulla, eikä yleisen hyödyn tai järkevän oman hyödyn tavoittelun avulla. Velvollisuusetiikka ei pyri yksilön tai yleisenkään hyödyn edistämiseen, sillä moraalisuus ja hyödyn tavoittelu ovat eri asioita. Moraaliset säännöt ovat velvollisuusetiikan mukaan itsessään hyviä, eikä niitä tarvitse tai saa perustella hyödyn avulla. (Sajama 1995, 23–24.)

Velvollisuusetiikka perustuu sääntöihin ja lakeihin. Nuorisotyöllä on niukasti yhteisiä säännöksiä. Myös laki määrittää toimintaa vähemmän kuin esimerkiksi koulu- ja sosiaalialan työtehtävissä. Tämä on toisaalta alan rikkaus, kun nuorisotyötä ei ole määritelty tietylaiseksi toiminnaksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita ammatillista vapautta suhteessa lakeihin tai normeihin. Ne antavat selkänogan mihin nojautua, kun toimimme tietyn normin mukaisesti. Tämä on tärkeää etenkin työuran alkuvaiheessa, jolloin tukea päätöksille ja toiminnalle tulisi saada selkeällä tavalla. Toisaalta äärimmäisen vaikeassa eettisessä tilanteessa velvollisuusetiikka voi antaa ratkaisun. Kun asiassa on monia eri muuttujia ja eettisiä perusteluita löytyy puolesta ja vastaan, voi yksinkertainen selkeä sääntö toimia lähtökohtana eettiselle päätökselle.

Käytännön työssä on kirjoitettuja ja kirjoittamattomia sääntöjä. Näiden tarkastelu on olennaista, etenkin jälkimmäisten osalta. Kirjoitetut säännöt ovat yleensä käyneet läpi jonkun prosessin ja ne tulevat usein ajan kuluessa myös uudelleen tarkasteltavaksi. Kirjoittamattomat säännöt syntyvät huoma-

matta ajan kuluessa ja ne periytyvät toisinaan helposti myös uusille työntekijöille. Työpaikoilla tulisikin pohtia olemassa olevien sääntöjen perusteita. Velvollisuusetiikan tulee nojautua todellisiin, oikeisiin toimintatapoihin.

Totutut tavat ja vuosien aikana muodostuneet käytännöt eivät aina täytä tätä kriteeriä.

Hyötyetiikan mukaan yksilön oman hyödyn tavoittelu pitää alistaa koko yhteisen hyödyille. Näin ollen yksilöllistä hyötyä pitää rajoittaa yleisen hyödyn nimissä, silloin kun ne ovat vastakkain. Hyötyetiikan mukaan ihmisen pitää toimia tavalla, joka maksimoi yleisen hyödyn. (Sajama 1995, 23–24.)

Eettisissä haasteissa tulee toisinaan valita pienempi paha. Esimerkiksi työn painotuksia ja rajauksia voidaan tarkastella hyödyn näkökulmasta. Järjestämällä massatapahtumia tavoitetaan lukumäärällisesti enemmän, ja sillä saavutetaan laajempaa näkyvyyttä sekä mainosta nuorisotyöstä. Positiivisen näkyvyyden kautta luodaan positiivisia mielikuvia, joilla saavutetaan yleistä kannatusta ja hyväksyntää toiminnalle ja työmuodolle. Toisaalta syrjäytymisen ehkäisyn kannalta yksilö- tai pienryhmätyö on hyödyllisempää, jolloin pitkäjänteisellä työllä saavutetaan yksilöiden tasolla merkittäviä muutoksia. Inhimillisellä työllä, yhdessä tekemisellä ja elämänhallinnalla ei ole hintalappua, joten hyötyä täytyy pohtia eri näkökulmasta. Nuorisotyön odotetaan vastaavan monenlaisiin haasteisiin. Kuitenkaan nuorisotyön resursseilla ei tehdä sitä kaikkea, mitä työllä olisi asuinalueen, kunnan tai yhteiskunnan nuorille annettava.

Velvollisuusetiikan tulee nojautua todellisiin, oikeisiin toimintatapoihin.

Inhimillisellä työllä, yhdessä tekemisellä ja elämänhallinnalla ei ole hintalappua.

Etiikan näkökulmia tulee tarkastella omassa toiminnassa. Milloin turvaudun velvollisuusetiikan mukaiseen toimintaan ja toimin säännön tai normin mukaisesti, milloin ajattelen hyötyä ensisijaisena päätöksenteon perusteena, tai onko ajatusmaailmassani sijaa huolenpidon etiikan toteutumiselle? Myös työkaverin tai yhteistyökumppanin päätöksiä ja toimintaa voi avata eettisillä näkökulmilla. Jonkun päätökset nojaavat velvollisuusetiikkaan, ja toisen vaikka huolenpidonetiikkaan. Etiikan näkökulma voi johtaa samankaltaisessa tilanteessa erilaisiin toimintatapoihin. Erilaiset toimintatavat voivat nojautua yhtä vahvasti eettiseen perusteluun -näkökulma asiaan ratkaisee. Oman näkemyksemme lisäksi, meidän tulee tarkastella vaihtoehtoisia toimintatapoja ja oppia ymmärtämään perusteluja jopa vastakkaiselle toiminnalle.

Etiikan näkökulmista riippumatta nuorisotyön keskiössä tulee olla nuori. Nuorisotyössä ei arvoteta nuorta hänen yksilöllisten suoritustensa tai henki-

*Nuori on
itsessään arvokas
ajatuksineen,
tunteineen ja
ominaisuuksineen.*

lökohtaisten ominaisuuksien perusteella. Nuori on itsessään arvokas ajatuksineen, tunteineen ja ominaisuuksineen. Nuorisotyö on vastavoima niille yhteiskuntamme piirteille, jotka luokittelevat ja leimaavat nuoria ihmisiä,

näkevät heistä vain yhden ominaisuuden, arvostelvat elämänmenoa toimimatta ja vastuuta vältellen. Ideaalimaailmassa nuorisotyössä välitetään kaikista nuorista, kaikesta nuorissa ja nuorten kaikista kiinnostuksista sekä kasvatetaan nuoria välittämään itsestään, toisistaan ja maailmasta ympärillämme. (Nieminen 2007, 39–40.)

Etiikan näkökulmat toimivat myös nuorten eettisen ajattelun tukemisessa. Nuorten kanssa voidaan pohtia esimerkiksi ristiriitaisen tilanteen ratkaisemista eettisistä näkökulmista. Nuoret omaksuvat sosiaalistumisen ja kulttuurin kautta erilaisia arvoja ja käsityksiä, kuten oikean ja väärän (Helve 2002, 16). Nuorisotyöntekijät ovat kasvattajia, joten eet-

tiin kasvatus on työn sisältöä. Sillä tarkoitetaan arvojen ja normien siirtämistä sekä rationaalisen pohdinnan tukemista. Nämä auttavat nuoren oman arvomaailman rakentumista. Tärkeää on nuoren autonomian tukeminen, vaikka kasvatusta tapahtuu vuorovaikutuksessa kasvattajan kanssa. Eettisellä kasvatuksella tarkoitetaan myös tapakasvatusta, hyveiden juurruttamista, ajattelun ja moraalisten perustelutaitojen kehittymistä ja tunneherkkyyden vaalimista. Se on persoonallis-sosiaalista kasvamista eli sosiaalisten taitojen ja tunne-elämän kehittämistä. (Kallio 2005, 15–22.) Ihmisen autonomia ei ole luonnollinen tosiasia vaan arvo, jonka toteuttaminen on vaikeaa ja vaatii vaivannäköä. Ihmiset on helpompi kasvattaa ajattelemaan tietyn mallin mukaisesti. Vaikeampaa on kasvattaa ihmisiä ajattelemaan itsenäisesti ja olemaan kriittisesti suvaitsevaisia. Ne ovat vahvan moraalisen identiteetin merkkejä, ja sellaisena ne tulisi olla eettisen kasvatuksen tavoitteena. (Hellsten 1996, 65.)

Ammattietiikka kytkeytyy ammatti-identiteettiin, jolla tarkoitetaan yksilöllistä käsitystä ja ymmärrystä omasta ammattilaisuudesta ja itsestä ammattilaisena. Ammattieettinen toiminta, harkinta ja päätöksenteko ovat asiantuntijayhteisön tunnistettavia ominaisuuksia, jolloin yhteisö on vastuullinen eettisistä ratkaisuista. Eettisyys tarkoittaa sitä, että asiantuntija tuntee vastuunsa perustella ja kyseenalaistaa omaa toimintaa. Vaikka eettiset ratkaisut liitetään vahvasti tunteisiin, asiantuntija osaa eritellä erilaisia eettisiä teorioita sekä muita toimintaa ohjaavia ja velvoittavia normeja omassa toiminnassa. Lisäksi asian-

*Ihmiset on
helpompi
kasvattaa
ajattelemaan
tietyn mallin
mukaisesti.*

*Vaikeampaa on
kasvattaa ihmisiä
ajattelemaan
itsenäisesti.*

*Eettisyys
tarkoittaa sitä,
että työntekijä
on itselleen ja
toisille rehellinen
toiminnassaan.*

tuntija ymmärtää omien vaihtuvien tunteidensa ja erilaisten tilanteiden vaikutukset toiminnassa. Eettisyys tarkoittaa sitä, että työntekijä on itselleen ja toisille rehellinen toiminnassaan. Hän osaa tunnistaa myös omat rajansa, tietämättömyytensä ja tuen tarpeensa. Itsetuntemus, kokemuksista oppiminen ja reflektio ovat avainasemassa ammattietiikan ja ammatti-identiteetin kehittämisessä. (Mäkinen ym. 2009, 34–42.)

POHDITTAVAA:

Tunnistatko omasta toiminnastasi esimerkkejä etiikan eri näkökulmista tehdyistä päätöksistä? (Etiikan neljä näkökulmaa: huolenpito-, hyve-, velvollisuus- ja hyötyetiikka) Mitä etiikan näkökulmaa eniten omassa ajattelussasi hyödynnät?

Millaisia esimerkkejä löydät etiikan eri näkökulmien hyödyntämisestä nuorisotyössä?

Keksi käytännönläheinen eettinen haaste, ja rakenna siihen neljä eri ratkaisua, yksi jokaisesta etiikan näkökulmasta.

KYMMENEN EURON SETELI

Nuorisotilan lattialta löytyy 10 euron seteli. Löytäjistä riippuen on erilaisia toimintatapoja. Joku pistää rahan yhteiseen kahvikassaan, toinen toteuttaa sääntöä ”löytäjä saa pitää” ja kolmas laittaa hyvän kiertämään ja pudottaa rahan pelastusarmeijan pataan.

Toimintojen taustoja voidaan tarkastella etiikan näkökulmilla. Niiden tunteminen ei ole edellytys eettiselle pohdinnalle, mutta taustojen avaaminen auttaa oman toiminnan ymmärtämistä sekä eettisen pohdinnan jäsentymistä.

- Hyve-etiikka kuvaa ihmisiä, joille hyveet ovat keskeinen eettiseen toimintaan motivoiva tekijä. Hän pyrkii kaikilla tiedoillaan ja valinnoillaan toteuttamaan hyvää. Hyveellisessä toiminnassa korostuvat tietäminen, harkinta, järkevyyden ja tahto.
- Velvollisuusetiikassa ”oikein tekemisen velvollisuus” motivoi ihmisiä. Teon eettinen arviointi ei perustu teon seuraukseen vaan tekoon itseensä. Velvollisuusetiikka perustuu yleispäteviin tai hyväksi havaittuihin normeihin. Tilanteissa tulee toimia velvollisuuksien ja sopimuksien mukaan.
- Hyötyetiikan mukaan yksilön oman hyödyn tavoittelu pitää alistaa koko yhteisön hyödyille. Näin ollen yksilöllistä hyötyä pitää rajoittaa yleisen hyödyn nimissä, silloin kun ne ovat vastakkain. Hyötyetiikan mukaan ihmisen pitää toimia tavalla, joka maksimoi yleisen hyödyn.

Usein omalle toiminnalle löydetään nopeasti perustelu. Kun vähän pysähtyy miettimään, voi omia perusteluja vahvistaa tai vaihtoehtoisesti keksiä muita toimintatapoja.

Löydät työpaikan lattialta kymppin setelin, mitä teet?

2 AMMATTIEETTISTÄ OHJEISTUSTA RAKENTAMASSA

Ammatissa ja ammatillisuudessa on pohjimmiltaan kysymys ammattietiikasta. Ammattieettiseen pohdintaan kykenevää työntekijää voidaan pitää ammatillisuutensa omaksuneena ja kehittyneenä asiantuntijana. Hän kykenee tekemään työtä pohtien, arvioiden ja tarpeen mukaan kyseenalaisten ja kriittisesti kehittäen. Ammatillinen ja ammattieettinen

Ammattietiikka ei toteudu juhlavissa pohdinnoissa vaan arjen nopeasti vaihtuvissa tilanteissa.

pohdinta yltää työn lisäksi työyhteisön, toimintaorganisaation sekä yhteiskunnan järjestelmään. Ammattietiikka ei toteudu juhlavissa pohdinnoissa vaan arjen nopeasti vaihtuvissa tilanteissa. Se on myös taitoa kyseenalais-

taa selviltä tuntuvia asioita ja kykyä toimia moniarvoisessa yhteiskunnassa. Ammattieettinen pohdinta on erilaisten arvostirriitojen välistä tasapainoilua. Siinä tarvitaan lainsäädännön tuntemusta, yleistä käsitystä eettisistä teorioista ja ammatillisen toiminnan lähtökohdista nousevia ammattieettisiä periaatteita. Näistä teoreettisista tiedoista ja taidoista huolimatta ammattietiikka ei toteudu, ellei työntekijällä ole uskallusta toimia ammattieettisten arvojen ja ajattelunsa vaatimalla tavalla. (Mäkinen ym. 2009, 184.)

Ammattina nuorisotyöllä ei ole satoja vuosia vanhoja perinteitä. Muuntautumiskyky, monipuolisuus ja kirjavuus ovat nuorisotyön rikkaus ja haaste. Nuorisotyöllä on oma yhteiskunnallinen paikkansa ja siihen sisältyy tietynlaisia odotuksia ja näkemyksiä. Työn tavoitteet voivat erota järjestäjästä riippuen, mutta työn tarkoitus on yhteneväinen. Vaikka ammattikunta ei ole homogeeninen, voidaan yhtäläisyyksiä ja työn periaatteita silti määrittää. Ihmisten kanssa työskennellessä hyvä saa monia erilaisia

muotoja, ja on monta tapaa tehdä hyvää nuorisotyötä. Toisaalta voidaan pohtia, voimmeko edes tietää toisen ihmisen hyvää. Ammattieettisessä ohjeistuksessa on niitä asioita, joista rakentuu ammatin perusta ja tarkoitus. Ammattieettinen ohjeistus tarkoittaa ammattikunnalle yhteiseksi sovittua eettistä normistoa ja sillä on yhteinen tarkoituserä. Ulkoapäin asetetut lait ja säännöt oikeasta ja väärästä eivät riitä. Tarvitaan sisäistetty näkemys, vakaumus siitä, minkälaisella toiminnalla ja menetelmillä päästään hyvään. (Hallberg 2005, 45.)

Ammatillisessa toiminnassa ei ole yhdentekevää, millaisen roolin hyvää ja oikeudenmukaista ammattitoimintaa palvelevat arvot saavat. Moraalisten arvojen kytkeytyminen ammatti-identiteettiin ja niiden sisäistäminen on tärkeää. Ammatillaisilla on ammattitaitoon liittyviä oikeuksia, velvollisuuksia, valtaa ja vastuuta. Toisaalta ammatillaisia on vaikea saada toimimaan eettisesti, ellei eettisyys ole keskeistä heille yksilöinä tai ammattinsa edustajina. (Juujärvi ym. 2007, 44–48.) Ammattieettinen ohjeistus nostaa esille niitä asioita, jotka tulisi huomioida arkipäiväisessä työssä. Se on ideaalikuvaus ammatin tarkoituksesta ja tavoitteista sekä työntekijän roolista. Eettinen ohjeistus sisältää usein itsesääntelyä ja on tulkinnanvarainen (Räikkä 2004, 19–20). Kuitenkin sillä on tarkoituksensa, ja yksi tärkeimmistä on eettiseen pohdintaan johdattaminen.

Ammattieettinen ohjeistus koostuu hyväksytyistä, ammatillista toimintaa ohjaavista eettisistä periaatteista ja säännöistä, jotka ilmaisevat ammatin

Muuntautumiskyky, monipuolisuus ja kirjavuus ovat nuorisotyön rikkaus ja haaste.

edellyttämää asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa työhön. Koska ohjeistuksen periaatteet ovat luonteeltaan yleisiä, ei eettisessä ongelmaratkaisussa voi pelkästään nojautua niihin. (Juujärvi ym. 2007, 54.) Ammatillainen, joka ymmärtää toimintansa yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuuden ja joka pystyy perustelemaan toimintansa itselleen, löytää työstään eettistä mielekkyyttä (Räikkä, Kotkavirta & Sajama. 1995, 19–20).

EETTISEN OHJEISTUKSEN TARKOITUS

Eettisellä ohjeistuksella on erilaisia tehtäviä. Se on työkalu, jota eettisessä harkinnassa voidaan käyttää. Se ei ratkaise ammattieettisiä ongelmia, eikä vapauta työn eettiseltä pohdinnalta. Ammattietikassa on pakko harkita ja havaita päätöksenteon vaikeudet. Ohjeistuksesta on hyötyä, kun ammattilainen pohtii ammatinsa keskeisiä arvoja ja velvoitteita sekä niiden keskinäistä järjestystä. Ammatti-

Ihmisten kanssa tehtävässä työssä on aina eettisiä haasteita monella tasolla.

eettinen ohjeistus luodaan perustaksi ammattiryhmän ja yksilön pohdiskelulle, mikä ammattia harjoitettaessa on oikein ja väärin. (Räikkä ym. 1995, 19.) Ihmisten kanssa tehtävässä työssä on aina eettisiä haasteita monella tasolla.

Ohjeistus toimii konkreettisenä työvälineenä haasteiden pohtimisessa ja eettisesti perustellun päätöksen tekemisessä. Vuoropuhelu ohjeistuksen kanssa tukee ammatillista kehittymistä ja auttaa havaitsemaan uusia eettisiä näkökulmia. Tällä tavalla opitaan näkemään erilaisia vaihtoehtoja omassa tekemisessä ja työyhteisön toiminnassa.

Eettinen ohjeistus voidaan ymmärtää myös ammattia määrittäväksi. Tästä näkökulmasta katsottuna sen tarkoitus ei ole auttaa päätöksenteossa vaan enemmän kertoa ammatinharjoittajalle, mikä on hänen ammatinsa tarkoitus. Se kertoo ammattilaiselle, mihin arvoihin ja velvoitteisiin ammatin olemassaolo perustuu. Perehtymällä eettiseen ohjeistukseen ammatinharjoittaja voi arvioida sitä, onko

hänen ammatinsa arvoperusta yhteensopiva hänen muiden katsomuksellisten mielipiteidensä kanssa. (Räikkä ym. 1995, 19.) Nuorisotyön monipuolinen ja kirjava työkenttä takaa myös monipuolisen ja kirjavan ammattilaisten joukon. Erilaiset nuorisokulttuurit ovat vahvasti läsnä nuorisotyössä, ja iältään nuoret ammattilaiset voivat myös itse edustaa omaa nuorisokulttuurin osaa. Skeittarit, hevarit, streittarit, rokkarit ja muut toimivat ammattilaisina nuorisotyön kentällä. Heidän omat ideologiansa ja ajatuksensa tulevat esille persoonassa, vaatetuksessa ja elämäntavassa, mutta ammattilaisina heillä on nuorisotyöllinen näkökulma, ja siitä nousevat arvot sekä eettinen vastuu.

Eettisellä ohjeistuksella voidaan nähdä olevan myös poliittista merkitystä. Ammattiryhmä haluaa osoittaa muille ammattiryhmille, että se toimii tavalla, joka voidaan eettisesti perustella. Eettinen ohjeistus oikeuttaa ammatin, ja sen avulla työntekijä voi siis tuntea turvaavansa omaa ammatiaan muiden ammattiryhmien keskellä. (Räikkä ym. 1995, 20.) Ammattieettinen ohjeistus toimii myös ammatin tunnetuksi tekemisen välineenä. Sen avulla tutustutaan ammatin periaatteisiin ja lisätään ymmärrystä ammatillisia näkökulmia kohtaan yhteisissä asioissa tai yhteisissä asiakkaisissa. Nuorisotyöllisiä argumentteja on vaikea ymmärtää, jos nuorisotyöntekijät nähdään nuorison kanssa puuhastelijoina ja nuorten asioiden puolustajina. Puuhastelijoiksi leimaamisessa ei kyetä näkemään yhdessä tekemisen merkitystä eikä ymmärretä nuorisotyöllisiä lähtökohtia ja työn moninaisuutta. Toisinaan nuorisotyöntekijä joutuu myös toimimaan nuorten asioiden puolustajana, kun nuoria syytetään tarpeettomasti tai kun nuorten näkökulmaa ei haluta huomioida. Ammattieettinen ohjeistus on lyhyt oppimäärä nuorisotyöstä, ja se toimii ammattia ja sen periaatteita esittelevänä materiaalina. Se on helposti jaettavissa esimerkiksi yhteistyökumppaneille, päättäjille ja vanhemmille.

Eettisesti kestävä toiminnan muotoutumisessa ja ylläpitämisessä avoin julkinen keskustelu on tärkeää. Hoito-, kasvat- ja palvelualan ammatillinen

toiminta on muutokseen pyrkivää ja tällöin ammatilliset interventiot ovat moraalisesti oikeutettuja. Näiden alojen eettisissä ohjeistuksissa korostetaan yksilöön, yhteiskuntaan ja toiminnan eettiseen keskeytyteen kohdistuvia periaatteita kuten asiakaslähtöisyyttä, ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamista, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta sekä avointa keskustelua ja asiakkaan tietoisuuden lisäämistä. Periaatteita määrittelevät eettisen ohjeistuksen lisäksi lait. Eettinen ohjeistus on tietoisesti tai sopimuksenvaraisesti laadittu asiakirja, joka muuttuu yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuessa. (Juujärvi ym. 2007, 54–55.)

Eettisessä keskustelussa oikeus tarkoittaa perustelua vaatimusta. Se määrittää, että yksilö on oikeutettu toimimaan tietyllä tavalla tai vaatimaan toisia toimimaan tietyllä tavalla häntä kohtaan. Oikeuden perustelut voivat pohjautua lakiin tai moraalisiin standardeihin. Tunnetuin moraalinen standardi on YK:n ihmisoikeuksien julistus. Ammattieettinen ohjeistus täsmentää asiakkaiden moraaliset ja lailliset oikeudet ammatillisen toiminnan yhteydessä. (Juujärvi ym. 2007, 93.)

Ammattieettinen ohjeistus luo yhtenäistä ammatikäytäntöä, joka on perusta asiakkaiden tasa-arvoiselle kohtelulle. Asiakkaat voivat siis odottaa

*Työntekijä
on vastuussa
ammattikuntansa
ja toimialansa
maineesta.*

tietyltä ammattiryhmältä yhtenäistä, yleisesti tiedossa olevaa eettistä toimintatapaa. Toisaalta työntekijä on vastuussa ammattikuntansa ja toimialansa maineesta. Esimerkiksi eettisen normin, vaitiolovelvollisuuden rik-

koutuminen voi horjuttaa luottamusta koko instituutiota tai ammattikuntaa kohtaan. (Juujärvi ym. 2007, 124.) Toteutuessaan ammattieettinen ohjeistus luo turvaa sekä ammatilliselle että asiakkaalle. Se selkeyttää rooleja ja tuo pelisääntöjä kohtaamiseen, toimintaan ja päätöksen tekemiseen. Ei riitä, että toimii sääntöjen mukaan, vaan työ pitää voida perustella myös eettisesti.

Eri ammattikunnissa kohdataan osittain erilaisia eettisiä ongelmia, joten myös ammattieettisissä ohjeistuksissa painottuvat erilaiset asiat. Kun ongelma on tunnistettu ja oikeaksi sovittu menettelytapa pohdittu, voidaan asia määritellä ammattieettisessä ohjeistuksessa. Näin alun perin reflektiivinen ongelmaratkaisu muuttuu automaattiseksi sääntöjen noudattamiseksi. Tämä säästää energiaa uusien ja pohdintaa vaativien eettisten ongelmien ratkaisuun. Intuitiivinen ja reflektiivinen ajattelu vuorottelevat eettisessä päätöksenteossa. (Juujärvi ym. 2007, 149.)

POHDITTAVAA:

Millaisia odotuksia nuorisotyöhön liittyy? A) nuorilta B) vanhemmilta C) yhteistyökumppaneilta

Millaisia odotuksia nuorisotyöntekijä -ammattiin liittyy? A) nuorilta B) vanhemmilta C) yhteistyökumppaneilta

OHJEISTUS, JOSSA EI OLE YHTÄÄN OHJETTA

Ammattieettinen ohjeistus kuvaa ammatin suhdetta johonkin. Kyse on siitä, mikä on ammatin suhde tehtävään työhön, miten ammatissa kohdetaan työn kohde/asiakas, ja miten toimitaan työyhteisössä/yhteistyössä. Ohjeistus esittelee ammatin kokonaiskuvaa ja siihen liittyviä lähtökohtia ja periaatteita.

Ammattieettisellä ohjeistuksella on professiota vahvistava merkitys. Eettistä pohdintaa vaaditaan aloilla, joiden ammatillisuuteen liittyy valinnanvapautta tekemisissä ja päätöksissä. Aikaisemmin ammattieettinen ohjeistus liitettiin korkean profession ammattialoihin kuten lääkäreihin. Nykyisin ammattieettinen ohjeistus on käytössä monilla ammattikunnilla. Lisäksi järjestöt ja yritykset laativat omia eettisiä periaatteitaan. Eettisten asioiden esilläolo tukee laatua ja uskottavuutta. Olennaista on vaikutus itse toimintaan. Eettisesti perusteltu päätös on ammatillisuutta.

*Eettinen
haaste vaatii
ratkaisemattoman
kysymyksen .*

Laadittaessa eettistä ohjeistusta on tärkeää huomioida niiden eettinen lähtökohta. Eettinen ohjeistus ei ole sama asia kuin toimintaperiaatteet. Eettinen haaste vaatii ratkaisemattoman kysymyksen ja niihin on harvoin yksiselitteisiä vastauksia. Erään oppilaitoksen eettinen ohjeistus sisälsi kohdan, joka käsitteli lunttaukseen puuttumista ja jatkotoimenpiteitä. Tämä sisälsi ristiriidan: lunttaukseen puuttuminen ja jatkotoimenpiteet eivät tulisi olla eettisen pohdinnan kohde. Ne kuuluvat yhteisesti sovittuihin sääntöihin, joita tulee noudattaa. Tästä näkökulmasta katsottuna kyseisessä oppilaitoksessa ei oltu vielä päätetty, onko lunttaus väärin toimimista.

Oikeastaan on outoa, että ammatillisia eettisiä asioita käsittelevä asialista on nimetty ammattieettiseksi ohjeistukseksi. Monesti niitä on kutsuttu myös periaatteiksi tai säännöiksi. Kuitenkaan mikään näistä suomen kielen sanoista ei vastaa tarkoitusta. Ohjeistuksen kuvittelisi sisältävän ohjeita, periaatteiden ajatellaan olevan yksiselitteisiä, ja säännöt ovat joko noudatettavissa tai rikottavissa. Todellisuudessa eettiset asiat ovat moniselitteisiä, ne vaativat pohdintaa, eikä oikean ja väärän määrittäminen ole helppoa. Ohjeita ja sääntöjä voidaan antaa tilanteessa, jossa oikea toiminta on määritelty.

Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus toimii lähtökohtana eettiselle pohdinnalle. Lasten ja nuorten kanssa tehtävä työ sisältää erilaisia ja eritasoisia eettisiä haasteita. Käytännön tilanteisiin liittyy muuttuvia tekijöitä, jolloin työntekijän pohdinta on välttämätöntä. Ohjeistuksesta saa tukea ja apua pohdintaan, mutta päätökset jäävät perusteluineen työntekijälle. Todellisuudessa eettisissä ohjeistuksissa ei ole yhtään suoraan ohjetta eivätkä ne itsessään ratkaise työn haasteita. Ohjeistus on työkalu eettiseen pohdintaan. Se antaa vastauksia, mutta se herättää myös kysymyksiä. Vuoropuhelu ohjeistuksen kanssa on välttämätöntä.

POHDITTAVAA:

Mihin näkemykseen olet viimeksi perustanut päätöksesi eettisesti haastavassa tilanteessa? (Millainen tilanne, millainen ratkaisu ja mihin päätös perustui?)

LÄHTÖKOHTIA RAKENNUSPROSESSILLE

Nuorisotyö sai ensimmäisen ammattieettisen ohjeistuksensa keväällä 2012. Se on rakennettu niin työntekijöiden tueksi kuin koko ammattikunnan välineeksi käsitellä työnsä periaatteita. Rakentaminen sanana kuvaa mielestäni parhaiten sitä prosessia, jota työryhmä kahden vuoden aikana työsti. Aluksi koottiin materiaalia laajasti työn perustaksi tai perustukseksi, kuten rakennustermiin sopii. Tämän päälle koottiin niitä elementtejä, jotka tulisivat olemaan ohjeistuksen peruspilareita. Lauseita, sanoja ja näkökulmia pyöritettiin ja käännettiin ikäänkuin rakennuspalikoita, kunnes ne lopulta loksahtivat niille paikoille, jotka näkyvät julkaisussa ohjeistuksessa.

Ammattieettisen ohjeistuksen rakentaminen ei ollut yksinkertaista. Nuorisotyö oli haastava lähtökohta. Työn monipuolisuus, rajattomuus, muuttuva muoto sekä työn moninaiset tavoitteet ja päämäärät tuottivat monimutkaisen sekamelskan, johon oli tartuttava ja jollakin tavalla saatettava käsiteltävään muotoon. Nuorisotyöntekijöillä ei ole yhtenevää koulutustaustaa, ja työntekijältä vaaditaan toiminnallisen työn lisäksi läsnä olevaa, joustavaa ja pohtivaa työtettä. Työn kohde eli nuoriso tuntuu olevan aina muutoksen kourissa, joten sieltäkään ei tullut selkeyttä nuorisotyön toimenkuvasta ja periaatteista. Haasteita riitti niin nuorisotyön määrittämisessä, näkökulmien rakentamisessa kuin ohjeistuksessa olevien lauseiden ja sanojen muotoilussa. Nuorisolaki, yhdessä muiden lakien ja yleismaailmallisten ohjeistusten kanssa, toimi lähtökohtana. Tavoitteena oli kuitenkin ohjeistus, joka palvelisi käytännön työtä konkreettisesti ja nuorisotyön erityispiirteet huomioonottaen, joten lisäaineis-

toa tuli kerätä työkentältä. Nuorisotyöntekijöillä, alan tutkijoilla ja opettajilla oli sellaista tietoa, mistä ammattieettinen ohjeistus olisi rakennettavissa.

Alku eettisen ohjeistuksen saamiseksi nuorisotyölle on tekemässäni opinnäytetyössä (Rauas: Esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta, Samk/YAMK 2010). Vaikka opinnäytetyö oli vasta esitys asiasta, se vahvisti eettisiin asioihin kiinnostumista. Jo opinnäytetyötä hyödynnettiin sekä alan kouluksissa että työelämän kehittämisessä.

Opinnäytetyössä mukana olleet valtakunnalliset tahot Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry sekä Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi halusivat aloittaa prosessin, jotta nuorisotyö saisi oman ohjeistuksensa. Kun asialle ryhdyttiin kokoamaan työryhmää, fläppitaululle kirjoitettiin 30 eri tahoja, joita haluttiin kuulla ja kuunnella eettisen ohjeistuksen rakentumisessa. Nopeasti kävi selväksi, että sen kokoinen työryhmätyöskentely ei olisi toimivaa, ja eri tahojen sitoutuminen kahden vuoden prosessiin olisi haastavaa. Tällöin päätettiin perustaa pienempi työryhmä, joka toimisi työrukkasen tavoin. Se tulisi keräämään ja kokoamaan tietoa eri tahoilta ohjeistuksen lähtökohdaksi ja rakentamaan näistä näkökulmista rungon, joka lähtisi kommentointierrokselle. Tällä tavalla tiedon tuottamiseen ja sen muokkaamiseen osallistuisi mahdollisimman moni taho, mutta prosessi ei sitoisi kuin pienen työryhmän. Työryhmään kutsuttiin asiantuntijaedustajat nuorisotyökoulutuksen ja -tutkimuksen alalta, ja tiedon kerääminen suunnattiin monipuolisesti eri tahoille. Prosessille avattiin myös avoin blogi, johon tosin kertyi vähän kommentteja. Monin tavoin kerätty materiaali toimi ohjeistuksen lähtökohtana. Lisäksi kuultiin nuorisoalan asiantuntijoita, tutustuttiin aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä tuoreimpiin tutkimuksiin.

Prosessin alkuketkinä tarve ohjeistuksen tarpeellisuudesta vahvistui. Positiivinen palaute asiaan tartumisesta ja ”odottava tunne” oli nuorisotyön kentän viesti. Toisaalta ilmeni myös epäilystä työn onnistumisesta ja jopa mahdollisuudesta. Nuori-

sotyön määrittelemättömyys ja laaja työkenttä koettiin haasteeksi. Kuitenkin oli selvää, että ohjeistusta kaivattiin, ja siihen latautui jopa epärealistisia odotuksia. Työntekijöillä oli vastausta vailla olevia eettisiä haasteita, ja ohjeistuksen haluttiin tuovan ratkaisuja. Monipuolinen työkenttä kaipasi tukea työleen, ja eettiset kysymykset olivat tuntuneet työntekijöistä haastavilta. Muuttuva ja kehittyvä nuorisotyö myös lisäsi eettisiä näkökulmia. Menneinä lähivuosina oli pohdittu niin nuorten vaikuttamista, lastensuojelulain huolen täyttymistä kuin etsivän työn roolia ja menetelmiä. Työkentällä vilisi erilaisia näkökulmia sekä käytänteitä, ja ohjeistuksen ajeltiin tuovan ratkaisuja.

Nuorisotyölle eettinen ohjeistus (NEO) -työryhmä:

Suvi Kuikka (pj.),

Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry

Markus Söderlund/Asmo Koste,

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi

Annikki Kluukeri,

Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak)

Tomi Kiilakoski,

Nuorisotutkimusseura ry /

Nuorisotutkimusverkosto

Kirsi Purhonen/Marika Punamäki,

Mikkelin ammattikorkeakoulu (Mamk)

Maarit Pulkkinen,

Opetushallitus / Nuva-verkosto, Peräpohjolan

Opisto

Minna Rauas,

työryhmän sihteeri

TIEDONKERUUTA JA KOOSTAMISTA

Työryhmä keräsi materiaalia nuorisotyön foorumeissa, tiedonkeruulomakkeella ja verkkoblogilla. Tiedonkeruun ja keskustelujen pohjaksi rakennettiin lomakekysely, joka perustui olemassaolevaan tietoon ammattieettisistä ohjeistuksista. Kysymysten viitekehyksenä toimi luonnollisesti nuorisotyö.

Lomakkeen kysymykset rakennettiin eettisen ohjeistuksen lähtökohdaksi. Niissä ei kysytty eettisiä haasteita tai toiveita eettisestä ohjeistuksesta. Kyselyn tarkoituksena oli tuottaa sitä tietoa ja materiaalia, joista nuorisotyön ammatti ja ammatillisuus koostuvat. Eettisessä ohjeistuksessa on kyse ammatin tarkoituksesta ja perustasta, ja tätä näkökulmaa haettiin tiedonkeruulla. Lomakkeen kysymykset oli jaettu neljään eri teemaan: 1) arvoperusta 2) nuorisotyön lähtökohdat, tarkoitus ja tehtävä, 3) ammatillisuus sekä 4) nuorisotyön suhde muihin toimijoihin. Alakysymyksissä käsiteltiin mm. nuorisotyön erityispiirteitä, työntekijän roolia, nuorisotyön yhteiskunnallista tehtävää ja ammatillisuuden kehittämistä. Myös vapaalle sanalle ja mielipiteille oli jätetty tilaa. Lopuksi vastaajia houkuteltiin keksimään nuorisotyölle kaikenkattava slogan, joka voisi mahdollisesti toimia ohjeistuksen otsikkona.

Eri foorumeissa aihe herätti vilkasta keskustelua. Pienellä alustuksella ammattilaiset halusivat kertoa kokemuksiaan ja näkemyksiään. Keskustelun lomassa näky ohjeistuksen tarpeellisuudesta vahvistui, ja ammattilaiset pitivät sen puuttumista outona asiana. Eräässä tilaisuudessa kävi myös ilmi, että nuorisotalle saattoi valmistua opiskelematta etiikkaa. Tilaisuudessa muisteltiin lukion etiikan kurssia ja ihmeteltiin tärkeän asian puuttumista ammatillisessa koulutuksessa. Kaiken kaikkiaan foorumeista saatiin monipuolisesti näkökulmia, lähtökohtia ja ehdotuksia eettisen ohjeistuksen rakentamiseen.

Tiedonkeruulomaketta jaettiin eri yhteyksissä, ja kokonaisuudessa siihen vastasi 16 tahoa (195 henkilöä). Vastauksista tiivistettiin kooste, joka toimi ohjeistuksen lähdemateriaalina. Lomakevastaukset nostivat esiin uusia kysymyksiä, kuten tehdäänkö lastensuojelulaitoksissa nuorisotyötä, tai miten eri järjestäjätahojen arvolähtökohdat, ideologiat tai uskonnolliset periaatteet tulevat esille eettisessä ohjeistuksessa. Tiedonkeruu onnistui hyvin, ja materiaalia saatiin riittävästi. Tähän päästiin perustellusti rakennetuilla kysymyksillä ja innokkaalla vastaajajoukolla.

Koottu materiaali sisälsi monia näkökulmia nuorisotyöhön, mutta vastauksissa oli myös toistoa. Tämä kertoo osaltaan yhteisestä näkemyksestä sekä otannan tarpeeksi suuresta koosta. Työryhmän oli helppo nostaa joitakin teemoja vahvan näkyvyyden vuoksi suoraan ohjeistuksen lähtökohdaksi. Toisaalta monia asioita jäi myös ulkopuolelle. Yleisin syy pois jättämiselle oli näkökulman kapeus, jolloin sen ei voitu katsoa kattavan koko nuorisotyön kenttää. Nuorisotyön monipuolisuus näkyi vastauksissa, ja työryhmän täytyi löytää ne asiat, jotka olivat läsnä työmuodosta tai työn järjestäjästä riippumatta. Tavoitteena oli koota nuorisotyön tarkoitusta ja sisältöä yleisesti määrittäviä näkökulmia, joista muokattaisiin eettisen ohjeistuksen runko.

Yhteenvedojen ja tiivistysten kautta kirkastuivat tiedonkeruun pääkohdat ja eettisen ohjeistuksen lähtökohdat. Tällöin alkoi jo muodostua ohjeistuksen runkoa ja sisältöä. Toiset näkökulmat ja lauseet ovat säilyneet tästä alkaen miltei muuttumattomina, kun taas toisia kohtia on väännetty ja käännetty useampaan kertaan. Ennen ensimmäistä varsinaista eettisen ohjeistuksen kokoamista työryhmällä oli 64 eri lausetta tai asiaa, jotka oli hyväksytty ohjeistukseen. Nämä lauseet jaettiin ja tiivistettiin kahdeksaksi näkökulmaksi. Näin muodostui versio 1.0, joka voitiin lähettää kommentointikierrokselle. Kommentteja antoivat osaksi samat tahot, jotka osallistuivat materiaalin tuottamiseen, mutta mukaan otettiin myös uusia tahoja. Mukana oli niin alan oppilaitoksia, kaupunkien ja kuntien nuorisotoimia, järjestöjä kuin ammattiliittoja. Kommentoijina oli opettajia, opiskelijoita, nuorisotyöntekijöitä, tutkijoita ja muita alan asiantuntijoita. Pääosin kommentit sisälsivät tärkeitä huomioita ja veivät prosessia oikeaan suuntaan.

Kommentointikierroksen ohjeistus ei ehkä ollut tarpeeksi selkeä, koska osa kommenteista oli suunnattu ikään kuin valmiin ohjeistuksen arvioimiseen. Ne eivät sisältäneet kommentteja vaan esitivät kritiikkiä ja kysyivät perusteluita paitsi esitetyille teemoille, myös eettisen ohjeistuksen tarpeel-

lisuudelle yleensä. Sinänsä huomiot oli mahdollista ottaa vastaan kommentteina, mutta näkemys siitä, että olemme antaneet keskeneräisen materiaalin, ei tavoittanut kaikkia vastaajia. Yksi taho myös kieltäytyi kommentoinnista vedoten ohjeistuksen yleisluonteeseen. Asiaa selvitettäessä muodostui kuva, että kyseinen taho olisi halunnut olla edustettuna työryhmässä ja halusi osoittaa kommentointiboikotilla mieltänsä. Tärkeässä asiassa haluttiin olla mukana, mutta tärkeää oli saada myös oma taho esille kehittämistyössä; pelkkä kommentoijan rooli ei riittänyt. Tämä voidaan tulkita myös signaalina siitä, että nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen liittyy jännitteitä, ristiriitoja ja jopa kilpailua.

Ensimmäinen kommenttikierros oli antoisa. Työryhmä sai materiaaliin ulkopuolista näkökulmaa, ja esimerkiksi ohjeistukseen päätettiin liittää lyhyt informatiivinen teksti ammattieettisen ohjeistuksen yleisestä tehtävästä ja luonteesta. Kommenttikierros paljasti sen, kuinka erilaisia toiveita ja odotuksia ohjeistukseen oli latautunut sekä toisaalta tietämättömyyden ohjeistuksen luonteesta ja yleisistä tehtävistä. Lisäksi kaksi nuorisotyötä kuvaavaa näkökulmaa tiivistettiin yhdeksi kokonaisuudeksi, joten lopulliseen ohjeistukseen muodostui seitsemän näkökulmaa. Kommenttikierroksen anti muokkasi tekstiä ja teki ohjeistuksesta yhtenäisemmän kokonaisuuden. Kehitelty versio 2.0 lähetettiin suppeammalle kommentointikierrokselle saamaan tarvittavan hienosäädön. Viimeisten muutosten myötä työryhmän oli aika laittaa sekä kuvainnollinen että konkreettinen piste prosessille. Ensimmäinen nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus oli rakentunut ja tärkeälle asialle oli saatu avaus.

Ohjeistus rakentui hyvässä hengessä, ja siihen valikoituneet teemat, näkökulmat ja sanat on perustellusti työryhmässä käsitelty. Kaikkia ohjeistukseen ladattuja odotuksia ja toiveita oli mahdoton toteuttaa. Jo lähtökohtaisesti eettisellä ohjeistuksella on tarkoituksensa ja tiettyjä tehtäviä. Työryhmä ei käyttänyt työskentelyssä suoraan lähdekirjallisuutta, vaikka prosessin aikana tutustuttiin

aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Työskentely perustui kerättyyn materiaaliin, asiantuntijalausuntoihin sekä kommenttikierrosten antiin.

Ohjeistuksen ulkopuolelle jäi monia asioita. Toisaalta monet teemat on sisällytetty rakennettuun ohjeistukseen, vaikka niitä ei ole nimeltä mainittu. Tämä johtuu ammattieettisen ohjeistuksen luonteesta, työryhmän valinnoista sekä tiivistämisen pakosta. Tavoitteena oli eettisen ohjeistuksen luonteen mukainen lyhyt koonti ammatin tarkoituksesta ja tavoitteista, joista olisi sitten johdettavissa yksityiskohtaisempia teemoja käytännön työhön. Työryhmä lähti siitä, että ohjeistus ei kirjaa uudestaan lakia tai julistuksia. Se ei myöskään luettele erillisiä arvoja tai käsittele yksittäisiä eettisiä haasteita. Tällöin esimerkiksi väkivallasta, lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, tupakoinnista tai päih-teistä ei ole ohjeistuksessa sanaakaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö niitä olisi työryhmässä käsitelty ja ohjeistuksessa huomioitu. Esimerkiksi ohjeistuksen lause ”Nuorisotyöntekijä puuttuu nuoren kasvua, kehitystä tai terveyttä vaarantavaan toimintaan” pitää sisällään näkökulman edellä mainittuihin asioihin. Kyseinen lause tiivistää nämä ja muutkin nuoruutta uhkaavat asiat puuttumisen arvoiseksi. Mediasta tai internetin maailmasta ei myöskään ole ohjeistuksessa erikseen mainintaa, vaikka asiaa käsiteltiin monipuolisesti työryhmän kokouksissa. Ammatillisilla on vastuu, ja heidän on tehtävä päätös siitä, milloin puuttumiskynnys ylittyy.

NUORISOTYÖ KERÄTYN MATERIAALIN VALOSSA

Työryhmän keräämä materiaali antoi monenlaisia näkökulmia nuorisotyöhön ja sen tekemiseen. Materiaalista syntyi 30-sivuinen kooste, joka kuvaa sekä nuorisotyötä, ammatillisuutta, työn tarkoitusta että tavoitteita. Materiaali oli keskeinen lähtökohta ohjeistuksen rakentamisessa, joten avaan tässä siihen koottuja pääkohtia ja keskeisiä näkemyksiä.

Kerätty materiaali alkoi nuorisotyön arvoperustan käsittelemisellä. Arvoperustaksi oli määritelty lakeja, arvoja ja yleismaailmallisia julistuksia. Näiden näkyminen ohjeistuksessa koettiin tärkeäksi. Toisaalla ohjeistuksen toivottiin pureutuvan todellisiin nuorisotyön eettisiin haasteisiin ja käytännön työhön. Pelkona nähtiin yhden uuden ”juhlapuhe” -ohjeistuksen syntyminen, millä ei olisi kosketuspintaa ammattilaisten arkeen. Materiaali antoi

”Nuorisotyöntekijä on tarjolla, muttei tyrkyllä”

myös yksittäisiä näkökulmia nuorisotyön henkeen ja työn tekemisen perustaan. Tällaista asennetta kuvasivat esimerkiksi lauseet: ”Nuorisotyö ei kerro, miten tehdään vaan luo mahdollisuuksia”, ”Nuorisotyöntekijä on tarjolla, muttei tyrkyllä” ja ”Tulee nähdä lähelle, mutta katsoa kauas”.

Nuorisotyön erityispiirteitä kuvaavia asioita kertyi monipuolisesti. Tällä näkökulmalla haettiin juuri niitä asioita, joista nuorisotyö erottuu muista nuorten kanssa työskentelevistä tahoista. Nuorisotyön erityispiirteinä nähtiin ajan hermolla oleminen, aito dialogi tai suorempi kanssakäyminen nuorten kanssa, keskeneräisyyden sietäminen ja nonformaali oppiminen. Keskeneräisyyden sietäminen on näistä luetelluista ehkä ainutlaatuisin erityispiirre. Monet ammattikunnat haluavat olla ajan hermolla, ja toiminnot voivat perustua dialogiin sekä nonformaaliin oppimiseen, mutta harvoin keskeneräisyys on tunnustettu, saati haluttu olotila. Monet nuoriin kohdistuvat toimenpiteet ”kiirehtivät” aikuisen saattamista, ja nuoruusikä nähdään mahdollisimman nopeasti ohitettavana aikana. Lisäksi nuorten palvelut perustuvat usein jonkun tietyn asian ratkaisemiseksi. Myös nuorisotyössä on näitä piirteitä, mutta pääasiallisesti nuorisotyössä nuori on keskiössä, ja silloin nuori saa olla nuori ja keskenäinen.

Nuorisotyössä tunnistetaan nuoruuden erityispiirteitä ja toimintaympäristöt ovat avoimia, helposti lähestyttäviä sekä vapaaehtoisesti saavutettavissa. Työntekijällä on kyky luoda luotta-

muksellinen suhde nuoreen, nuoruutta ei nähdä ongelmana, ja nuorisotyöntekijä on kohtaamisen ammattilainen. Myös ammatin määrittelemättömyys näkyi vastauksissa, kun työn tekemistä kuvattiin lauseilla: ”Ei ole mitään oikeaa kaavaa”, ”persoonallista” ja ”vähemmän viranomaisuusleimaa”. Vastaukset kuvaavat hyvin nuorisotyön luonnetta ja esimerkiksi ”kohtaamisen ammattilainen” -määritelmä herättää ajatuksia siitä, kuinka monipuolisissa ympäristöissä nuoria tavataan ja kohdetaan. Lisäksi ne ovat usein nuorten lähtökohdista rakentuvia tiloja ja toimintoja. Nuorisotyöntekijän tulee osata toimia vieraassa toimintaympäristössä ja kohtaaminen ei perustu ennaltaluotuun asetelmaan tai roolitukseen. Opettajalla on luokkahuoneensa, sosiaalityöntekijällä toimistonsa ja poliisilla laitoksensa, ja heillä on myös ammattinsa puolesta selkeä rooli, joka luo kohtaamiseen omanlaisensa asetelman. Nuorisotyöntekijä kohtaa nuoria erilaisissa toiminnoissa ja erilaisissa ympäristöissä kuten nuorisotaloilla, kouluissa, kentillä, saleissa, kaduilla ja netissä. Kohtaaminen perustuu pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen ja kohtaamisella on merkitystä toimintojen, luottamuksen ja jatkon rakentumiselle. Nuorisotyöntekijä tulee kohtaamaan arjessa monenlaisia nuoria, joten treenausta ja harjoitusta tulee myös käytännön työn kautta. Siihen liittyvät materiaalisissa mainitut vuorovaikutustaidot, tilanetaju, oman persoonan käyttö ja kehittäminen sekä eettiset näkökulmat.

Kerätyn materiaalin ihmiskäsitys siirtyi suoraan ohjeistuksen näkökulmaksi. Mainittuina teemoina olivat tasa-arvo, samanarvoisuus, suvaitsevaisuus, erilaisuuden huomioiminen ja hyväksyminen, puolueettomuus ja humanistisuus. Nuorisotyön tarkoituksesta mainittiin esimerkiksi hyvinvoinnin edistäminen, aktiivinen kansalaisuus, oman hyvän elämän löytäminen sekä vastuullisen tasapainoisen aikuisuuden saavuttaminen. Näitä samoja teemoja esiintyi nuorisotyön tehtäviä koskevissa vastauksissa. Toisaalta työn tehtäväkuvaukset etenivät aina nuorten tavoittamisesta konkreettiseen tukemiseen ja ohjaamiseen. Motivointi, innostaminen ja osallistaminen toimivat usein välineenä päämäärien saa-

vuttamiseksi. Työtä toteutettiin niin toiminnallisuilla kuin läsnä olevilla menetelmillä ja niissä korostui nuorisolähtöisyys, inhimillisuus sekä mahdollisuuksien näkeminen ja näyttäminen.

Puhuttaessa työn tekemisestä nuorisotyöntekijää kuvattiin monilla eri määritelmillä. Tärkeiksi piirteiksi koettiin aikuisuus, vastuullisuus, luotettavuus, ennakkoluulottomuus, ymmärtäväisyys ja kärsivällisyys.

Nuorisotyöntekijän tuli myös olla reilu, rehti, suvaitsevainen ja aidosti välittävä.

Nuorisotyöntekijän tuli myös olla reilu, rehti, suvaitsevainen ja aidosti välittävä. Työntekijän ei tullut toimia terapeutina, eikä nuoria tul-
lut arvioida erilaisten suor-

itusten perusteella. Ammatillisuudessa korostuivat osin samat asiat, mutta mukaan tuli myös kasvattajan rooli, dialoginen työtapo, turvallinen aikuinen sekä kasvun tukija. Oman tietotaidon jakaminen ja kyky reflektoida omaa työtään olivat esimerkkejä ammatillisuudesta, ja ne korostuivat etenkin ristiriita- ja valintatilanteissa. Lisäksi ammatillisuuden katsottiin liittyvän osaksi työntekijän vapaa-aikaan ja sen viettotapoihin.

Materiaali toi esille alan määrittelemättömyyden ja vaikeuden kuvata omaa ammattia. Suoranais-
ten kuvausten rinnalla käytettiin mieluusti vastakohtia ja kerrottiin, mitä nuorisotyöntekijä ei ole. Nuorisotyöntekijän kaveruutta nuorten kanssa katsottiin ammatillista toimintaa heikentäväksi ja epäammattimaiseksi käyttäytymiseksi. Sellaiseksi toiminnaksi nimettiin myös mm. nuorten eriarvoistaminen, välinpitämättömyys, juoruilu, huomiotta jättäminen, nuorten jyrääminen tai nujertaminen, oman edun tavoittelu, epäasiallinen käytös, asioiden henkilökohtaisesti ottaminen sekä ristiriitainen toiminta suhteessa puheeseen. Myös oikeanlainen suhtautuminen nuoriin oli vaikeasti määriteltävissä. Tavoitteelliseksi tavaksi jäi jotakin ”mä oon vaan töissä täällä” ja ”liiallisen avun tyrkyttämisen” välimaastoon sijoittuva luotettava aikuinen, joka on aidosti kiinnostunut nuoren asioista.

Työntekijän ammatillisuutta ja jaksamista tuettiin koulutuksilla, reflektoinnilla ja yhteistyöllä. Ajassa pysyminen ja työmuotojen kehittäminen nähtiin tärkeäksi. Sijoittumista yhteistyöverkostoissa kuvattiin sekä oman osaamisen julkituomisella että muiden osaamisen hyödyntämisen näkökulmasta. Nuorisotyöntekijä oli myös nuorten puolestapuhuja ja nuorten näkökulman tulkki viranomaisverkostossa.

Materiaalista etsittiin myös otsikkoa koko ohjeistukselle. Toivottuja nuorisotyön sloganeita tuli mukavasti mm. ”Ammattina nuoriso”, ”Nuorisotyöntekijät – ei mitään marjanpöimijöitä”, ”Oikeus nuoruuteen”. Ehdotetuista sloganeista ei kuitenkaan saatu otsikkoa ohjeistukselle, vaan se kulkee nimellä ”Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus”. Perinteinen otsikko on perusteltu, koska kyseessä on uusi asia. Otsikko kertoo selkeästi, mistä on kysymys, eikä se aiheuta hämmennystä.

Nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen päivitys tehtiin vuonna 2019. Päivityksen yhteydessä vuonna 2019 nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus nimi muutettiin muotoon: nuorisotyön ammattieettiset ohjeet. Tällä haluttiin vahvistaa asiakirjan merkitystä; ohjeistus koettiin väljäksi ja epämääräiseksi, ohjeet toivat asiaan vakautta ja vakavuutta. Ohjeet -sana noudatteli myös yleistä käytäntöä ja muiden ammattien koodistoja (sosiaalialan ammattieettiset ohjeet, lähihoitajan eettiset ohjeet, sairaanhoitajan eettiset ohjeet).

Päivitysprosessi oli rakennusprosessia huomattavasti kevyempi, koska pohjatyö oli jo tehty. Asian toteuttamiseksi perustettiin tiivis (jälleen työrukka-
sen tapainen) työryhmä, joka keräsi ja kokosi kommentteja nuorisoalan toimijoilta. Ensimmäisellä kierroksella kerättiin näkökulmia päivitystarpeesta ja toisella kierroksella kommentteja päivitettyyn versioon sekä otsikon rakenteeseen. Kommenttikutsu lähetettiin 23 nuorisoalan toimijalle. Kommentointiin osallistuvat; Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotyön yhteistyöverkosto, Allianssi / osallisuuden osaamiskeskus, Työpajayhdistys, Etsi-

vän nuorisotyön osaamiskeskus, Humak, Vahvis-
tamo, Verke, Suomen partiolaiset, Centria, Kannel-
järven opisto ja Kirkkohallitus.

Nuorisotyölle eettinen ohjeistus (NEO) päivitys-
työryhmä:

Petteri Piirainen,

Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry

Jonna Laitinen,

Nuorisoalan kattojärjestö – Allianssi ry

Kirsi Uusitalo,

Nuorisoalan kattojärjestö – Allianssi ry

Johanna Kalliomaa,

Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus /
Kanuuna

Minna Rauas,

YTM, aikaisemman työryhmän sihteeri /
NEO-asiantuntija

3 NUORISOTYÖN AMMATTIEETTISET OHJEET

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet

Nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemystensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä ja kokee elämänsä merkitykselliseksi.

Nuorisotyössä edistetään nuorten hyvinvointia.

Nuorisotyössä tuetaan ja mahdollistetaan nuorten omaehtoisia toimintaa ja tarjotaan mielekkäitä, yhteöllisiä vaihtoehtoja nuorten kasvun ja elinympäristöihin. Nuorisotyö tarjoaa toimintoja, joissa voi olla aikoina omia itsensä ilman pelkoa nolautuksi tai hylätyksi tulemisesta. Nuorisotyössä nähdään nuoret yksilöinä ja ryhmien jäseninä.

Nuorisotyöntekijä tukee ammattitaidollaan ja toiminnallaan nuorten tulevaisuutta. Nuorisotyöntekijä näkee nuoren elinikäisenä oppijana. Hän ohjaa nuorta hyödyntämään formaalieja ja nonformaalieja oppimisympäristöjä sekä tunnistamaan ja kuvaamaan omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan.

Nuorisotyö on kohtaamista, kannustavaa kasvatusta ja yhdessä tekemistä

Nuorisotyöntekijä on alalle koulututunut, helposti lähestyttävä, luottava ja tarvallinen aikuinen nuorisotyössä. Hänen tulee huomioida roolia nuorten tunnistamisen kohteena ja esikuvana. Nuorisotyöntekijä löytää aikaa silloin, kun nuori sitä tarvitsee. Hän ymmärtää nuorisotyön rakentuvan nuoren vapaaehtoiselle osallistumiselle. Nuorisotyöntekijä puuttuu nuoren kasvuun, kehitykseen tai terveyttä vaarantavaan toimintaan ja toimii yhdenvertaisesti, oikeudenmukaisesti ja moraalisuutta kunnioittaen.

Nuorisotyöntekijä tunnistaa nuorten erilaisia tarpeita. Hän välittää, on läsnä ja kannustaa jokaista nuorta. Nuorisotyöntekijä antaa nuorelle aikaa kasvaa ja oppia tekemistään virheistä. Nuorta ohjataan ratkaisemaan myönteisesti ristiriitoja sekä purkamaan asenteellisuutta ja ennakkoluuloja. Nuorisotyö on yhdessä tekemistä ja kasvatusta.

Nuorisotyö vahvistaa nuoren osallisuutta lähiyhteisössä ja yhteiskunnassa

Nuorisotyöntekijä edistää nuorten elinoloja ja hyvinvointia läsnäolevalla ja toiminnallisella työllään. Nuorisotyöntekijä rakentaa ja kehittää yhdessä nuorten kanssa turvallisia toimintaympäristöjä nuoreiden myös digitaalisuuden. Nuorisotyöntekijä huomioi yhteisöllisestä toiminnasta ulkopuolelle lähtevät nuoret. Nuorisotyö seuraa ajan kuluessa ja kehittää nuorten tarpeiden ja nuorisokulttuurien mukana, kulttuurista monimuotoisuutta arvostaen. Nuorisotyö luo edellytyksiä nuorten osallisuudelle, itsenäiselle toimijuudelle, pelkojen voittamiselle ja unelmien toteuttamiselle.

Nuorisotyöntekijä toimii rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa

Nuorisotyöntekijä on oman ammattilaisensa ja osaamisensa kehittäjä. Nuorisotyöntekijä vahvistaa nuorisotyön roolia monialaisesta yhteistyöstä tiedotustamulla asiantuntijajulistensa ja tunnistamalla oman ammattitaidon. Nuorisotyöntekijä edistää eri toimijoiden välistä vuoropuhelua, kunnioittaa nuorta ja hänen läheverkostoaan, sekä käsittelee vastuullisesti saamiaan tietoja. Nuorisotyö on kasvun ja kasvatuksen tuki.

Nuorisotyöntekijä toimii nuoruuden ja nuorten elinolojen tulkkiina

Nuorisotyöllä vaikutetaan yhteiskunnan rakentamiseen. Nuorisotyöntekijä seuraa nuorisopolitiittista keskustelua ja päätösten valmistelua sekä tuo nuorten näkökulmaa esille. Nuorisotyöntekijä tuottaa oman toimialansa tietoa nuorten kasvu- ja elinolojen kehittämiseksi.

Nuorisotyöntekijällä on kyky rakentavalla tavalla kyseenalaistaa ja nostaa esille yhteiskunnallisia epäkohtia. Hän kannustaa nuorta vaikuttamaan ja kehittämään yhdessä nuorten kanssa vaikuttamismahdollisuuksia.

Nuorisotyöntekijä tiedottaa työssä arvopohjan ja organisaationsa lähtökohdat. Hän tarkastelee myös kamppanuuksia, yhteistyötä sekä ulkopuolista rahoitusta näistä näkökulmista.

Nuorisotyössä toimitaan ympäristövastuullisesti

Nuorisotyössä toteutetaan kestävästi kehityksen periaatteita ja nuorisotyöntekijä valitsee toiminnollisessa luontaa kunnioittavia, ekologisia vaihtoehtoja ja työmenetelmiä. Nuorisotyöntekijä kannustaa nuorta pohtimaan omia valintojaan ja niiden merkitystä ympäristölle.

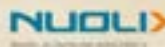
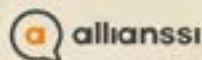
Nuorisotyöntekijä pitää huolta työhyvinvoinnistaan

Nuorisotyöntekijä tunnistaa ja tunnustaa omat voimavaroensa ja osaa mieltänsä sekä osaa hyödyntää olemassa olevaa palveluverkostoa työnsä tukemiseksi. Nuorisotyöntekijä osaa erottaa työn ja vapaa ajan sekä asettaa rajat suhteissaan nuoreen. Osallistua hän ylläpitää kehittämällä ammattitaitoaan ja perehtymällä uuteen tietoon nuorista ja nuorisotyöstä. Nuorisotyöntekijä ymmärtää myös työyhteisön, verkostojen ja vertaistuen merkityksen työhyvinvoinnin tukemiseksi.

Mitä ovat ammattieettiset ohjeet ja kenelle ne on tarkoitettu?

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ilmenevät joissain valtuutusta ja tuhtausmääräyksiä työhön. Sen lisäksi on kerran työn tekemisen ja toimintatavasta sekä antaa perustaa pohdittavalle ajattelulle ja väkivallo. Ohjeet on tarkoitettu nuorisotyön ammattilaisille, jolla on alan koulutus ja joka työskentelee nuorten, nuorisokasvien, järjestöjen tai yksilöiden kanssa yhteistyössä.

Ohjeissa on kytetty nuorisotyöntekijä -sivustolla löytyvään alan ammattilaisille. Työntekijä voi hyödyntää ammattieettisiä ohjeita pohdittaen työn sisältöä ja toimintatavattensa. Eettiset ohjeet toimivat työvälineinä nuorisotyön arvio- ja kehittämisessä. Työohjeita ohjeita voidaan käyttää koulutus- ja perehdytystoimissa ja jatkamattomassa tutkimuksessa. Ammattieettiset ohjeet kertovat myös läheisyydelle nuorisotyön periaatteista.

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet rakentuvat seitsemästä näkökulmasta ja infolaatikosta. Info-laatikko on otsikoitu: ”Mitä ovat ammattieettiset ohjeet ja kenelle ne on tarkoitettu?” Teksti otsikon alla vastaa kysymykseen seuraavasti:

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ilmaisevat asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa työhön. Sen tehtävänä on kertoa työn tarkoituksesta ja toimintatavoista sekä antaa perustaa pohdinnalle oikeasta ja väärästä. Ohjeet on tarkoitettu nuorisotyön ammattilaisille, joilla on alan koulutus ja jotka työskentelevät kuntien, seurakuntien, järjestöjen tai yksityisen sektorin palveluksessa.

Ohjeissa on käytetty nuorisotyöntekijä -nimikettä kuvaamaan alan ammattilaista. Työntekijä voi hyödyntää ammattieettisiä ohjeita pohtiessaan työn sisältöjä ja toimintamenetelmiä. Eettiset ohjeet toimivat työvälineenä nuorisotyön arjessa ja kehittämisessä. Työyhteisössä ohjeita voidaan käyttää koulutuksessa, perehdyttämisessä ja pulmatilanteita ratkottaessa. Ammattieettiset ohjeet kertovat myös sidosryhmille nuorisotyön periaatteista.

Infolaatikolla haluttiin tarkentaa ohjeistuksen tarkoitusta ja luonnetta sekä vähentää siihen liittyviä ennakkoluuloja ja väärinkäsityksiä. Se korostaa ammatillisuutta sekä antaa vinkkejä ohjeistuksen hyödyntämiseen. Infolaatikko tukee myös ohjeistuksen jalkauttamista.

Lopulliseksi ohjeistukseksi muodostui seitsemän näkökulmaa nuorisotyöhön ja ammatillisuuteen. Ne koostuvat pääotsakkeesta sekä asiaa selittävästä osasta. Ohjeistus alkaa nuorisotyön tarkoituksen ja sisällön kuvauksesta ja etenee kuvaamaan nuorisotyön suhdetta muihin toimijoihin ja ympäristöön. Viimeisessä näkökulmassa kiinnitetään huomio työntekijään; ammatillisuuteen ja työssä jaksamiseen. Nämä seitsemän näkökulmaa käsitellään seuraavaksi erillisinä kappaleina, jotka sisältävät itse näkökulman lisäksi siihen liittyviä ajatuksia ja näkemyksiä. Kun tekstissä viitataan lähdemateriaaliin, se tarkoittaa ohjeistuksen rakennusprosessin aikana

kerättyä materiaalia foorumeista, tiedonkeruulomakkeista ja blogista. Päivityksen osalta lähdemateriaalina toimii kommentointikierroksilta saadut näkemykset. Tekstissä on käytetty myös aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, mikä osoitetaan asianmukaisella lähdeviitteellä.

NÄKÖKULMA 1:

Nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemystensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä sekä kokee elämänsä merkitykselliseksi.

Nuorisotyössä edistetään nuorten hyvinvointia.

Nuorisotyössä tuetaan nuorten omaehtoista toimintaa ja tarjotaan mielekkäitä, yhteisöllisiä vaihtoehtoja nuorten kasvu- ja elinympäristöihin. Nuorisotyö tarjoaa toimintoja, joissa voi olla aidosti omana itsenään ilman pelkoa nolatuksi tai hylätyksi tulemisesta. Nuorisotyössä nähdään nuoret yksilöinä ja ryhmän jäseninä.

Nuorisotyöntekijä tukee ammatitaidollaan ja toiminnallaan nuorten tulevaisuususkkoa. Nuorisotyöntekijä näkee nuoren elinikäisenä oppijana. Hän ohjaa nuorta hyödyntämään formaaleja ja nonformaaleja oppimisympäristöjä sekä tunnistamaan ja kuvaamaan omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan.

Ohjeistus alkaa näkökulmilla, jotka keskittyvät nuorisotyön keskeisiin tehtäviin ja tavoitteisiin sekä työntekijän rooliin. Kerätystä lähdemateriaalista nuorisotyön tehtäviksi nousivat esimerkiksi yksilön tukeminen, nuoren oma kasvu ja kehitys sekä yhteiskunnallinen tehtävä. Nuorisotyö koettiin monella tapaa tähtäävän tasapainoiseen aikuisuuteen ja yhteiskunnan aktiiviseen jäsenyyteen. Materiaalissa oli näkemyksiä monipuolisesti, ja toiset niistä olivat enemmän teoreettisia (”yhteiskuntakelpoinen”, ”aktiivinen kansalainen”, ”hyvinvoinnin edistäminen”), ja toisiin oli ladattuna myös nuorisotyöllistä henkeä (”kykyjensä ja halunsa mukaan

osallinen”, ”osallistaa nuoret oman elämänsä sankareiksi”). Nuorisotyön määrittelemättömyys sekä yksilö- ja ryhmätyöskentelyn ristiriitainen roolitus nousivat esille. Materiaalissa keskityttiin usein yksilön tukemiseen, mutta käytännön nuorisotyö koostuu pääasiallisesti ryhmämuotoisista toiminnoista. Toisaalta kukaan ei kasva yksinään, ja osallisuutta tarvitaan niin yksilön kuin yhteisön kasvamisessa. Ohjeistuksessa haluttiin tuoda molemmat näkökulmat esille, jolloin nuoret nähdään sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä.

Materiaalista nousi esille nuorisotyön erityispiirre toimijana nuorten vapaa-ajalla ja nuorten omissa toimintaympäristöissä, vaikka esimerkiksi koulu-yhteistyön muodossa nuorisotyötä toteutetaan vapaa-ajan ulkopuolella. Nuorten elämässä vapaa-ajan käsite on epäselvempi kuin aikuisten elämässä, vaikka se määriteltäisiin työn ja koulun ulkopuoliseksi ajaksi. Nuorille vapaa-aika saattaa muistuttaa työtä, koska se voi olla aktiivista harrastamista. (Helve 2009, 250.) Vapaa-ajalla on erityinen merkitys nuorille, ja siihen liittyvät valinnat vaikuttavat myös syrjäytymiseen. Erilaisissa harrastusmahdollisuuksissa kehitetään sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja sekä saadaan tukea identiteetin rakentamiselle. Vaikuttamalla nuorten vapaa-ajanviettopaikkoihin, mahdollisuuksiin ja ohjaukseen voidaan vaikuttaa nuorten aikuistumiseen. (Helve 2009, 252.) Syrjäytymiskeskustelussa unohdetaan usein vapaa-aika ja sen merkitys nuoren kasvulle ja kehitykselle. Koulussa on koulun henkilökunta ja kotona huoltaja(t), jotka voivat olla turvaamassa kasvua ja kehitystä. Nuorten vapaa-ajassa ei välttämättä ole ketään aikuista, ja toisinaan kukaan aikuinen ei ole myöskään tietoinen vapaa-ajan tapahtumista. Siellä kuitenkin opitaan sosiaalisia taitoja, kehitetään omaa maailmankuvaa ja solmitaan ystävyys-suhteita ja verkostoja. Samaan aikaan siellä testataan ja kokeillaan omia rajoja ja peilataan itseä muihin ikätovereihin. Vapaa-aika on positiivinen asia ja nuorilla tulee olla myös omaa aikaa, mutta vapaus ja vastuuttomuus yhdessä tietämättömyyden kanssa eivät luo luotettavia oppimisympäristöjä. Nuorisotyön toimiminen nuorten vapaa-ajassa on perusteltua ja tärkeää.

Vapaa-aika oli mainittuna ohjeistuksessa, mutta päivityksen yhteydessä käytiin keskustelua sen määrittämisen tarpeellisuudesta ja oikeellisuudesta. Vapaa-aika toimintaympäristönä koettiin olevan todellisuutta, mutta myös toisaalta kaventavan nuorisotyön toimialaa. Nuorisotyön toimialueeksi haluttiin kokonaisuus, johon vapaa-aikakin sisältyy, mutta siihen mahtuu myös koulunuorisotyö, työpajatoiminta jne. Lopulta päivitettyssä ohjeessa päätettiin puhua nuorten kasvu- ja elinympäristöistä. Vapaa-aika -termin poistaminen ei tarkoita ristiriitaa alkuperäisen ohjeistuksen kanssa. Vapaa-aika on edelleen tärkeä nuorten kasvu- ja elinympäristö ja nuorisotyön toimintaympäristö.

Otsikkoon lisättiin päivityksen yhteydessä nuorisotyön tavoite siitä, että jokainen nuori kokisi elämänsä merkitykselliseksi. Teksti osuudessa painotettiin nuorisotyötä nuorten hyvinvoinnin edistäjänä. Ensimmäisen näkökulman roolia yleisenä ohjeena haluttiin päivityksessä vahvistaa, joten alkuperäisissä ohjeissa olevia nuorisotyön käytäntöön liittyviä asioita siirrettiin seuraavaan näkökulmaan. Sen sijaan uusina asioina mukaan nostettiin elinikäinen oppiminen sekä formaalit ja nonformaalit oppimisympäristöt. Nämä kytkettiin ammatilliseen näkemykseen ohjata nuoria tunnistamaan ja kuvaamaan omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan. Ohjeen loppuosa liittyy myös otsikkoon lisättyyn tavoitteeseen; elämänsä merkitykselliseksi kokemiseen.

Oppimisympäristöjen lisääminen ammattieettiin ohjeeseen kertoo nuorisotyön muuttumisesta, vaikka asiana oppimisympäristöt eivät ole uusi ilmiö nuorisotyössä (esim. Nieminen 2007, 28–33, Karhuvirta 2012, 179–191). Oppimisympäristö oli terminä ehkä ohjeistuksen rakentamisaikaan liian koulumainen, johon nuorisotyön ei haluttu liiaka kallistuvan. Ohjeiden päivityksen aikaan oppimisen käsite oli laajentunut ja nuorisotyö oli vahvistanut myös omaa ammatillista identiteettiä, joten oppimisympäristöt kyettiin näkemään nuorisotyöllisestä näkökulmasta. Osaltaan tähän on vaikuttanut myös alan koulutus ja ammatillinen vahvistu-

minen. Oppimisympäristöt näyttäytyvät nuorisotyössä monipuolisesti esimerkiksi nuorten vaikuttamisen kanavat, nuorten työpajat, nuorisjärjestöjen kurssit ja vapaaehtoistyön kautta oppimisena. Oppimisympäristöjen näkyväksi tekeminen tukee myös nuorisotyön kasvatuksellista näkökulmaa, jota käsitellään lisää myöhemmin (näkökulmat 2 ja 4).

NÄKÖKULMA 2:

Nuorisotyö on kohtaamista, kannustavaa kasvatusta ja yhdessä tekemistä

Nuorisotyöntekijä on alalle kouluttautunut, helposti lähestyttävä, luotettava ja turvallinen aikuinen nuorisotyössä. Hänen tulee huomioida roolinsa nuorten samaistumisen kohteena ja esikuvana.

Nuorisotyöntekijä löytää aikaa silloin, kun nuori sitä tarvitsee. Hän ymmärtää nuorisotyön rakentuvan nuoren vapaaehtoiselle osallistumiselle.

Nuorisotyöntekijä puuttuu nuoren kasvua, kehitystä tai terveyttä vaarantavaan toimintaan ja toimii yhdenvertaisesti, oikeudenmukaisesti ja moninaisuutta kunnioittaen.

Nuorisotyöntekijä tunnistaa nuorten erilaisia tarpeita. Hän välittää, on läsnä ja kannustaa jokaista nuorta. Nuorisotyöntekijä antaa nuorelle aikaa kasvaa ja oppia tekemistään virheistä.

Nuoria ohjataan ratkaisemaan myönteisesti ristiriitoja sekä purkamaan asenteellisuutta ja ennakkoluuloja. Nuorisotyö on yhdessä tekemistä ja kasvamista.

Lähdemateriaalista nuorisotyön erityispiirteeksi nousivat kohtaamisen taito, kasvatuksellinen näkökulma sekä keskeneräisyyden sietäminen. Nuorisotyöntekijä työskentelee lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Nuoret kasvavat ulos nuorisotyön piiristä, ja uutta sukupolvea tulee mukaan toimintaan. Työ keskittyy välitilaan kahden selkeämmän ikä-

kauden keskelle. Nuoruuden määritelmä nähdään sijoittumisena lapsuuden ja aikuisuuden väliin ja usein niin, että sekä lapsuudella että aikuisuudella nähdään olevan itseisarvoinen merkitys, mutta nuoruus saa merkityksensä ainoastaan suhteessa niihin. Nuoruuteen kuuluvat ”ei enää” ja ”ei vielä”-määrittelyt. Nuoreksi nimitetään ihmistä, joka ei ole lapsi eikä aikuinen vaan jotain siltä väliltä. Se on myös ristiriitaisten mielikuvien sävyttämä ajanjakso; toisaalta unelmien ja avointen mahdollisuuksien, odotusten ja vapauden aika, toisaalta kaootinen ja uhkien sävyttämä välivaihe, jossa ei vielä ole ”valmis” muttei myöskään enää vailla vastuuta. (Nivala & Saastamoinen 2007, 10.) Ohjeistuksen ajatus siitä, että nuorisotyöntekijä antaa nuorelle aikaa kasvaa ja oppia tekemistään virheistä, viittaa keskeneräisyyden ja inhimillisyyden ymmärtämiseen. Nuorelta ei tule vaatia liikaa eikä odottaa aikuisen kypsyyttä.

Nuorten parissa tehtävä työ on jatkumo, jossa kaikki ei aina etene järjestyksessä, vaan siihen sisältyy myös epäonnistumisia ja takapakkaa. Vastuullinen aikuinen luottaa tulevaan ja osaa katsoa tulevaisuuteen, vaikka nuori itse olisi kadottanut näköalan ja luottamuksen elämään. Tällainen prosessi tuottaa kasvutulosta ja ehyempää aikuisuutta. Kun asioita tehdään nopealla otteella, saadaan suoritteita ja tekemisen tuntua. Tärkeimmät seikat, jotka tuottavat kestäviä tuloksia, vaativat aikaa, voimavaroja ja joustavia resursseja. (Mattila 2010, 21.) Jokainen ihminen tarvitsee uusia mahdollisuuksia. Tämä edellyttää mahdollisuutta vapautua entisestä, kohtaamalla ja selvittämällä virheet ja rikkeet. Sekä löytämällä sovinnon ja mahdollisuuden yrittää uudestaan puhtaalta pöydältä. Tuekseen nuori tarvitsee turvallista, luotettavaa ja arvostavaa aikuista. Rohkaisu, totuudellinen hyväksyntä tuottavat mahdollisuuksia, turvaa ja elämänrohkeutta. Totuudellisella hyväksynnällä tarkoitetaan virheiden ja haavoittuvuuden läpikäymistä, mutta samalla nuoren tulee kokea itsensä hyväksytyksi. Tällä tavalla syntyy uskoa uuden yrityksen oikeutukseen ja mahdollisuuden toimia eri tavalla ja onnistua päämäärän saavuttamisessa. Toivon näkeminen ja näyttäminen

on aikuisen tehtävä. (Mattila 2010, 22.) Ohjeistus sai kritiikkiä ongelmalähtöisen nuorisotyön esiin nostamisesta. Toisaalta se on myös yksi todellisuus käytännön työssä. Nuoriin ja nuoruuteen kiinnitetään usein huomiota negatiivisten asioiden kautta, joita sitten nuorisotyön toivotaan ratkaisevan.

Nuoren kasvatuksellinen kohtaaminen on haasteellista. Siitä ei kuitenkaan pidä tehdä johtopäätöstä, että nuori sinänsä olisi haasteellinen. Vastuu kohtaamisen onnistumisesta on ensisijaisesti aikuisella, alkaen siitä, että hän saa nuoren kiinnostumaan aidosta kohtaamisesta hänen kanssaan. Kasvatukseen täytyy uskoa ja tahtoa. Ammatilaisen tulee uskoa kasvatuksen mahdollisuuksiin vaikuttaa inhimilliseen kasvuun ja kehittymiseen sekä uskoa jokaisen nuoren potentiaalin kasvaa ja kehittyä kasvatuksen avulla. Toisaalta tarvitaan tahtoa vastuullisena kasvattajana toimimiseen. Tärkeää on myös kyky ihmisenä kasvamiseen ja kasvattajana kehittymiseen. Mitä enemmän kasvattaja välittää aidosti nuoren elämästä ja hyvästä sekä kykenee innostumaan hänen mahdollisuuksista, sitä helpompaa kasvatusvaikuttaminen on. Kasvatuksellinen kohtaamisen taito on uskoa nuoren tahtoon kasvaa ja kehittyä sekä hänen kykyihinsä siinä. (Lesojeff ym. 2013, 14–15.) Jos ammatti-ihmisellä on aikaa kohdata niin, että nuoren kanssa tullaan tutuksi, se parantaa palvelun laatua. Kuitenkin lapsen ja nuoren kannalta laatua on se, että hänet kohdataan kokonaisuutena ihmisenä iloineen ja suruineen. Nuorten kanssa työskentelevillä tulee olla hyvät vuorovaikutustaidot sekä aikaa kohtaamiseen. Hyvät ammatilliset haluavat ottaa selvää lapsen ja nuoren kokemuksista. He perustelevat ehdotuksensa ja ratkaisunsa eivätkä anna katteettomia lupauksia. (Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012, 17.)

Nuorisotyön kasvatuksellisesta näkemyksestä on keskusteltu paljon. Kasvatuksellinen näkökulma nousi materiaalista selkeästi esille, ja se esiintyy olennaisena asiana myös alan kirjallisuudessa. Nuorisotyön ydin on kasvatuksellinen, sillä sen tarkoituksena on vaikuttaa nuorten ymmärrykseen, arvostuksiin, tietoihin, taitoihin ja tulevaan toimin-

taan (Nieminen 2007, 51). Nuorisotyö on kuitenkin kummajainen kasvatustieteen kentässä. Se ei ole saanut pysyvää paikkaa kasvatustieteellisessä tutkimuksessa, vaikka yli satavuotisen historiansa aikana se on ollut läsnä nuorison kasvatuksessa. Itse nuorisokasvatukselle ei ole löytynyt omaa paikkaansa varhaiskasvatuksen tai aikuiskasvatuksen tavoin. (Nieminen 2007, 30.) Nuorisotyön kentällä saatetaan karttaa tiukkaa kasvatustieteen näkemystä, toisaalta nuorisotyön kasvatuksellista luonnetta halutaan korostaa. Tämä aiheuttaa ristiriitaa ja keskustelua aiheesta. Kuitenkin peleissä, harrastuksissa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisissa tilanteissa ihminen kasvaa, ja niiden avulla ihmistä voidaan myös kasvattaa. Kasvatukseen ei tarvitse olla pääasia toiminnassa, vaan nuorisotyön menetelmät ovat sellaisia, että niissä on mukana kasvatuksellinen näkemys ja tarkoitus.

Kasvattamisella on jokin tavoite ja sisältö. Kasvattajien tulisi kysyä itseltään, millaisen maailman he haluavat kasvatuksen avulla luoda. Kasvattajan on tiedostettava tavoitteensa ja kyettävä perustelemaan niitä. Jollei kasvatukseen päämääriä ole pohdittu, voi toiminta olla säilövä ja sopeuttavaa. Tällöin nuorisotyön tehtävänä voi olla vain nuorten ”varastointi” eli pitää heidät poissa pahanteosta. Jos nuorisotyössä halutaan edistää nuorten mahdollisuuksia toimia toisin ja muuttaa asioita, tulisi miettiä työn tavoitteita. Kasvatuksellisen tilan luominen on olennaista. Se tarkoittaa sekä koettua tunnelmaa, turvallista toimintaympäristöä että fyysistä, kasvatuksen mahdollistavaa tilaa. (Kiilakoski 2007, 59–60.)

Näkökulma 2 sisältää monia tiivistyksiä lähdemateriaalista liittyen työntekijän rooliin sekä asemaan. Eräs eniten lähdemateriaalissa esiintynyt teema oli työntekijän aikuisen rooli. Päinvastaisena asiana tälle nähtiin liian kaverillinen suhtautuminen nuoriin. Helposti lähestyttävä, luotettava ja turvallinen aikuinen oli tiivistetty näkemys nuorisotyöntekijän ominaisuuksista lähdemateriaalin valossa. Samastumisen kohteena oleminen viittaa monien nuorisotyöntekijöiden nuoreen ikään, jolloin aikuisen ja

ammattilaisen rooli tarvitsee erityistä huomiota ja tarkastelua. Nuorisotyöntekijällä tulee olla sellaista auktoriteettia, joka ei perustu pelkoon vaan sisäiseen vakuuttuneisuuteen, ja joka ei herätä aggressiota vaan myönteistä luottamusta (Köykkä 2014, 81–82).

Nuorisotyön erityispiirteinä voidaan pitää myös tavoitettavuutta. Harvoin nuorisotyössä varataan aikaa tai ainakaan sitä ei tarvitse tehdä viikkojen päähän. Nuorisotyöntekijä löytää silloin aikaa, kun nuori sitä tarvitsee. Myös traagiset tapahtumat ovat osoittaneet, että etenkin seurakunnan nuorisotyö reagoi nopeasti, ja tilojen ovet avautuvat konkreettisesti. Nuorisotyön tulee olla läsnä siellä missä nuoretkin, ja reagoida tarvittaessa nopeasti. Nuorisotyössä on aikaa myös keskeneräisyydelle, nuoren kasvua ja kasvattamista ei voi kiirehtiä. Nuoruuden erityispiirteet on huomioitava ja tämä myös asettaa haasteita ammattilaisille. Vuoden 2012 Lapsiasiavaltuutetun asiakirjassa MLL:n Tatjana Pajamäki toteaa seuraavaa: ”Nuoruudella on merkittävä rooli ihmisen kehitykselle, miten kukin ristipaineiden alla selviytyy. Siinä pitäisi ehdottomasti olla tukena nuoruuden erityislaatua tuntevia ja nuoren kohtaamisen osaavia aikuisia” (Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012, 18).

Näkökulma sisälsi myös puuttumiskysymyksen, johon kiteytyy monia erilaisia asioita. Puuttumisesta tulee keskustella nuorisotyön kentällä. Nuorisotyö ei voi olla ainaista puuttumista, mutta nuorisotyölle ei sovi myöskään sivusta seuraajan rooli. Esimerkiksi puhuttaessa mediasta työntekijällä tulee olla näkemys, mikä on nuorta vahingoittavaa toimintaa. Kyseessä on nuoren etu, mutta päätöstä tehtäessä tulisi huomioida myös nuoren kokemukset mediatiedosta ja sen käytöstä. On myös helppo ylireagoida ja suojella sellaiselta tiedolta, joka on ehkä aikuisen näkökulmasta haitallista, mutta joka on nuoren vertaisryhmän näkökulmasta tärkeää sosiaalista polttoainetta. (Pennanen 2010, 194.) Nuorten näkökulman ymmärtäminen ja parhaan ratkaisun löytäminen ei ole yksinkertaista.

Nuorisotyöntekijän toimiminen tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti ja moninaisuutta kunnioittaen on todellinen haaste arjen moninaisissa tilanteissa. Nuorisotyössä kohdataan aina niitä nuoria, joiden kanssa on helppoa ja luonnikasta työskennellä sekä niitä, joiden kanssa yhteistä kieltä ei tunnu löytyvän lukuisista kohtaamisesta huolimatta. Erilaisuus on rikkaus niin työntekijöissä kuin nuorissa. Erilaisuuden hyväksyminen ei kuitenkaan tarkoita negatiivisten ilmiöiden ja asioiden hyväksymistä. Rasismia kohtaan tulee olla nollatoleranssi, nuorten keskinäistä vallankäyttöä tulee tarkastella kriittisesti, ja väkivallan eri muotoja pitää pystyä havainnoimaan sekä tuomitsemaan.

Tässä näkökulmassa päivityksen yhteydessä haluttiin lähinnä tarkentaa ja nykyaikaistaa termejä. Keskusteluja käytiin samoista asioista kuin ohjeistusta rakennettaessa. Nuorisotyöntekijän aikuisen roolia ja samaistumisen kohteena olemista painotettiin sanavalinnoilla, jotka korostavat työssä tapahtuvaa aikuisena olemista sekä esimerkkinä toimimista. Lauseeseen lisättiin myös vaatimus alan koulutuksesta; aikaisemmin asia oli mainittu vain ohjeistuksen infolaatikossa. Ajan löytäminen nuorelle, kun nuori sitä tarvitsee -ajatus puhutti jälleen. Mutta kuten jo aikaisemmin on selvitetty, se tarkoittaa nuorisotyön kykyyn reagoida nopeasti ja joustavasti. Nuorisotyössä ollaan myös usein tarjolla muttei tyrkyllä, mikä mahdollistaa nuoren vapaaehtoisen kontaktin, johon voidaan vastata toimintojen yhteydessä ja erikseen sovituna ajankohtina.

NÄKÖKULMA 3:

Nuorisotyö vahvistaa nuoren osallisuutta lähiyhteisöissä ja yhteiskunnassa

Nuorisotyöntekijä edistää nuorten elinoloja läsnäolevalla ja toiminnallisella työllään. Nuorisotyöntekijä rakentaa ja kehittää yhdessä nuorten kanssa turvallisia toimintaympäristöjä huomioiden myös digitalisaation. Nuorisotyöntekijä huomioi yhteisöllisestä toiminnasta ulkopuolelle jäävät nuoret.

Nuorisotyö seuraa ajan ilmiöitä ja kehittyi nuorten tarpeiden ja nuorisokulttuurien mukana, kulttuurista monimuotoisuutta arvostaen. Nuorisotyö luo edellytyksiä nuorten osallisuudelle, itsenäiselle toimijuudelle, pelkojen voittamiselle ja unelmien toteuttamiselle

Nuorisotyö on muuttunut nuorisokulttuurin myötä, ja osaltaan nuorisotyö on myös rakentamassa ja vahvistamassa nuorisokulttuurin muotoja. Vaikka byrokratia on hidasta, nuorisotyössä on pyritty vastaamaan ajan haasteisiin. Esimerkiksi skeittaus-, bmx-pyöräily- ja scoottaushalleja on pystytty rakentamaan ja ehkä ainaiseen bänditilojenkin vähyyteen on saatu helpotusta. Lisäksi etsivä nuorisotyö on noussut vahvasti esille taistelussa syrjäytymistä ja nuorisotyöttömyyttä vastaan. On harvinaista, että ammattikunta ja -ala pystyvät muuntautumaan ja suuntaamaan toimintojansa niin joustavasti kuin nuorisotyö.

Nuorten elinolojen ja hyvinvoinnin edistäminen läsnä olevalla ja toiminnallisella työllä voidaan kohdentaa nuorisotyön eri työmuotoihin, mutta näkökulma on sovellettavissa myös työmuodon sisällä. Tärkeää on huomioida lasten ja nuorten kyky toteuttaa itseään heille suunnatuissa toimintoissa ja tiloissa. Se riippuu osaltaan myös siitä, miten runsain resurssein varustettuina he tilanteisiin tulevat. Toiset kantavat mukanaan tuhtia ”työkälpakkia”, jonka avulla he tekevät paikasta kuin paikasta itselleen sopivan. Toisten lasten ja nuorten mahdollisuudet toimia omista lähtökohdistaan

ovat heikompia, jolloin voimavarojen ja toiminnan tukeminen on enemmän tarpeen. (Kallio 2010, 225.)

Ohjeistukseen haluttiin esille nuorisotyön sekä toiminnallinen että läsnä oleva olemus. Toiminnallisuus ja läsnä oleva näkemys ulottuvat sekä työmuotoon että työntekijään. Toisinaan työntekijä on toimintojen järjestäjä ja toisinaan läsnä oleva nuoria varten. Aktiivisen harrastamisen lisäksi nuorten vapaa-aika voi olla passiivista oleilua: aikaa, jolloin ei tarvitse tehdä mitään (Helve 2009, 250). Läsnä olevalla työllä viitataan nuorten omaehtoiseen toiminnallisuuteen ja nuorisotyöntekijään toimintojen mahdollistajana. Koska nuorisotyö on myös nuorten tarpeista nousevaa, tulee nuorisotoiminnan tarjota erilaisten aktiviteettien lisäksi mahdollisuuksia nuorten oleiluun. Nuorisotilat ovat usein paikkoja, joissa voi ”vain olla”, lisäksi niissä voi osallistua järjestettyyn toimintaan tai itse järjestää toimintaa. Nuoruudessa valintojen ja ratkaisujen keskellä nuoren tulee saada tuntee, että hänestä välitetään, hänet otetaan vakavasti ja häneen suhtaudutaan myötätuntoisesti. Se edellyttää kuuntelemista, peilausta ja viisasta hiljaista läsnäoloa. Ihminen tarvitsee luottamuksen siihen, että hän on riittävän hyvä. (Mattila 2010, 128.) Toiminnallisuus ja osallisuus korostuvat monissa nuorisotyön näkemyksissä. Nuoruuteen kuuluu myös oleilu, hengailu ja chillailu. Yhdessä tekeminen on tärkeää, mutta niin on myös yhdessä oleminen. Nuorisotyössä tarvitaan liikkeen ohella myös pysähtymistä, ja pysähtymisessä voi tapahtua tärkeämpiä asioita kuin liikkeessä (Köyökkä 2014, 12).

Näkökulman lause ” Nuorisotyö luo edellytyksiä nuorten osallisuudelle, itsenäiselle toimijuudelle, pelkojen voittamiselle ja unelmien toteuttamiselle” sai osakseen myös kritiikkiä. Lause nähtiin kuvaa- van passiivista nuoruutta ja ongelmalähtöistä nuorisotyötä. Tämä näkökulmien ja lauseiden erilainen tulkitseminen ja ymmärtäminen kuvaa hyvin sitä, miten työskentely haastoi työryhmää, ja millaisia rajauksia sekä päätöksiä työryhmä joutui tekemään. Tämän lauseen kohdalta työryhmä koki, että

kyseinen näkemys kokosi yhteen monet lähdemateriaalin ajatukset. Edellytyksien luominen viittaa nuorisotyön vapaaehtoiseen osallistumiseen sekä toisaalta uusien mahdollisuuksien löytämiseen. Lisäksi siihen sisältyy nuorisotyölle ominaista henkeä, johon kytkeytyvät toivo, onnistuminen ja kasvu. Työryhmä jätti lauseen ohjeistukseen kuvaamaan moninaista nuorisotyöntekijän roolia. Tärkeää on nuoren itsetunnon ja omanarvontunnon vahvistaminen, tuen saanti elämänmuutoksessa, voimaantumisen ja elämänrohkeuden ilmaantuminen sekä oman elämänsä tavoitteellinen eläminen (Mattila 2010, 21). Eräs nuori kertoi omasta kokemuksestaan toteamalla, että ihmisessä on valtava potentiaali, kun hän pääsee tekemään sitä, mitä haluaa. Tätä näkemystä myös nuorisotyössä ymmärretään. Potentialin löytäminen niin harrastuksessa, työssä, opiskelussa kuin omassa elämässä, on olennaista.

Termi ”syrjäytymisen ehkäisy” poistettiin päivityksen yhteydessä. Sen sijaan ohjeissa puhutaan yhteisöllisistä toiminnoista ulkopuolelle jäävistä nuorista ja heidän huomioimisesta. Digitalisaatio tuli uutena terminä ja huomioitavana toimintaympäristönä nuorisotyössä. Muitakin näkökulman teemoja vahvistettiin nykyaikaisella terminologialla. ”Varhainen puuttuminen” ja ”sosiaalinen vahvistaminen” ovat sinänsä tärkeitä asioita, mutta ohjeistukselta odotettiin nykyaikaista, käytännönläheistä otetta. Päivitystä tehdessä huomio kiinnittyi termien aikasidonnaisuuteen myös tulevaisuudessa; seuraavassa päivityksessä digitalisaatio saattaa olla vanhentunut käsite.

NÄKÖKULMA 4:

Nuorisotyöntekijä toimii rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa

Nuorisotyöntekijä on oman ammattialansa ja osaamisensa kehittäjä. Nuorisotyöntekijä vahvistaa nuorisotyön roolia monialaisessa yhteistyössä tiedostamalla asiantuntijuutensa ja tunnistamalla oman ammatti-identiteettinsä.

Nuorisotyöntekijä edistää eri toimijoiden välistä vuoropuhelua, kunnioittaa nuorta ja hänen lähiverkostoaan, sekä käsittelee vastuullisesti saamia tietoa. Nuorisotyöntekijä on kasvun ja kasvatuksen tukija.

Neljäs näkökulma kokoa kuvaa nuorisotyön suhteesta muihin toimijoihin. Se rohkaisee nuorisotyöntekijöitä ammatillisuuden hyödyntämiseen sekä hyvään yhteistyöhön. Vaitiolovelvollisuutta ei ohjeistuksessa mainita, mutta lause ”käsittelee vastuullisesti saamia tietoa” pitää sisällään tämän asian ja kattaa alle muutkin lähdemateriaalissa esiintyneet haasteet tietojen keräämisestä ja välittämisestä.

Yhtenä nuorisotyön kipupisteenä tuntuu olevan oman työn arvostuksen puute. Työntekijät tuntevat olevansa ”vain” nuorisotyöntekijöitä. Oma osaamista ei tunnusteta ja sitä voi olla vaikea pukea sanoiksi ja teorioiksi. Kuitenkin nuorisotyöntekijöiden näkemykset ja kokemukset nuorten kanssa toimimisesta sisältävät tärkeää informaatiota, joka tulisi olla hyödynnettävissä, kun puhutaan nuorisoon liittyvistä asioista. Nuorisotyöntekijä toimii usein osana erilaisia yhteistyöverkostoja, jolloin oman osaamisensa ja näkemyksensä julkittaminen on olennaista. Nuorisotyöntekijöiden osaamista ei aina osata hyödyntää; eivät nuorisotyöntekijät itse, eivätkä yhteistyökumppanitkaan.

Oman ammattitaidon arvostaminen on tärkeää, ja toisaalta sen puute voi olla este moniammatilliselle vuorovaikutukselle. Kun työntekijä arvostaa omaa

sekä toisen näkökulmaa, on mahdollisuus avoimeen vuoropuheluun. Oman näkökulman merkityksellisyyteen tulisi luottaa ja tuoda se yhteiseen varantoon. Moniammatillisen yhteistyön toteutumisen edellytys on moniammatillinen arvostus. Yhteistyö ei tarkoita yhteisiä näkemyksiä vaan erilaisten näkemysten vuoropuhelua. Erilaisten persoonallisuuksien, koulutuksien sekä elämän- ja työkokemuksen vuoksi on selvää, että ammattilaisten näkemykset esimerkiksi asioiden tärkeysjärjestyksestä sekä syistä ja seurauksista poikkeavat toisistaan. Heillä on jossain määrin myös erilainen kieli. Moniammatillinen arvostus auttaa kuuntelemaan toisia näkökulmia, ja arvostuksen kautta kasvava ymmärrys sekä luottamus toisen koulutukseen ja ammattitaitoon. (Mattila 2010, 109–112.) Eri toimijoiden ja sidosryhmien vuorovaikutus tuottaa sosiaalista pääomaa, jolla tarkoitetaan ihmisten välille rakentuvia sosiaalisia verkostoja, luottamusta ja moraalisia sitoumuksia. Sosiaalisen pääoman merkkinä pidetään sitä, että se lisääntyy kuluttaessa, toisin kuin taloudellinen pääoma. (Juujärvi 2007, 299.)

Näkökulman viimeinen lause ”nuorisotyöntekijä on kasvun ja kasvatuksen tukija”, ei poista itse kasvattajan roolia. Nuorisotyö on kasvatusta. Lause korostaa nuoren kasvun olennaisuutta ja liittyy nuorisotyöntekijän kasvatuksen tukemiseen. Ensisijainen kasvatustehtävä kuuluu vanhemmille, ja tätä kasvatustehtävää tukevat monet eri yhteiskunnalliset toimijat. Kasvatuksen tukemiseen liittyvät huoltajien ja vanhempien kohtaaminen, kuuleminen ja kuunteleminen sekä sen tiedon jakaminen, mikä nuorisotyöntekijöillä on ammattinsa, koulutuksensa ja kokemuksensa myötä jaettava.

Ohjeiden päivytyksen yhteydessä tuli vain sanallisia muutoksia; näkökulman tarkoitus ja viesti pysyivät samana. Alkuperäinen näkökulma ja siinä käytetyt sanamuodot paljastivat, että nuorisotyö on jo muuttunut ammatillisempaan ja vakavasti otettavampaan suuntaan omana ammattikuntana ja oman ammattityönsä asiantuntijana kuin mitä se oli ohjeistuksen laadinnan aikaan. Oman työn

arvostaminen koettiin melkein itsestään selvyydeksi ja myös siihen kehottaminen kuulosti menneeltä ajalta.

Ammattieettisten ohjeiden tehtävänä on ammattikunnan vahvistaminen. Ohjeet kannustavat kehityksen jatkumiseen niin työyhteisöissä kuin verkostoissa. Toisinaan kuulee ulkopuolelta tulevia muutospaineita tai ehdotuksia nuorisotyön sisällöistä tai sen tehtävistä. Ohjeet ottavat tähän selkeän kannan; avoimen ja rakentavan vuoropuhelun, missä nuorisotyöntekijä on oman ammattialansa ja osaamisensa kehittäjä. Nuorisotyön ei tule mukautua muiden ammattikuntien näkemysten mukaisesti toimijaksi vaan se toimii yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa.

NÄKÖKULMA 5:

Nuorisotyöntekijä toimii nuoruuden ja nuorten elinolojen tulkkina

Nuorisotyöllä vaikutetaan yhteiskunnan rakenteisiin. Nuorisotyöntekijä seuraa nuorisopoliittista keskustelua ja päätösten valmistelua sekä tuo nuorten näkökulmaa esille. Nuorisotyöntekijä tuottaa oman toimialansa tietoa nuorten kasvu- ja elinolojen kehittämiseksi.

Nuorisotyöntekijällä on kyky rakentavalla tavalla kyseenalaistaa ja nostaa esille yhteiskunnallisia epäkohtia. Hän kannustaa nuoria vaikuttamaan ja kehittää yhdessä nuorten kanssa vaikuttamismahdollisuuksia.

Nuorisotyöntekijä tiedostaa työnsä arvopohjan ja organisaationsa lähtökohdat sekä toimii niiden mukaisesti. Hän tarkastelee myös kumppanuuksia, yhteistyötä sekä ulkopuolista rahoitusta näistä näkökulmista.

Nuorisotyö ja sen tekijät nähtiin nuorten ja nuoruuden puolestapuhujina ja puolustajina. Tästä lähtökohdasta syntyi viides näkökulma, joka täydentyi nuorten vaikuttamisella. Nuorisotyöntekijät kykenevät usein katsomaan ja näkemään asioita nuorten

näkökulmasta. Aikuisena ja ammattilaisena he ovat myös tarvittaessa nuoria puolustamassa. Tulkkina oleminen viittaa näkemysten tulkkina toimimiseen ja toisinaan puhutun kielen kääntämistä aikuisten kielelle (joskus myös virkamieskielelle) sekä päinvastaiseen suuntaan tapahtuvaa tulkkausta. Nuoria halutaan kannustaa vaikuttamiseen kaikilla tasoilla ja kaikissa asioissa, muttei kaikilla tavoilla. Vaikuttaminen on usein osallistumista, ja se tuo arvokkuuden tunteen. Nähdyn ja kuullun tuleminen on yksinäisyyden ja syrjässä olemisen vastakohta. Hyvä osallistuminen on vuoropuhelua, ja kohtaamiseen tarvitaan aikuisen aikaa sekä kiinnostusta nuoren omaan näkökulmaan. (Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012, 11–12.)

Yksinkertaiselta kuulostava lause ”nuorisotyöntekijä tiedostaa työnsä arvopohjan ja organisaationsa lähtökohdat” sisältää monia tarkasteltavaksi tarkoitettuja asioita. Lauseella viitataan nuorisotyön kirjajaan kenttään ja moninaisiin lähtökohtiin tehdä nuorisotyötä. Esimerkiksi SPR:n VPK:n ja seurakunnan nuorisotoiminnalla on erilaiset lähtökohdat työlle. Jokaisen työntekijän tulisi pohtia oman työnsä lähtökohtia ja edustamaansa organisaatiota, sekä niiden näkyvyyttä työssä. Yksityinen rahoitus on tullut osaksi nuorisotyötä, ja erilaisia logorivistöjä vilisee monissa julisteissa. Kumppanuusiakin tulee pohtia laajemmin kuin vain saatavan taloudellisen tuen kautta.

Nuorisotyö on hyvinvointipolitiikan väline, ja sillä on merkitystä esimerkiksi nuorten itsetunnon kehittämisessä ja sosiaalisessa vahvistamisessa. Lasten ja nuorten hyvinvointi on inhimillisesti tärkeää, ja sillä on myös suuri taloudellinen merkitys. On laskettu, että yhden syrjäytyneen nuoren elinkaaren kustannukset saattavat nousta miljoonaan euroon. (Sjöholm 2012, 67.) Nuorisotyön merkitystä tulee tarkastella niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta, ja asioita tulee viestittää siinä muodossa kuin ne asiayhteyteen parhaiten soveltuvat. Taloudellinen näkökulma toimii hyvänä perusteluna päättäjille, mutta nuorisotyön lähtökohtana se on arvelluttava.

Päivityksessä viidennen näkökulman asiasisältö pysyi samana. Nuorisotyön roolia yhteiskunnan osana ja vaikuttajana haluttiin kuitenkin vahvistaa. Vaikuttamisella tarkoitetaan esimerkiksi negatiivisiin kehityksiin puuttumista kuten putoamista ja osattomuutta tuottavien rakenteiden ja kehityspolkujen näkyväksi tekemistä ja nuorten hyvinvoinnin polarisaation hidastamista. Nuorisotyössä ollaan aitiopaikalla tarkastelemassa signaaleja tulevista trendeistä, muutoksista ja virtauksista. Nuorisotyöllä tulee olla rooli tiedon tuottajana ja välittäjänä yhteiskunnallisissa keskusteluissa, jotka koskevat nuorten kasvu- ja elinoloja.

NÄKÖKULMA 6:

Nuorisotyössä toimitaan ympäristövastuullisesti

Nuorisotyössä toteutetaan kestävän kehityksen periaatteita ja nuorisotyöntekijä valitsee toiminnissa luontoa kunnioittavia, ekologisista vaihtoehtoja ja työmenetelmiä. Nuorisotyöntekijä kannustaa nuoria pohtimaan omia valintojaan ja niiden merkitystä ympäristölle.

Kuudes näkökulma laajenee käsittelemään nuorisotyön suhdetta ympäristöön. Siinä viitataan niin toimintaympäristöön kuin itse toimintojen tarkasteluun. Vihreä näkökulma ei tarkoita yksittäisten lajien, kuten mikroautoilun tai splättiksen karsimista nuorisotyöstä, vaan luonnon ja elämän kunnioittamista ja huomioimista. Kestävän kehityksen periaatteen tiedostaminen ja siihen sitoutuminen ovat globaalia ajattelua, ja sitä tulee harjoittaa alasta riippumatta. Nuorisotyöllä ei ehkä pelasteta sademetsiä tai puhdisteta Itämeren, mutta työssä tulee olla kunnioittava asenne luontoa kohtaan. Nuorisotyössä on järjestäjistä riippumatta mahdollisuus projektien tai tempausten muodossa huomioida oma toimintaympäristö. Lisäksi lain mukaan kunnan tulee huolehtia nuorten ympäristökasvatuksesta (Sjöholm 2012, 67). Näissä talkoissa ainakin kunnan nuorisotyöntekijät ovat velvoitettuja olemaan mukana. Ympäristön huomioiminen ja siitä huolehtiminen on osa eettistä kasvatusta.

Myös nuoret ovat valveutuneita ja valmiita huomioimaan ympäristön. He ymmärtävät rajallisuutensa vaikuttaa maailmanlaajuisesti, mutta silti he saattavat olla huolissaan koko maailmaa koskevista ympäristökysymyksistä. Osa nuorista on jopa määrittelemässä uudella tavalla ihmisen ja luonnon suhdetta ja sen vuoksi he ovat itse valmiita sitoutumaan omalla elämäntavallaan ekologiseen maailmankuvaan ja siihen liittyvään arvomaailmaan. (Helve 2002, 16.)

Ammattieettisen toiminnan perimmäisenä tarkoituksena on ihmisten hyvinvoinnin ja oikeuksien edistäminen. Sen piirissä oleviksi ihmisiksi mielletään yleensä tämän hetken kansalaiset. Kestävä kehitys eettisenä periaatteena laajentaa tätä ihmisryhmää. Se tarkoittaa, että koemme vastuuta paitsi oman yhteiskuntamme jäsenten hyvinvoinnista myös koko ihmiskunnan ja tulevien sukupolvien hyvinvoinnista. Tekemisillämme ja ratkaisuillemme pyrimme turvaamaan hyvinvointia yli kulttuuri- ja sukupolvirajojen. Kestävän kehityksen yhteydessä puhutaan usein yhteiskuntavastuusta. Sillä tarkoitetaan sellaisia asioita, joita yrityksen tai organisaation tulee omalta osaltaan tehdä kestävän kehityksen turvaamiseksi. Siihen sisältyy vastuu kaikesta toiminnasta, jolla on vaikutusta ihmisiin, yhteiskuntaan tai luontoympäristöön. Yhteiskuntavastuu koskee kaikkia yhteiskunnallisia toimijoita. Huomioitavia asioita on monentasoisia, alkaen kertakäyttöastioiden käytöstä siihen kuinka kohtelemme työtovereitamme. (Juujärvi 2007, 287–295.) Eettisten asioiden monisäikeisyys voi aiheuttaa ähkyä. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole suorittamislähtöinen toiminta, jossa hoidetaan asioita pois joltakin tietyltä listalta. Eettinen osaaminen on työote tai näky, joka konkretisoituu usealla eri tavalla. Se ei ole irrotettavissa omaksi tekemisekseen, vaan se näyttäytyy tarkasteltaessa työn ja toiminnan lähtökohtia sekä ratkaisujen ja päätösten taustoja.

Näkökulma kuusi haastoi päivytyksen tekijöitä. Ympäristön huomioinen, kestävä kehitys, ekologisuus, ilmastonmuutos ja muutamat muut termit kilpailivat pääsystä itse ohjeistukseen. Kriitik-

kiä sai myös valittu otsikko ”Nuorisotyössä toimitaan ympäristövastuullisesti”. Se nähtiin liian kapea-alaiseksi. Toisaalta voidaan kysyä, onko lukijalla itsellään kapea näkökulma, jos ajattelee ympäristövastuun vain luontoa koskeväksi näkökulmaksi? Ympäristöksi voidaan katsoa kaikki meidän ympärillä olevat asiat ja kehää laajentamalla siihen mahtuu koko maailma. Kestävä kehitys osataan jo nähdä monella eri tasolla ja siksi se jäi myös päivitettyyn versioon. Uutena näkökulmana nousi nuorisotyöntekijän ohjausvastuu ympäristöasioissa; nuoria tulee kannustaa pohtimaan omia valintojaan ympäristönäkökulmasta. Vastuulliseksi kuluttajaksi kasvaminen ei ole yksinkertaista. Kuinka paljon kolmen euron paita rikastuttaa puuvillan viljelijää tai sen ompelijää? Miksi energijuomien mainostaminen kohdistetaan nuoriin? Onko takavetoinen bemari suurin haave ja kuinka suureen ääneen kouluruokailua kannattaa haukkua?

Näkökulma sisältää laaja-alaista pohdintaa nuorisotyön toteuttamiseen, vaikka se lienee näkökulmista sanamäärällisesti lyhin. Nuorisotyön muodosta riippuen se saa erilaisia merkityksiä ja painotuksia. Ympäristön huomioinen ja kestävä kehitys tulee kuitenkin olla mukana nuorisotyön toiminnoissa ja siinä tehtävässä kasvatus-, ja ohjaustyössä.

NÄKÖKULMA 7:

Nuorisotyöntekijä pitää huolta työhyvinvoinnistaan

Nuorisotyöntekijä tunnistaa ja tunnustaa omat voimavaransa ja osaamisensa sekä osaa hyödyntää olemassa olevaa palveluverkostoa työnsä tukena. Nuorisotyöntekijä osaa erottaa työn ja vapaa-ajan sekä asettaa rajat suhteessaan nuoreen.

Osaamistaan hän ylläpitää kehittämällä ammatitaitoaan ja perehtymällä uuteen tietoon nuorista ja nuorisotyöstä. Nuorisotyöntekijä ymmärtää myös työyhteisön, verkostojen ja vertaistuen merkityksen työhyvinvoinnin tukena.

Ohjeistuksen viimeinen kohta oli julkaisun jälkeen kiitellyn osio. Se taisi puretua nuorisotyössä kipeimmin esiintyviin haasteisiin. Nuorisotyöntekijät harvoin korostavat itseään ja ammattiaan, jolloin oman itsensä huomioiminen tuntui tärkeältä eettiseltä näkökulmalta.

Nuorisotyöntekijä on osa järjestön, kunnan, seurakunnan tai kaupungin palvelujärjestelmää, ja hänen tulee tunnistaa oma paikkansa ja asemansa muiden ammattikuntien kanssa. Palveluohjaus suuntaan taikka toiseen tulisi olla luontevaa ja nuorelle vaivantonta. Nuorisotyöntekijä ei saa jäädä yksin nuorten taakkojen kantajaksi tai iltatoiminnan järjestäjäksi. Linkitys alueen toimijoihin tulee olla olemassa, ja yhteistyöllä saadaan kokonaiskuvaa niin yksittäisen nuoren kuin koko alueen lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Ennaltaehkäisy, puuttuminen ja korjaava työ ovat tällöin myös tukevammalla pohjalla, kun toiminta ei nojaa yksittäiseen näkemukseen tai kokemukseen vaan eri toimijoiden näkökulmien vuoropuheluun.

Koulutus on keskeinen ammatillisen itseluottamuksen rakentaja. Sen myötä työntekijä saa tietoa erilaisista tarkastelutavoista, kehittää omia näkemyksiään sekä oppii arvostamaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan hedelmällistä vuorovaikutusta. Paneutuminen työhön tuo ammatillista varmuutta. Niin sanotusti ”vasemmalla kädellä tehty työ” antaa tekijälleen helposti jatkuvan ulkonaisuuden tunteen. (Mattila 2010, 95.) Nuorisotyöntekijät tarvitsevat tietoa nuorista, heidän asenteistaan, arvoistaan ja maailmankuvistaan. Tarvitaan myös tietoa näihin vaikuttavista tekijöistä kuten formaalista ja nonformaalista oppimisesta, asenteiden ja arvojen sosiaalistamisesta, arvojen ja ideologioiden kulttuurisista juurista ja historiasta sekä aikamme muutoksista ja niiden merkityksestä nuorten identiteetin rakentamisessa. Pelkkä tieto ei kuitenkaan riitä. Nuori tarvitsee myös ymmärrystä, ohjausta, aikuisen esimerkkiä sekä tukea kasvussa. (Helve 2007, 305.)

Tämä seitsemäs kohta sisältää osittain samoja asioita kuin ohjeistuksen alkupuolella on esitetty. Kerätyssä materiaalissa nousi useassa kohtaa esille työntekijän aikuisuuden rooli, ja toisaalta kaverillisuus nähtiin epäammattimaisena käyttäytymisenä. Tähän teemaan kytkeytyvät työn ja vapaa-ajan erottaminen ja rajojen asettaminen suhteessa nuoriin. Ohjeistus ei anna vastauksia siitä, voiko nuori olla facebook-kaveri, voiko työntekijä heilua vapaapäivänään humalassa kaupungilla tai istuuko työntekijä nuorten kanssa sohvalla toinen toistensa kainalossa. Ammatillaisen tulee itse rajata työntekijän ja yksityisen elämän roolit.

Nuorisotyö on niitä ammattikuntia, joista harvoin jäädään eläkkeelle. Tätä asiaa voidaan tarkastella eri näkökulmista. Nuorisotyö toimii usein ponnahduslautana muihin ammatteihin tai työtehtäviin. Toisaalta nuorisotyö haasteellisuudessaan ja ajassa pysyvänä vaatii työntekijältä nuoruuteen orientoitumista iästä riippumatta. Myös iltapainotteinen työ voi olla yksinkertaisesti liian haastava järjestely perhe-elämän ja muun yksityisen elämän kanssa. Kuitenkin vanhat konkarit, joilla ammattitaito ja näkemys nuorista ei ole ruostunut, vaan se on kirkastunut elämän ja sen rakentamisen ymmärrykseksi, edustavat nuorisotyön ydintä. Ammatillainen osaa rajata työn ja vapaa-ajan sekä pitää itsensä mukana nuorten ajassa niin tiedollisesti kuin taidollisesti.

Sosiaalisen tasapainon säilyttämistä auttaa, jos nuorisotyöntekijät työskentelevät tiiminä ja siihen kuuluu monenlaisia työntekijöitä. Tarvitaan molempia sukupuolia, erilaisiin asioihin perehtyneitä ihmisiä. Ikääntyminen ei ole nuorisotyössä menestymisen este. Nuorilla työntekijöillä on merkittävä etu siinä, että he tuntevat luonnostaan nuorisokulttuurin ajankohtaiset ilmiöt ja virtaukset, jotka liittyvät musiikkiin, pukeutumiseen, peleihin ja elektroniikkaan. Niiden kohtuullinen ymmärtäminen on tärkeää nuorisotyössä. Näiden pintailmiöiden osaaminen luo tunteen, että nuorisotyöntekijä on kiinnostunut nuorten omasta maailmasta. Kuitenkin pitkäjänteissä työssä positiivisen ensivaikutelman lumo

kadottaa merkityksen. Hyvä maine, pitkäaikaisella työntekijällä, luo vahvan pohjan nuorten kohtaamiseen. Iästä on oikeastaan haittaa vain silloin, kun työntekijä välttelee uuden ajan käytäntöjä tai kadottaa työhön liittyvän intohimonsa. Virkakautensa loppuun asti on mahdollista säilyttää uskottavuus ja nuorten arvostus. Iältään vanhemmat nuorisotyöntekijät eivät ehkä ole enää vauhdikkaimpia tai aktiivisimpia. Mutta näin he antavat tilaa myös nuorten sankaruuden syttymiselle, kun omaa osaamistaan tai hauskuuttaan ei tarvitse korostaa. Kokenut nuorisotyöntekijä ei tee itsestään tärkeämpää kuin on. Hän saa muut tuntemaan itsensä tärkeäksi, ja niin hän saavuttaa sisäisen auktoriteetin, joka vakuuttaa ja saa aikaan arvostusta. (Köykkä 2014, 111–114.)

Inhimillisuus on läsnä niin työntekijässä kuin työssä. Epätäydellisyys on elämän oikea muoto. Tämän hyväksyminen ja ymmärtäminen kasvattaa työntekijän nöyryyttä, joka auttaa häntä sekä elämässä että ammatissa jaksamisessa. Hän ei voi asettua elämän yläpuolelle, vaan ihmisenä on väistämättä sen sisäpuolella. (Mattila 2010, 107.)

Päivityksen yhteydessä viimeisen näkökulman sisältöä haluttiin vain kirkastettavan; nuorisotyö ei toimi yksin vaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Nuorisotyöntekijällä on oma ammatillinen vastuunsa, joka käsittää osaamisensa ylläpitämisen sekä työkyvystä huolehtimisen.

4 OHJEISTUKSEN HYÖDYNTÄMINEN

Prosessin aikana nuorisotyöntekijöiltä nousi toive konkreettiselle huoneentaulu -mallille, jossa olisi lyhyesti ja selkeästi esillä työn periaatteita ja lähtökohtia. Sitä toivottiin avoimuuden ja tavoitteellisuuden vuoksi. Nuoret, vanhemmat tai kuka tahansa saattaisi lukea, mistä nuorisotyössä on oikein kysymys, ja voisi halutessaan keskustella näkökulmista työntekijän kanssa.

Painettua versiota päätettiin tehdä kahdenlaista: julistetta sekä taskumallia. Juliste on tarkoitettu nimenomaan huoneentauluksi niin nuorisotoimis-

ton, -tilan kuin -talon seinälle. Taskumalli mahtuu taitettuna taskuun, ja sen voi jakaa esimerkiksi päätäjille, lautakunnan jäsenille, erilaisille sidosryhmille ja yhteistyökumppaneille. Näin ohjeistus toimii myös ammatillisten periaatteiden tunnetuksi tekemisen välineenä. Molemmat versiot sisältävät täsmälleen samat asiat: seitsemänkohtaisen

Pöytälaatikoissa ja mapeissa eettinen ohjeistus harvoin alkaa elää, sen on oltava esillä ja käytössä, voidakseen vaikuttaa.

eettisen ohjeistuksen ja infolaatikon ammattieettisen ohjeistuksen käytöstä. Ohjeistuksen esilläolo on osa nuorisotyön eettisen puolen vahvistamista. Pöytälaatikoissa ja mapeissa eettinen ohjeistus harvoin alkaa elää, sen on oltava esillä ja käytössä, voidakseen vaikuttaa.

Eettisen herkkyyden luonteeseen kuuluu kehittyminen, ja siihen eettinen ohjeistus on työntekijöitä johdattamassa. Aina ei olla suurien päätösten äärellä, vaan eettisyys näkyy arkipäivän toiminnassa ja valinnoissa. Lastensuojeluilmoitusten tekemistä puntaroidaan jatkossakin, mutta huomaako kukaan nauraako nuorisotyöntekijä rasistisille vitseille, tai ovatko kaikki ideologiat vapaita näkymään tai kokoontumaan nuorisotiloissa? Nuorisotyö pysyy

myös toiminta- ja persoonakohtaisena työmuotona. Toisaalla skeitataan, toisaalla kokoontuu elokuvakerho. Nuorisotyöntekijä voi olla toiminnan järjestäjä ja toisaalla läsnä oleva toiminnan mahdollistaja. Toimenkuvasta riippumatta työssä on kuitenkin yhteinen arvopohja ja näkemys työn tarkoituksesta. Toimijat voivat yksin tai yhdessä käsitellä ohjeistuksen näkökulmia ja etsiä omasta työstä käytännön esimerkkejä, joita voi ja kannattaa peilata niin ohjeistukseen kuin etiikan erilaisiin näkökulmiin. Myös toisesta lähtökohdasta eettisten asioiden käsittely onnistuu. Tarkasteluun voidaan nostaa joku työssä vastaan tullut eettinen haaste, ja peilata sitä ohjeistukseen tai etiikan näkökulmiin. Käytännön työn ja ohjeistuksen vuoropuhelusta muodostuu eettisen tarkastelun kestävä toimintaa.

Käytännön työn ja ohjeistuksen vuoropuhelusta muodostuu eettisen tarkastelun kestävä toimintaa.

Ammattieettisiä ohjeistuksia käsitellään usein alalle opiskeltaessa. Nuorisotyön koulutus oli mukana ohjeistusta rakentamassa, joten se on helpottanut ohjeistuksen jalkauttamista alan oppilaitoksiin. Tosin yhteneväisen koulutustaustan puuttuessa tulisi koulutuskenttää tarkastella laajemmin ja vahvistaa tiedottamista nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen olemassaolosta. Vastuuta on myös kouluttajilla ja koulutuksen järjestäjillä, jotta etiikka näkyy opetussuunnitelmassa ihmisläheiseen ammattiin opiskeltaessa, ja että alakohtaisiin ammattieettisiin ohjeistuksiin tutustutaan. Työvuosien kertyessä ohjeistuksen tarkoitus ja hyödyntäminen avautuvat uudessa näkökulmassa, joten sen tarkasteleminen jatko- ja lisäkoulutuksissa sekä työpaikkojen omissa kehittämispäivissä on tarkoituksenmukaista.

Ammattietiikan tulisi olla arkipäivää ja osa ammatillisuutta. Kaikkien vaihtoehtojen puntarointi on mahdotonta, eikä loputon pohdinta anna tilaa omaksumiselle. Ammattietiikan kanssa tulee olla rauha, ja mikäli joku asia aiheuttaa rauhattomuutta, tulee se ottaa pohdintaan. Ammattietiikka on ammattilaisen sisään rakentama malli tai asenne, jota tulee harjoittaa ja päivittää, mutta joka antaa myös varmuutta työskentelyyn ja päätösten tekemiseen. Jotta asia tulisi osaksi arjen työtä ja sisäänrakennetuksi, tulee sitä aluksi käsitellä systemaattisemmin.

Ammattietiikan tulisi olla arkipäivää ja osa ammatillisuutta.

Erään kunnan nuorisotoimessa ohjeistus käytiin ensin läpi koulutuspäivässä, ja tämän jälkeen ohjeistus tuli mukaan kuukausipalaverien ohjelmaan. Näiden palaverien esityslistaan tuli seitsemän kuukauden ajaksi ammattieettinen ohjeistus, ja siinä kohtaa perehdyttiin yhteen eettiseen näkökulmaan. Näin nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus oli läsnä kuukausittain, eikä yhden näkökulman käsitely vienyt liikaa aikaa muilta käsiteltäviltä asioilta. Seitsemän kuukauden aikana oli kaikki näkökulmat käyty kertaalleen läpi. Tämänkaltaisen käsitelytahti antoi myös työntekijälle mahdollisuuden perehtyä ja keskittyä jokaiseen näkökulmaan omissa työssään. Kuukausipalaveriin saattoi valmistautua pohtimalla vuorossa olevaa eettisen ohjeistuksen näkökulmaa ja peilaamalla sitä omiin kokemuksiin.

Työmotivaatioon sisältyy halu oppia uutta ja kehittää itseään paremmaksi ammattilaiseksi.

Ammattieettinen ohjeistus voi toimia uutena peilauspintana omalle työelleen, jolloin työssä tutuksi tulleita asioita tarkastellaan erilaisesta näkökulmasta. Voimaannuttavalla eettisen puolen tarkastelulla vahvistetaan työmotivaatiota ja tuetaan ammatil-

lista kasvua. Työmotivaatioon sisältyy halu oppia uutta ja kehittää itseään paremmaksi ammattilaiseksi. Tämä heijastuu työhön laatuksi ja kehittävänä työotteena. Eettiseen toimintaan sisältyy valinnan vapautta, ja eettisesti perustellussa toiminnassa tehdään vastuullisia päätöksiä.

PALAUTETTA KÄYTÄNNÖN KENTÄLTÄ

Ohjeistus on tehty käytännön työhön työkaluksi. Työryhmä toivoi sen tavoittavan nuorisotyön arjessa toimivan ammattilaisen ja antavan tälle konkreettisen työkalun työn pohtimiseen ja eettisesti perustellun työn toteuttamiseen. Ohjeistus ei ole ikuinen vaan työryhmä lähti siitä, että tämä oli aloitus tärkeälle asialle. Ammattieettisen ohjeistuksen tarkistaminen ja päivittäminen on ajankohtaista muutamien vuosien välein. Tällöin on kokemuksia ja näkemyksiä sen hyödyntämisestä ja hyödystä sekä toisaalta puutteista ja päivytystarpeesta.

Jo ensimmäisenä käyttövuotena ohjeistusta on osattu hyödyntää monipuolisesti. Sitä on hyödynnetty niin koulutuksessa, työyhteisön kehittämisessä kuin arjen työkaluna. Myös ennalta arvaattomia hyödyntämiskohteita on ilmennyt: ohjeistus on toiminut niin pääsykoemateriaalina kuin kehityskeskustelun pohjana. Nuorisotyön monipuolisuus on näkynyt edelleen ohjeistuksen jalkauttamisessa, jolloin ohjeistus on toiminut esimerkiksi oman työyksikön ohjeistuksen rakentumisen lähtökohtana. Ohjeistuksessa on ollut niitä elementtejä, joita on haluttu nostettavan esille, mutta kaikki näkökulmat eivät ole kohdanneet kaikissa työmuodoissa, tai niiden sisältö ei ole ollut keskeistä toteuttavassa työmuodossa. Tästä kokemuksesta avautuu yksi eettisen ohjeistuksen kehittämisen paikka. Jatkossa tarvitaan lisää tietoa ja näkemystä nuorisotyön luonteesta, jotta ohjeistuksen kaikki näkökulmat kohdataan työmuodosta riippumatta. Tarkkana tulee kuitenkin olla, ettei ohjeistus jatkossakaan ”lässähdä” mauttomaksi, hajuttomaksi ja hiljaiseksi kuvaukseksi nuorisotyöstä.

Ihmisläheinen työ vaatii inhimillisyyttä sekä oikean ja väärän toiminnan erottamista.

Ammattieettinen ohjeistus ei ole vain mukava asia. Eikä etiikka ole aina helppoa. Ohjeistus haastaa ammatillisuuteen ja siinä kasvamiseen. Teemat sisältävät vakavia asioita, joihin välinpitämätön suhtautuminen kuvaa enemmän työntekijää kuin ammattilaista. Ihmisläheinen työ vaatii ihmillisyyttä sekä oikean ja väärän toiminnan erottamista. Elämän inhimillinen muoto ei katoa, ja sen tulee olla läsnä etenkin silloin, kun työskentelemme lasten ja nuorten parissa. Eettisen asioiden pohdinta ei lopu, mutta pohtimisella saavutetaan eettisesti perusteltuja näkemyksiä.

Ammattieettisen ohjeistuksen jalkauttamisvaihe on myös ikuinen, koska eettinen ohjeistus ”kilpailee” muiden tärkeiden asioiden kanssa työpaikkojen kehittämissäpäivässä, koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa sekä työntekijän arjessa. Kiire lienee yksi vaikeimmista vastustajista. Ohjeistus ei ole tavoittanut vielä kaikkia toimijoita ja toisaalla ohjeistus on niin nuorisotalon seinällä kuin yksikön toimintaperiaatteissa.

Ammattieettinen ohjeistus on otettu vastaan positiivisella mielellä. Yksi mieleen painuneista kokemuksista oli erällä nuorisotyöntekijällä, joka kertoi aluksi miltei hengästyneensä ohjeistusta lukiessa. Ohjeistus oli tuntunut suurelta vaatimukselta. Mutta kun hän oli siihen paremmin tutustunut, se alkoi tuntua omalta. Lopulta hän totesi, että tuollainenhan minä olen nuorisotyöntekijänä ja tuollaista työtä teen. Ammattiylpeys näkyi kertojan kasvoilla. Ohjeistus voimaannutti ja auttoi näkemään itsensä työn vaatimusten kokoisena. Yksi ohjeistuksen tavoitteista onkin vahvistaa työntekijän uskoa oman työn merkitykseen ja mahdollisuuksiin. Vaatimuksena ohjeistus ei saa toimia. Päinvastoin, sen tarkoituksena on voimaannuttaa nuorisotyöntekijöitä sekä kirkastaa nuorisotyön ydintä.

Myös työryhmä sai positiivisia kommentteja jo prosessin aikana. Eräs toimija kommentoi kehitteillä olevaa ohjeistusta seuraavalla tavalla: ”Nuo ohjeet ovat aivan mainiot, koko nuorisotyössä toimivan porukan on ne sisäistettävä, jotka toimivat nuorten kanssa ja nuoren hyväksi. Nämä ohjeet ovat jo pitkään olleet käytössä niin sanottuna hiljaisena tietona ja sen sisäistäneillä työntekijöillä on ollut hyvät tulokset nuoren elämään.” Eettinen ohjeistus ei tuo sinänsä mitään uutta, vaan se käsittelee työn keskeisiä asioita. Kuitenkin eettinen pohdinta tuo syvyyttä, ymmärrystä, vaihtoehtoja ja perusteluja.

Ala on saanut ammattieettisen ohjeistuksensa, mutta sen jalkauttaminen ja sisäistäminen sekä jatkokokeittely ovat vasta alkaneet tai ovat edessäpäin. Olennaista on asioihin tarttuminen sekä käytännön ja teorian kohtaaminen. Tietämiseen perustuva osaaminen ja ammattieettinen työote ovat nuorisotyön tulevaisuuden haasteita.

PROFESSIO JA AMMATTI-IDENTITEETTI

Ammattieettinen ohjeistus tukee ammatin ja profession vahvistumista. Ammatin määrittäminen ei ole yksinkertaista. Ammatti on eri asia kuin työ tai tietotaito. Ammatillisella on oikeuksia ja valtaa. Ammatilliset ovat auktoriteetteja, koska heidän sanaansa kuunnellaan ja totellaan. Koulutus ja ammattitaito perustuvat teoreettiseen ja metodisesti kehittyneeseen tiedon hankintaan ja välitykseen. Ammatti on ammattikunnan osaaminen, asema ja auktoriteetti yhdistettynä. (Airaksinen 1991, 25–26.) Professio on korkean aseman saavuttanut ammatti.

Voidaan katsoa, että nuorisotyöntekijän ammatti on käynyt ns. professionaalitumisen kaksi ensimmäistä vaihetta. Se on muuttunut palkattomasta harrastelijasta palkatuksi, ja se on saanut oman koulutuksen. Kolmatta vaihetta, ammattia koskevaa tiedollista monopolia, se ei ole saavuttanut. Nuorisotyö ei ole eriytynyt yhtenäiseksi tehtävä- ja ammatitöntäksi. Lisäksi työn luonteeseen liittyen, vapaa-

ehtoistyöntekijät ovat säilyneet merkittävänä toimijaryhmänä. Professionaalisuutta ovat vahvistaneet koulutusjärjestelmän muutos ja nuorisotutkimuksen kehitys. (Nieminen 2000, 32–48.)

Professioon liittyy itsenäinen vastuu asiakkaan hyvinvoinnista, ja puoliprofessiolle on ominaista se, että sillä on ihmisten hyvinvointiin liittyvä arvo-perusta, mutta itsenäinen vastuu puuttuu. Ammattieettisten kysymysten pohdinnan on perinteisesti nähty kuuluvan profession edustajille. Muiden ammatinharjoittajien kohdalla on tyydytty painottamaan hyvää työmoraalia, palveluhenkisyttä ja vahvaa ammatti-identiteettiä eettisen toiminnan perustana. Nykyinen koulutuksen ja työelämän muutos muuttavat myös ammatillista työkenttää. Esimerkiksi ammattikorkeakouluista valmistuneet ammatilliset asiantuntijat edustavat uusia muotoutumassa olevia professioita. Uudet professiot ovat haasteen edessä, koska niillä ei vielä ole vakiintunutta ammattieettistä koodistoa, jossa alan arvo-perusta ja ammattieettiset periaatteen olisi määriteltä. (Juujärvi 2007, 11.) Nuorisotyö on muutoksien mukana. Ala vaatii selkeyttämistä tai ainakin olemassa olevan työn näkyväksi tekemistä ja määrittelyä, mutta toisaalta sen monipuolisuutta ja muuntautumiskykyä ei tule kadottaa. Nuorisotyön kentät sisältävät joukon oppimisympäristöjä, joissa ammatillaiset ja vapaaehtoiset toimijat ohjaavat yhteisöllisiä oppimiskokemuksia. Nuorisotyön oppimisympäristöjen näkeminen edellyttää nuorisotyön kasvatuksellisen perusluonteen tunnistamista, joka puolestaan vaatii nuorisotyön yleisten tehtävien tunnistamista ja näiden tehtävien toteuttamista suuntaavan eetoksen tiedostamista. (Nieminen 2007, 21.)

Nuorisotyön ammatillaiset työskentelevät käytännön tilanteissa pitkälle oman osaamisensa ja siihen liittyvien näkemysten varassa. On olemassa vaara, että ilman ulkoisia ärsykeitä nuorisotyöntekijän asiantuntijuudesta muodostuu rutiiniasiantuntijuus, joka perustuu kerran hankittuun osaamiseen eikä tarjoa riittäviä perusteita selviytymiselle muut-

tuvasa maailmassa. Tarvitaan ulkoisia syötteitä. (Soanjärvi 2007, 165.) Ammattieettinen ohjeistus voidaan katsoa yhdeksi keinoksi herätellä nuorisotyöntekijöitä pohtimaan osaamistaan ja ammatillisuuttaan.

Ammatti-identiteetti koostuu monista eri asioista: kykyä kohdata rohkeasti oma rooli ja asema työyhteisössä, työskentely on tietoista ja tavoitteellista toimintaa, työntekijä kykenee olemaan itsensä kehittämisen asiantuntija. Positiivisella ammatti-identiteetillä on voimaannuttava merkitys, joka on keskeistä hyvinvoinnille, jaksamiselle ja työnhallinnalle. (Paasivaara 2009, 12.) Ammattisivistys edellyttää, että ammatti-ihminen, asiantuntija, voi määrittellä itse työnsä ehtoja ja tavoitteita. Nämä asiat ovat myös opittava, eikä niitä voida oppia vain kirjoista. Voimme oppia jäljittelemällä, tekemällä ja tuottamalla, mutta opimme myös huomaamattamme. Ihminen oppii ja sivistyy työskennellen. Opimme käsitteellistämään asioita eri näkökulmista ja suhteuttamaan ne toisiinsa. Asiantuntija on tuottaja, joka tuottaa sen sosiaalisen tilan, jossa asioiden toteaminen, tavoitteiden asettaminen ja hyvä lopputulos ovat mahdollisia. Tämä on ammatitaidon ydin. Tanskalainen Ole F. Kirkeby on määritellyt ammatilliset hyveet: avoin harkitsevaisuus, innostuva todellisuustajuisuus, rohkea kärsivällisyys, kyky ennakoivaan visualisointiin, käytännön intuitio ja hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito. Nämä ovat taitoja, jotka opitaan harjoittelemalla. Ne eivät ole mielipiteitä siitä, mikä on hyvää työtä tai kaunis tulos, vaan metodisia periaatteita lähestyä ja ratkaista työssä ilmeneviä kysymyksiä. Hyveiden oppiminen on keskeinen osa ammatitaidon oppimista. Niitä ei voida oppia vain teoreettisesti tai esityksellisesti, vaan niiden on oltava läsnä sen sosiaalisen tilan synnyttämisessä, konstitutiivissa tai menettelytavassa, jonka asiantuntija tuottaa osaamisellaan. Hyve on itsensä johtamista. (Volanen 2006, 45–47, 58.) Ammatti-identiteetti rakentuu ammatillisen aseman, roolin, tietämyksen ja kokemuksen varaan. Ammatilliseen käytäntöön vaikuttaa oma persoona. Erityisesti sellaisissa tehtä-

vissä, jotka rakentuvat suoraan vuorovaikutukseen, on oman persoonan osuus merkittävä. Oman persoonan huoltaminen on osa hyvää ammattietiikkaa. (Lindqvist 2003, 153.)

EETTISYYS OSAKSI ARKEA

Eettisesti perustellun toiminnan muotoutumisessa ja ylläpitämisessä avoin keskustelu on tärkeää. Eettisen näkökulman tulee olla esillä ja pohdittu. Ammattikohtainen eettinen ohjeistus toimii hyvänä lähtökohtana pohtimiselle. Se on laadittu yleisluonteiseksi, jotta sitä voidaan hyödyntää laajasti, ja siitä on johdettavissa toimintatapoja moniin eri käytännön haasteisiin. Se on siis riittävän konkreettinen suuntaamaan käytännön toimintaa, mutta toisaalta riittävän väljä, jotta sitä voidaan soveltaa useisiin tilanteisiin. Myös tämän takia eettisen ohjeistuksen käsitteleminen työpaikkakohtaisesti on olennaista. Työntekijöiden tulee itse määrittellä ja pohtia, mitä argumentit tarkoittavat omassa työssä ja miten ne ilmenevät käytännössä.

Ohjeistus ei ratkaise ammattieettisiä ongelmia, eikä vapauta työn eettiseltä pohdinnalta. Ammattietikassa on pakko harkita ja havaita päätöksenteon

*Ohjeistus
ei ratkaise
ammattieettisiä
ongelmia,
eikä vapauta
työn eettiseltä
pohdinnalta.*

vaikeudet. Kun oikein ja väärin toimiminen on määriteltävissä, ei eettistä pohdintaa tarvita. Haasteena ovat ”harmaa alue” ja asioiden monisäkeisyys, jolloin oikean toimintatavan määrittäminen ei ole helppoa. Haasteena on myös eettinen herkkyys ja siinä kehittyminen. Haasteet, näkökulmat ja vaihtoehdot eivät ole lop-

puunkaluttuja. Ammattitaidon ja luovuuden avulla voidaan rakentaa parempaa nuorisotyötä.

Ihmisten kanssa työskentely sisältää paljon eri tasoisia eettisiä haasteita. Nuorisoalalla toiminta on usein myös muutokseen pyrkivää. Tällöin amma-

tilliset interventiot ovat oikeutettuja. Työntekijältä odotetaan erilaisia valmiuksia kohdata ja ratkaista asioita. Tämä näkökulma nostaa eettisiä haasteita esimerkiksi itsemääräämisoikeudesta sekä puuttumisvelvollisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta.

Eettistä pohdintaa tulisi harjoittaa myös arkipäivän tilanteissa. ”Mitä nyt pitäisi tehdä?” -kysymys voidaan esittää muodossa ”Mikä olisi tässä tilanteessa oikein?”. Tällöin luontaisesti lähtee pohtimaan vaihtoehtojen oikeellisuutta. Ja jos ihminen toimii sen perusteella, mikä on oikein, se ei voi olla itse toiminnalle kovin huono lähtökohta.

*Jos ihminen toimii
sen perusteella,
mikä on oikein,
se ei voi olla itse
toiminnalle kovin
huono lähtökohta.*

NUORISOTYÖN AMMATTIEETTISET OHJEET

- suuntaa konkreettisesti käytännön toimintaa, mutta on riittävän väljä, jotta sitä voidaan soveltaa useisiin tilanteisiin
- osoittaa ammatilliselle, millaisiin asioihin ammatinharjoittamisessa tulisi kiinnittää huomioida
- vahvistaa ammatin tarkoituksen ja keskeisten tehtävien pohtimista
- toimii työkaluna ratkaistaessa työn eettisiä haasteita
- perustelee ulkopuoliselle ammatin ja työhön liittyviä näkökulmia
- vahvistaa uskoa työn merkitykseen ja mahdollisuuksiin
- tukee ammatillisuutta ja professiota

AMMATTIEETTISTEN OHJEIDEN HYÖDYNTÄMINEN

- työyhteisön ja yksittäisen työntekijän työkalu
- peilauspinta nuorisotyön peruskysymyksiin ja eettisiin haasteisiin
- työn kehittämisen väline
- osa kehittämiskeskustelua
- oppimismateriaali
- apuväline työn perehdytykseen
- ammatin tunnetuksi tekemisen väline

OHJEIDEN HYÖDYNTÄMINEN VAHVISTAA

- eettistä pohdintaa
- eettisesti perusteltua työtettä
- työn tehtävien ja tarkoituksen ymmärrystä
- sitoutumista ammatillisuuteen
- ammattikunnan sisäistä kiinteytymistä
- luottamusta ammattikuntaa kohtaan
- ammattikunnan jäsenyyttä, ammattikunnan edustajina

5 SEITSEMÄN TEKSTIÄ NUORISOTYÖN EETTISYYDESTÄ

Ammattieettisen ohjeistuksen saaminen nuorisosalalle on ollut merkittävä askel. Ohjeistusta on hyödynnetty eri tavoin, ja se on vahvistanut nuorisotyön eettisen ulottuvuuden huomioimista ja käsittelyä. Etiikkaa voidaan tarkastella eri näkökulmista niin koulutuksen kuin käytännön työkentillä. Myös ohjeistus on ollut monessa roolissa: se on ollut hämmästyksen kohteena, työvälineenä ja osana perehdytystä. Muutamaa nuorisosalan toimijaa pyydettiin kirjoittamaan kokemuksiaan ja näkemyksiään ohjeistuksen hyödyntämisestä. Aihetta ei rajattu tarkemmin, mutta ohjeellinen sivumäärä johdatti kirjoittajia tiiviiseen ja napakkaan ilmaisuun. Nämä kirjoitukset, erilaiset välähdykset nuorisotyön kentältä avaavat ymmärrystä niin nuorisotyön moninaisuudesta kuin eettisten asioiden tärkeydestä. Ohjeistus ei tullut ratkaisemaan eettisiä haasteita, vaan kuten teksteistä ilmenee, eettiset haasteet tulevat aina olemaan osa arkista työtä. Eettisesti perusteltu päätös vaatii eettistä pohdintaa, ammatillisuutta ja nuorisotyöllistä näkemystä.

Ensimmäinen teksti kertoo Kaarinan nuorisopalveluiden halusta kehittää omaa osaamistaan sekä kyvystä nostaa eettiset näkökulmat osaksi käytännön työtä. Teksti osoittaa, että eettiseen ohjeistukseen tulee perehtyä ja siihen tulee myös palata. Ohjeistus nostaa esiin työn eettisiä haasteita sekä herättää pohdiskelemaan syvemmin arkipäiväisiä asioita, kuten nuoren kohtaamista. Joitakin eettisiä päätöksiä voi ja tulee tehdä myös etukäteen. Niiden toteuttaminen ei kuitenkaan ole aina yksinkertaista. Eri taustatekijöiden ja omien ajatusten huomioiminen on olennaista, ja päätösten tulee nojata eettisesti kestävään perusteluun. Jos nuorisotyön kenttä on jo itsessään moninainen, on tekstissä esitelty kouluohjaajan työ esimerkki nuorisosalan ammatinimikkeestä, johon sisältyy monia erilaisia odotuksia. Nuorisotyössä ollaan monessa eri roolissa ja

tehtävässä. Kuten kouluohjaajan työ osoittaa, eettistä pohdintaa tulee tehdä käytännön työssä, ja sitä tulee kohdistaa myös itseensä: omaan osaamiseen ja jaksamiseen.

Näytelmänomainen teksti kulttuurista nuorisotyötä tekevien keskustelusta kertoo niitä suoria ja välittömiä reaktioita, joita eettinen ohjeistus aiheuttaa. Ammattieettinen ohjeistus ei välttämättä ole helppo ottaa vastaan, eikä ohjeistus ole lainkaan kevyt kyhäelmä nuorisotyön sisällöstä. Teksti avaa myös nuorisotyön kentän moninaisuutta ja nostaa esille kysymyksen nuorisotyön roolista silloin, kun toiminnan ensisijainen tehtävä ei ole perinteinen nuorisotyö. Itseä ei koeta varsinaisesti nuorisotyöntekijäksi, mutta työ on nuorisotyöllistä. Tällaisia rajapintoja on kulttuurisessa nuorisotyössä, mutta myös esimerkiksi liikunta- ja urheiluseurojen nuorisotoiminnassa. Teksti osoittaa myös tervettä kriittistä otetta. Nuorisotyössä ei oteta asioita vain vastaan. Uudet asiat otetaan tarkasteluun, ja omalle harkinnalle jätetään myös tilaa. Kenttä ei ole aina yhtenäinen, mutta se ei estä keskustelua ja vuoropuhelua.

Kolmas teksti muodostaa nuorisotyöllisiä näkemyksiä niin eettisen ohjeistuksen kuin lain ja ammatillisuuden lähtökohdista käsin. Pieksämäellä eettiseksi esimerkiksi on nostettu käytännön tilanne nuorisotilatoiminnasta, jossa nuoren rasistisia ajatuksia sisältävä paita osoittaa, millaisia yksittäisiä eettisiä haasteita työssä joudutaan ratkaisemaan. Paidan vaihtaminen lienee helpoin vaihtoehto, mutta se ei välttämättä ole neuvottelukysymys. Nykynuoriso on tarkka oikeuksistaan. Lähtökohtaisesti paidan käyttäminen tulisi nuorisotilassa kieltää, koska paita on rasistinen. Rasismi on syrjintää ja vallankäyttöä, ja siihen puuttuminen on lain alainen velvollisuus. Lisäksi jos paidan käyttö sallitaan, yksi-

lön oikeuksia korostava ilmaisunvapaus voittaa, ja erillaisuuden hyväksyvä yhdenvertaisuuden periaate häviää. Kyseisessä esimerkissä nuorisotoimi oli ainoa taho, joka kyseenalaisti paidan käytön. Mikäli rasistista paitaa käyttävä nuori jää pois nuorisotoiminnasta paidan takia, hän saattaa hakeutua sellaiseen seuraan, jossa hänen näkemyksiään ymmärretään. ”Koti on siellä, missä minua ymmärretään”, on katu- ja jengityöstä tuttu lause. Teksti herättää kysymyksen, onko rasistisen paidan näkyminen nuorisotoiminnassa pienempi paha kuin paidan kantajan sulkeminen toiminnan ulkopuolelle. Yhtä oikeaa vastausta ei ole olemassa, kyseessä on siis todellinen eettinen haaste. Kyse on myös yksittäisestä esimerkistä, johon vaikuttavat monet eri tekijät (vuorovaikutustaidot, nuoren perhetausta, kävijähistoria, yleinen ilmapiiri). Näitä kaikkia on tällaisessa esimerkinomaisessa tilanteessa mahdoton avata. Olennaisempaa on pohtia, kuinka omassa työpaikassasi vastaavanlainen tilanne kohdattaisiin, ja millaisia keinoja nuorisotyöllä on edistää yhdenvertaisuutta. Tekstin loppupuolella on myös mielenkiintoinen näkemys eettisen kulttuurin ja työhyvinvoinnin yhteydestä.

Teksti nuorten tieto- ja neuvontatyöstä nostaa etiikan roolin keskeiseksi työn tekemisen lähtökohdaksi. Kyseissä työmuodossa eettisen pohdinnan välineitä on useita, ja myös kansainvälisiä näkemyksiä voidaan ja osataan hyödyntää. Kun nuoret lähestyvät palvelua kysymysten kautta ja palvelu perustuu vastausten tuottamiseen, on työn roolitus ehkä selvempi kuin nuorisotyössä yleensä. Tästä näkökulmasta katsottuna työmuodossa toistuvat usein samankaltaiset eettiset haasteet. Toistettavuus ja ennakoitavuus tuovat eettiseen pohdintaa syvyyttä, vaikka kysymysten teemat vaihtelevatkin ja jokainen tilanne on erilainen verrattuna aikaisempiin kokemuksiin. Tieto- ja neuvontatyössä etiikka on otettu työskentelyn näkökulmaksi, mikä tukee ammatillisuutta ja objektiivisuutta.

Kahdessa seuraavassa tekstissä tarkastellaan eettisen ohjeistuksen jalkautumista alan oppilaitoksiin. Aluksi käsitellään yhteisöpedagogi-koulutuksessa saatuja kokemuksia ohjeistuksen hyödyntämisestä. Ammattieettinen ohjeistus on toiminut hyvin keskustelunherättäjänä, ja se kytkeytyy opinnoissa osaksi ammattitaitoa ja ammatillisuutta. Opiskelijoilla oli myös kokemuksia harjoittelujaksoilta, jolloin eettiset haasteet konkretisoituivat. ”Pelko puhua” ja nostaa esille arveluttavia asioita oli eräs opiskelijoiden kokemus. Tällaisia kokemuksia liittyy yleisesti eettisiin asioihin ja niiden esiin tuomiseen. Harva työyhteisö on niin avoin, että asioita voidaan kyseenalaistaa ilman käytäväpuheita. Toisaalta puuttuminen on tärkeää, mutta olennaista on kohdistaa tarkastelu myös omaan toimintaan. Eettiseen pohdintaan kuuluu myös erilaisten eettisten näkökulmien huomioiminen, eikä oikein toimiminen ole useinkaan yksiselitteistä. Vuoropuhelu ja eriävien mielipiteiden ”mutustelu” tekevät kaikille hyvää. Osaamme usein perustella oman näkemyksemme, mutta osaammeko kysyä, mihin toisenlaiset näkemykset perustuvat? Väheksyä ei tule myöskään opiskelijoiden kykyä nähdä työelämän epäkohtia.

Jälkimmäisessä tekstissä pohditaan eettisiä asioita ylemmässä ammattikorkeakoulututkinnossa ja työelämän kehittämisessä. Eettiset näkökulmat ovat opinnoissa esillä monella eri tasolla, ja niiden toteutumista tarkastellaan eri näkökulmista. Tutkinnon opinnäytetyönä on kehittämistehtävä, johon liittyvät sekä alan eettinen osaaminen että tutkimustyön eettiset periaatteet. Työelämän kehittäminen sisältää eettisiä haasteita. Kyse on usein muutokseen pyrkivästä toiminnasta ja kehittäjä joutuu asemassaan ottamaan kantaa kehittämistehtävää laajempaan kokonaisuuteen sekä erilaisiin näkemyksiin. Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus toimii hyvänä peilauspintana kehittämisessä. Lisäksi se voi olla lähtökohtana kehittämiselle tai sen avulla voidaan asettaa tavoitteita kehittämiselle. Olennaista on asioiden esiin nostaminen ja sen hyödyntäminen. Ohjeistuksen jatkokehittämisessä ja päivityksessä tulee pohtia myös uusia teemoja eettiseen ohjeistukseen.

Viimeinen teksti, joka on kirjoitettu ohjeistuksen päivittämisen jälkeen, tarkastelee ammattieettisiä ohjeita ammatti-identiteetin näkökulmasta, kollektiivisena asiantuntijuutena sekä ammattikuntapoliittisena välineenä. Tekstissä tarkastellaan, miten ammattieettiset ohjeet näyttäytyvät ja todentuvat kulloinkin valitussa näkökulmassa. Ammattietiikka ja ammattieettiset ohjeet eivät ole ehkä suosionsa huipulla, mutta toisaalta voivatko eettiset arvot toimia vastavoimana kehitykselle, jota ei pidetä toivotavana.

KRISTA RAUVOLA

Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus – Käytännön kokemuksia ja näkemyksiä Kaarinasta

Kaarinassa nuorisotyön ydin otettiin tarkempaan pohdintaan yhteisessä laivaseminaarissa vuonna 2011. Mukana olivat kaupungin nuorisotyöntekijät sekä kouluohjaajat, jotka tekevät nuorisotyötä pääasiassa Kaarinan yhtenäiskouluissa. Tarve oman työn ytimen tutkiskeluun sekä omien seinätaulujen tekemiseen nousi käytännön työn kautta ja työohjauksessa esille tulleiden ajatusten pohjalta. Loimme omaan työ- ja toimintaympäristöömme sopivan eettisen perustan. Pohjana käytimme alustavia valtakunnallisia nuorisotyön ammattieettisiä ohjeistuksia, mitkä olivat silloin vielä ehdotuksen muodossa Minna Rauuksen opinäytetyössä. Käytimme pohjana myös kirkon ammattietiikan periaatteita. Aloitimme työskentelyn itsenäisesti, jokainen valitsi viisi tärkeintä kohtaa annetusta materiaalista omassa työssään. Sen jälkeen pareittain tuli valita keskustelun ja pohdinnan kautta viisi kaikkein oleellisinta asiaa. Lopuksi keräsimme kaikista ehdotuksista yhteen ne viisi kohtaa, mitkä koskettivat eniten omaa työtämme nuorten kanssa tehtävässä työssä Kaarinan kaupungissa. Tästä syntyi Kaarinan nuorisopalveluiden oma huoneentaulu. Pohdimme myös sitä, missä ympäristöissä ja millä menetelmillä nuorisotyön ydintä toteutetaan ja miten eettiset kysymykset tulevat näissä esille.

Palasimme koontiin vielä seuraavan vuoden suunnittelupäivässä ja kävimme keskustelua siitä, miten ohjeistus oli vaikuttanut työhömmme. Muutama myönsi, ettei kiireiden keskellä ollut edes muistanut palata huoneentauluun, kun taas toiset kokivat, että olivat saaneet niistä ”selkärankaa” omaan työhönsä. Esille nousi myös ajatuksia ammatti-identiteetistä ja perusnuorisotyön kehittämisestä. Kaarinassa nuorisotyön ydin nähdään näissä viidessä asiassa: 1. Nuoren kohtaaminen, vuorovaikutus ja luottamus, 2. Kasvun tukeminen tasapainoiseen aikuisuuteen, 3. Aikuisuus ja oma persoona, 4. Tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus ja 5. Nuoren paras.

Uusille työntekijöille toimintaohjeita ja perehdytystä

Viime vuonna pohdimme uusien, aloittavien, etenkin nuorten osa-aikaisten tuntityöntekijöiden ja kesätyöntekijöiden koulutusta. Tuotimme heille ohjevihkosien, mikä pitää sisällään kuusi osiota: 1. ohjaajan rooli, 2. nuoren kohtaaminen, 3. nuorisotila, 4. nuorisotilan käytännöt, 5. arvot ja 6. toiminnan suunnittelu ja toteutus. Jokaisessa osiossa on lyhyt kuvaus Kaarinassa toteutettavasta nuorisotyöstä sekä aiheeseen liittyvä tehtävä, harjoitus tai omapohdinta. Arvo-osiossa on esitelty Kaarinan nuorisopalveluiden huoneentaulu. Tehtävänä on pohtia etiikkaa nuorisotyössä, hyvän ja pahan, oikean ja väärän merkityksiä, sekä näiden pohjalta käytännössä tehtäviä valintoja. Ohjevihko käydään läpi kohta kohdalta uuden työntekijän kanssa.

Ohjevihon läpikäyminen heti työsuhteen alkaessa on koettu hyväksi asiaksi. Myös konkari nuorisotyöntekijät ovat ottaneet tavaksi palata huoneentauluun, etenkin silloin, kun kohtaa työssään haasteita. Ohjevihko ja huoneentaulu yhdistettynä käytännön työhön antavat työlle sille toivottuja raameja.

Kouluohjaaja

Seuraavassa tarkastelen kouluohjaajan työn kautta ammattieettisen ohjeistuksen ja huoneentaulun vaikuttavuutta lähemmin. Kouluohjaajan työhön Kaarinassa kuuluu muun muassa erityisopettajan työparina toimiminen, ohjaus ja neuvontatyö, yhteistyö perheiden kanssa sekä osallistuminen koulun muuhun toimintaan. Työhön kuuluu oleellisena osana myös puuttuminen koulukiusaamiseen ja työtapojen kehittäminen sen ehkäisemiseksi. Kouluohjaajan luo voivat oppilaat hakeutua oma-aloitteisesti. Oppilaiden vapaa-ajalla kouluohjaaja on mukana tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan, esimerkiksi nuorisotilalla järjestettävässä avoimessa yökahvilassa kerran tai kaksi kuukaudessa tai hän voi olla kirjastossa rauhoittelemassa menoa koulupäivän jälkeen. Hän on myös ohjaajana vertaisryhmätoimintaa tekevässä moniammatillisessa työryhmässä.

Nuoren yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvoisuus eivät ole kouluohjaajan työssä itsestään selviä asioita. Nuorta tulee tukea ja vaikeassakin tilanteessa pyrkiä ymmärtämään, ei tuomitsemaan. Se ei ole helppoa, sillä nuori käytöksellään ja olemuksellaan voi ansaita tasa-arvoisen kohtelun helpommin kuin toinen. Esimerkiksi käytännönläheinen, mutta hyvin kevyt tilanne, jossa nuori tulee kouluohjaajan juttusille kohteliaasti ja rehellisen oloisena. Nuori pyytää lupaa poistua koulualueelta välitunnin aikana, joka ei ole luvallista eikä lupaa siis myöntä. Nuori poistuu kuitenkin ja jää siitä kiinni. Toinen nuori ei vaivaudu edes pyytämään lupaa vaan häipyä omin luvun koulualueelta ja on kiinni jäädessään pahoillaan. Ensimmäinen nuorista on kiltti ja hyväntahtoinen, kun taas toisen kanssa saa useasti olla selvittämässä erilaisia rikkomuksia. Molempia tulisi kohdella yhdenmukaisesti ja seuraukset samasta säännön rikkomisesta olla molemmille samanlaiset. Vaatii sisukkuutta olla johdonmukainen. Molemmat nuorista soittavat kotiin ja kertovat möhlineensä. Keskustelu käydään ja he kirjoittavat paperille lupauksen, että ovat ymmärtäneet sääntöjen merkityksen. Keskustelu on molempien kanssa hedelmällinen. Missään tilanteessa ei pitäisi väheksyä keskustelun voimaa. Yksikään jälki-istunto tai sakkorangaistus tuskin korvaa sitä tilannetta, että nuori itse oivaltaa oman käytöksen vaikuttavuuden ja on valmis muuttamaan käytöstään positiivisempaan suuntaan.

Rajallisuus

Kouluohjaaja liikkuu nuoren elämänpiiristä toiseen eikä voi sulkea silmiä vapaa-ajalla tapahtuneilta asioilta. Jotta nuorta voidaan tukea ja ymmärtää kokonaisuutena, on tärkeää kuroa yhteen näitä elämänpiirejä. Kouluohjaajaa voi olla se aikuinen, joka näkyy niin koulussa kuin vapaa-ajallakin. Virallisen koulun luomat rajat luovat kiireellisen aikataulun, jossa todelliselle kohtaamiselle on liian vähän mahdollisuuksia. Tällöin epävirallisen koulun sisällä olevia suhteita ei pystytä tekemään näkyväksi.

Opettajilla ei omasta työstään johtuen ole läheskään aina aikaa kuunnella riittävästi nuorta. Aikuisen poissaolo synnyttää nuorissa syrjäytyneisyyttä ja kiusaamistilanteita tapahtuu helpommin. Koulukiusaamisen ehkäisy on yksi niistä aiheista, joka katsotaan kuuluvan kouluohjaajan ammatilliseen osaamiseen. Koulukiusaamisten selvittelyyn liittyy usein paljon moraalista pohdintaa, siinä on oltava hienovarainen ja taitava, jotta saa aikaiseksi enemmän hyötyä kuin tuhoa. Ei ole itsestään selvää, että jokainen pystyy selvittämään nuorten välisiä erimielisyyksiä. Pohdintaan joutuu myös oma ammatillisuus ja nöyryys. Milloin tulee vastaan sellainen tilanne, ettei oma osaaminen riitä? Joissakin työtilanteissa voi liittyä niin paljon samankaltaisuutta oman elämän kokemuksiin, että ammatillinen työskentely kärsii. Tällöin tulee ymmärtää pyytää toisen ammattilaisen apua tai vaihtoehtoisesti, että koko juttu siirtyisi jonkun muun hoidettavaksi. Tämä on työntekijän kannalta kiperimmistä asioista, mihin nuorisotyössä voi törmätä.

Rooli

Nuori ei tarvitse kaveria, niitä hänellä jo on. Terve, normaali aikuisen rooli sen sijaan monen nuoren elämästä saattaa puuttua. Aikuisena tulee olla tarpeeksi kova, mutta pehmeä, tarpeeksi tiukka, mutta joustava, tarpeeksi kurinalainen, mutta muistaa myös arjen ilon. Näitä ajatuksia nuoren kasvatusmaailmassa tulisi toteuttaa. Kaikissa yhdessä tehdyissä asioissa tulisi olla kasvatuksellinen tavoite. Se ei välttämättä tarvitse olla kovinkaan ihmeellinen, hyvät tavat tai toiset huomioonottava käyttäytyminen, ovat jo hyviä tavoitteita. Kouluohjaaja joutuu pohtimaan paljonkin omaa roolia kasvattajana. Miten näyttää ja tehdä se ero, ettei ole opettaja, mutta kuitenkin luotettava aikuinen. Se ei aina ole helppoa, varsinkin jos toisena päivänä toimii erityisopettajan sijaisena ja seuraavana päivänä kyselee kuulumisia kouluohjaajan roolissa. Ei ole ihme, ettei nuorikaan aina ymmärrä eroa, kun kouluohjaaja joutuu sitä pohtimaan itsekin.

Kohtaaminen

Nuorisotyössä kohtaamisen taito on tärkeä osa ammattitaitoa eikä sitä voi oppia kirjoista lukeamalla vaan se on elämän ja ammatillisen koulutuksen tulos. Nuori saattaa kokea, ettei häntä kunnioteta tai hänen mielipiteitään ei kuunnella. On ihan eri asia kuulla kuin oikeasti kuunnella. Joskus aikuinen syyllistyy ajattelemaan muita asioita, kun joku nuori vuodattaa hänelle tärkeitä asioita. Asiat, jotka ovat nuorelle tärkeitä, saattavat aikuisten mielestä olla vähäpätöisiä. Näin ei saisi olla ja tulisi muistaa kuuntelemisen sekä kohtaamisen taito päivittäin. Koulumaailmassa törmää myös yleistyksiin ja esimerkiksi samasta perheestä tai suvusta tulevan nuoren kohdalla tuomitsemiseen (esimerkiksi ”sen velikin oli sellainen hulltio” tai ”kyllä sinun on osattava, kun siskosikin oli niin hyvä”). Tässä yksilön kohtaamisella tarkoitetaan sitä, että jokaiselle nuorelle on annettava mahdollisuus olla sitä, mitä hän on.

Luottamus

Luottamuksellisuus on yksi avainsana nuorten kanssa tehtävässä työssä. Nuorisotyötä tehtäessä saattaa tulla tilanteita, joissa joutuu pohtimaan ilmoitusvelvollisuuden ja salassapitovelvollisuuden eroa sekä niiden taustalla piileviä moraalisia ja eettisiä kysymyksiä. On tärkeä selvittää näiden kahden velvollisuuden ero oman ammatillisuuden kannalta. Jos ohjaajan on ilmoitettava viranomaiselle nuoren kertomasta tai tekemästä, tulisi nuorelle kertoa asiasta aina ennen. Tämä on vaikeaa ja joskus hyvinkin sydäntä raastavaa. Tavattaessa nuorta ensimmäisiä kertoja, tulisi hänelle kertoa näistä asioista heti. Aina tämäkään ei helpota esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen tekoa, mutta silloin välttyy helpommin turhilta konflikteilta. Luottamuksellisuus on haastavaa, tarkastellaan sitä mistä suunnasta tahansa. Aikuisena, ohjaajana ja kasvattajana on pidettävä kiinni asioista ja huolehdittava siitä, että nuori oppii kantamaan vastuuta ja suorittamaan velvollisuuksiaan. Ei ole kenenkään etu, että suostuu nuoren sanelemaan ehtoihin tai sopii

erikseen jotain, vain välttyäkseen nuoren kanssa yhteenotoilta. Luottamus kuitenkin syntyy silloin, kun nuori tietää, että tämän aikuisen kanssa ei voi pelata pelejä.

Oma hyvinvointi

Oman hyvinvoinnin merkitys työssä terävoituu monelle kantapään kautta. Saatetaan kyseenalaistaa, että miten oma hyvinvointi liittyy eettisiin ohjeistuksiin ammatillisessa kontekstissa. Jos joutuu olemaan pois töistä uupumisen ja loppuun palamisen takia, ymmärtää, ettei siitä ole kenellekään hyötyä, että yrittää tehdä kaiken, auttaa kaikkia ja miellyttää kaikkia. Ennen pitkään se näkyy työssä huolimattomuutena, innostumattomuutena ja välinpitämättömyytenä. On tärkeä huolehtia omasta jaksamisesta, jotta elinvoimainen työote säilyy. Eikä vähiten myös siksi, että on vaikea kasvattaa nuorta hyviin elintapoihin, jos ei itse noudata niitä. Nuoren kohtaaminen ravintolassa, itse hieman päihtyneenä, voi myös olla erittäin hankala tilanne. Nuoren on vaikea nähdä sitä erona, ettei nuorisotyöntekijä olekaan silloin töissä. Tämä on arkaluontoinen, mutta tärkeä asia, josta puhutaan liian vähän. Nuorisotyöntekijä ei voi heittää ammatillista viittoa yltään poistuttuaan työpaikalta, vaan ammatti seuraa häntä kaikkialle. Pelkästään katua ylittäessään tulisi miettiä, että antaako itsestään esimerkillisen kuvan. Nuorisotyöntekijä käyttää suojatietä ja noudattaa liikennevaloja, vaikka juuri sillä hetkellä ei olisikaan töissä, eikö vain?

Sosiaalinen media ja kollektiiviset netin ilmentymät ovat jo lähes jokaisen nuoren arjessa mukana. Monelta nuorisotyöntekijältä löytyykin työprofiili Facebookista. Ei kuitenkaan riitä, että on näkyvästi esillä myös netissä. Nuorisotyöntekijän tehtävä on tuoda esille niitä asioita ”in real life”, mitä netissä tapahtuu. Tämäkin vaatii tietynlaista hienovaraisuutta, koska nuoren on vaarallisen helppo sulkea aikuiset sosiaalisten medioiden ulkopuolelle, joissa nuori itse viettää aikaansa. Vaikuttaminen, puuttuminen, auttaminen ja ohjaaminen on tehtävä reilusti, mutta varovasti. On osattava toimia nuorten

säännöillä, heidän omalla reviirillään. Netissä työntekijän tulee toimia myös esimerkillisesti ja osoittaa oikeita toimintatapoja.

Yhteistyö

Nuorisotyöntekijä arvostaa omaa työtään, toimii rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa. Nuorisotyö on harvoin täysin yksin tehtävää työtä. Tilaisuudet työskennellä monenlaisissa työyhteisöissä ja monenlaisten ihmisten kanssa antaa laajempaa näkemystä erilaisista työyhteisöistä. Vaikka nuorisotyöntekijä omaisikin paljon hyviä sosiaalisia taitoja ja on lähtökohtaisesti ystävällinen kaikkia kohtaan, niin työyhteisössä toimimisen taitoja oppii vain tekemällä niissä töitä. Hyvä työntekijä pyrkii joustamaan ja tarjoamaan apua aina tilaisuuden tullen ja näin pitäisi olla vastavuoroisesti. Joskus omassa työssä saattaa syyllistyä tuomitsemaan toisten ihmisten tapaa tehdä töitä. Tulisi muistaa, että jos on aikaa puuttua toisten tekemisiin, mitä todennäköisimmin luistaa omista työtehtävistään. Jokaisella työpaikalla vallitsevat omat säännöstönsä ja toimintatapansa. On tärkeää tietää työyhteisön sisäiset säännöt ja oppia toimimaan niiden puitteissa. Sooloilu harvoin tuottaa mitään hyvää. Toisinaan säännöt ovat kirjoittamattomat, jolloin niiden oppiminen vaatii aikaa.

Lisäkoulutus

Koulutuksiin osallistuminen tulisi kokea mahdollisuutena, ei välttämättömyytenä. Tietojen päivittäminen ja ajatusten vaihtaminen eri toimijoiden kanssa on paljon palkitsevampaa kuin tehdä työtä vuodesta toiseen samoilla tavoilla kaavoihin kangistuneena. Pätevyyttä ei nuorisotyöalalla ole juurikaan määritetty, mutta oma pätevyys työssä antaa itsevarmuutta ja valmiuksia toimia eri tilanteissa. Koulutustilaisuudet ja opiskelu antavat parhaimmillaan työhön uusia ulottuvuuksia ja uudenlaista energiaa.

Lopuksi

Kouluohjaajan tai nuorisotyöntekijän ammattiin liittyvistä eettisistä kysymyksistä puhuttaessa vastaan tulee monia tunteitakin nostattavia aiheita. Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus antaa hyvän pohjan pohdittaessa omaa ammatillisuutta ja oman työn ydintä. Käytännön nuorisotyö pitää sisällään paljon sellaista, jossa moraali ja etiikka joutuvat koetukselle. Tärkeintä olisikin pohtia näitä asioita etukäteen, jotta säilyttää terveen suhtautumisen työhön.

FANNY VILMILÄ

Niin, mekin tehdään nuorisotyötä!

Pienoisnäytelmä kertoo järjestössä toimivien kulttuurista nuorisotyötä tekevien työntekijöiden ajatuksista nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen merkityksestä omaan arkeensa.

Roolit:

Vesa – nuorten omaehtoista toimintaa tukeva järjestötyöntekijä

Nelli – nuorten teatteriryhmiä ohjaava taiteen kandi, jonka työnantajana toimii kolmannen sektorin toimijoiden lisäksi kunta

Petteri – teatteri-ilmaisun ohjaaja, joka työskentelee teatteriproduktioiden ja kerhojen ohjaajana

Jaana – koordinaattori ja ohjaajavastaava, työskentelee myös nuorten ohjaajien kanssa

Seitsemän nuorta

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

Ensimmäinen kohta

Seitsemän nuorta

Lavalle tulee seitsemän nuorta, jotka lukevat vuorotellen nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen yleisölle

Toinen kohta

Vesa, Petteri, Nelli ja Jaana

Rennosti sisustetussa oleskeluhuoneessa on pehmeä sohvoryhmä, jossa Petteri, Vesa ja Nelli istuskelevat juomassa teetä ja juttelemassa.

Pöydällä on nippu nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus – julisteita.

Petteri

Mikä nuo julisteet on?

Vesa

Se on nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus. Lueskelin sitä läpi ja pohdin, miten se liittyy meihin. Mehän tehdään meidän teatteriyhdistyksessä nuorten kanssa teatteria, mutta jotenkin tuota ohjeistusta lukiessani havahduin siihen, että vaikka mun tausta on varsinaisesti draamakasvatuksen puolella niin oikeastaan mäkin teen nuorisotyötä.

Nelli

Niin. Järjestömaailmassa nuorisotyön käsite ei ehkä ole samalla tavoin yksiselitteinen ja yhtenevästi ymmärretty kuin kuntien toteuttamassa nuorisotyössä. Myöskään ammattieettinen ohjeistus ei sovellu suoraan sellaisenaan sillä järjestössä nuorten kanssa toimii kaikenlaista ja taustaista vapaaehtoista ja ammattilaista. Ohjeistuksessa mainitaan, että ne on tarkoitettu nuorisotyön ammattilaisille, joilla on alan

koulutus ja jotka työskentelevät kuntien, järjestöjen tai yksityisen sektorin palveluksessa. Tärkeä kysymys onkin, miten ohjeistus voi palvella meitä, järjestöjen ja erityisesti kulttuurisen nuorisotyön parissa toimivaa ohjaajia tai vapaaehtoisia, jotka ei olla nuorisotyön ammattitaidulla.

Vesa

Jos vaikka mietin itseäni. Minulla ei ole nuorisotyön puolelta mitään koulutusta vaan ammattitaitoni on teatteritaiteen puolella. Tai toisaalta sä Nelli. Sulla on taiteen kandidin tutkinto, mutta siitä huolimatta sä teet ammattimaista työtä nuorten kanssa teatterin keinoin.

Jaana kävelee huoneeseen, kaataa itselleen kahvia ja istahtaa muiden seuraan

Jaana

Mistä täällä puhutaan?

Petteri

Keskustellaan tässä nuorisotyön ammattieettisestä ohjeistuksesta ja siitä, miten sitä voisi meillä järjestömaailman kulttuurisessa nuorisotyössä hyödyntää.

Vesa nappaa Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus -julisteen pöydältä ja muka taipuu sen painon alla

Vesa

Tämähän on vähän niin kuin lakikirja. On niin painavaa ja heviä asiaa.

Jaana

Hmm. No varmaan vähintäänkin pitää ymmärtää, millaista kulttuurista nuorisotyötä järjestöissä tehdään. Mun mielestä voidaan puhua kolmesta erilaisesta kokonaisuudesta. Itse asiassa tässähan me niitä kokonaisuuksia edustetaan. Nelli ja Petteri ohjaavat harrastusryhmää, jossa taidekasvatuksella on keskeinen rooli. Vesa tukee nuorten omaa toimintaa ja hänen tärkein tehtävänsä on olla fasilitaattorina ja nuorten ideoiden tukena. Minä toimin nuorten kanssa, jotka itse ohjaavat ryhmää. Tällöin tulee huomioida nuorisotyön kerrannaisvaikutukset ja tarjota nuorelle välineitä toimia ohjaajana.

Nelli

Tunnistan itseni tuosta sun määritelmästä vaikka en sitä aikaisemmin ole kovinkaan pohtinut. Jotenkin hätkähdyttää myös se tosiasia, että eihän näitä ole käyty missään läpi.

Petteri

Tavallaan nämä tuntuu vähän vierailta, jos miettii vaikka teatteriohjaajan arkea. Itse asiassa tulee oikeastaan hirveät paineet. Ei sitä ajattele, kun kerran viikossa pitää 1,5 tunnin harkat, että näitä kaikkia toteuttaisi. Tuntuu, että tässä pitäisi olla joku yli-ihminen. Huvittavaa, että ensin käydään läpi kaikki nuo kohdat ykkösestä kuutooseen ja sen jälkeen vielä muistutetaan, että muista myös pitää itsestäsi huolta. Mä en tiedä, millaisia superihmisiä ne kunnallisen nuorisotyön puolella on, mutta kyllä tässä on aika lailla kovat tavoitteet mun eettiselle toiminnalle. Enkä mä nyt tarkoita sitä, etten haluaisi näin toimia. Se todellisuus ei vaan aina anna myöden näillä resursseilla. Ehkä se ratkaisu mulle voisikin olla, että poimin täältä muutaman mun työn kannalta tärkeimmän ja otan ne erityistarkasteluun.

Nelli

Mä oon ihan samaa mieltä. Kyllä sitä keskittyy taidekasvatukseen, kun on vaikka lukuharjoitukset meneillään. Enemmänkin sitä tuntee itsensä nuorisotyön tekijäksi silloin, kun on jokin ristiriita tai kriisitilanne, jota siinä pitää alkaa selvittämään. Ehkä näistä jotenkin läheisin onkin tuo kakkoskohta. Siinä puhutaan kohtaamisesta ja kannustamisesta. Taidetta nuorten kanssa tekevälle ehkä just tärkeintä onkin läsnäolo siinä hetkessä, minkä nuorten kanssa viettää.

Jaana

Niin, musta oleellisimpia onkin tuo toinen ja kolmas kohta.

Vesa

Mun mielestä näistä ei nouse mikään muita tärkeämmäksi. Itse ymmärrän tämän niin, että kaikissa näissä nostetaan erityisesti sitä nuorten omaa tekemistä ja toimintaa ja sitä, että nuoren kanssa töitä tekevä pystyy antamaan tilaa nuorelle. Tää sopii jotenkin tosi hyvin järjestömaailmaan. Sehän on oikeastaan järjestön perimmäinen idea. Siis se, että tehdään sitä, mikä tuntuu itsestä tärkeältä. Toisaalta tietysti järjestötoiminnan ideaan kuuluu se, että nuori on jollain tavalla tasavertainen toimija aikuisten kanssa. Mä tarkotan tällä sitä, että aikuinen ei välttämättä ole se, joka ohjaa toimintaa vaan nuoret ja aikuiset tekee yhtäläillä samoja asioita.

Petteri

Mä ajattelin just ihan tuota samaa. Varsinkin sellaisissa ryhmissä, jossa on eri-ikäisiä harrastajia, nuorella on jotenkin erilainen paikka siinä yhteisössä, kun silloin, kun tehdään hommia pelkän nuorisoryhmän kanssa. Ja on se työ mun mielestä myös silloin nuorisotyötä, vaikka niitä muita aikuisia olisikin mukana.

Vesa

Niin, nyt kun alan tarkemmin tätä pohtimaan niin ehkä tämän ohjeistuksen tärkein viesti meille järjestöissä toimiville onkin juuri tuo nuoren oman tekemisen ja yhteisöön kuulumisen suhde. Jotenkin pelkästään tämän ohjeistuksen läpikäyminen muistuttaa siitä, millaista nuorisotyötä järjestöissä tehdään. Aikuisten ja ohjaajien koulutustaustat saattavat olla ihan jotain muuta, kun nuorisotyötä ja siitä huolimatta he ovat kulttuurisen nuorisotyön ammattilaisia.

Nelli

Hmm. Totta. Mun mielestä olisikin tärkeää käydä nämä ohjeistus läpi erityisesti meidän järjestötyöntekijöiden kanssa, jotta kaikilla alalla toimivilla olisi yhtenäinen käsitys siitä, mitä oikeastaan ollaan tekemässä. Tästä ohjeistuksesta tarvittaisiin kuitenkin muunneltu ja kevyempi versio sellaisille, jotka tapaavat saman nuoren vaan vaikka muutamia kertoja jollakin kurssilla. Pohdiskelevampi ja pehmeämpi versio helpottaisi varmaan sitä, miten järjestötyöntekijä näitä ohjeita voisi hyödyntää.

Petteri

Ai miten niin? Meinaatko, että me järjestössä mennään kevyellä etiikalla?

Nelli

No en. En mä tarkoita mitään vasemman käden etiikka vaan ehkä enemmänkin sitä, miten nämä näkyvät käytännössä niille, jotka viettää vain lyhyen hetken nuoren kanssa. Just sitä, että jokaisella nuoren kanssa toimivalla tulee erilaisia tilanteita eteen ja tää ohjeistus on just sellainen asenne niissä tilanteissa.

Petteri

Ok, nyt mä ymmärsin. Ei siihen ohjeistukseen tosiaankaan mitään konditionaaleja voi laittaa. Kuvittele nyt, kun ohjaaja lukisi, että nuorisotyöntekijän tulisi toimia tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti ja erilaisuutta kunnioittaen. Samallahan sinne loppuun voisi lisätä, että jos jaksaa.

Vesa

Sitä just on myös eettinen toiminta, että tiedostaa, millä tasolla itse ohjaajana liikkuu. Jotenkin mulla on semmoinen tunne, että usein jonkin taiteenlajin sisällöt ja menetelmät osaava palkataan vaan siksi, että taiteen menetelmät ovat hallussa. Kukaan ei välttämättä koskaan kysy, miten nuorten kanssa toimiminen onnistuu. Jotenkin oletetaan, että kun sä kerran osaat tuon teatterin, niin kai sä nyt sitten osaat nuorisotyönkin. Se, että siinä työsuhteen alussa tai vaikka ihan jossain erillisessä koulutuksessa käytäis nämä läpi, edesauttaisi ainakin osaltaan sitä, että järjestötyöntekijä ymmärtäisi tekevänsä nuorisotyötä.

Jaana

Ja toisaalta musta järjestössä toimivan ohjaajan ei tarvitse olla samanlainen kun vaikka kunnallista nuorisotyötä tekevän nuorisotyöntekijän. Siitä huolimatta molemmat tekevät yhtäläillä tasa-arvoisesti tärkeää työtä, jota noiden ohjeistustenkin mukaan pitäisi myös itse arvostaa. Siihen tämä ohjeistus voisi toimia työkaluna: oman työn tunnustamisen ja arvostamisen tunnistamiseen, vähän niin kuin semmoinen kirkastaja. Tämä on jotenkin todella ajankohtainen varsinkin nyt, kun vastuuta esimerkiksi harrastustoiminnan ja monien palvelujen tuottamisesta tunnutaan siirtävän entistä enemmän kolmannelle sektorille.

Vesa

Tää olisi ihan täydellinen keskusteluteema vaikka ohjaajapalaveriin tai tapaamiseen, sinne päivittäisten käytännönasioiden sekaan. Jotenkin pohdiskelevasti niin, että ihan konkreettisella tasolla mietittäisiin, mitä ohjeistuksen kohdat tarkoittaa ihan käytännössä. Siis silloin kun se nuori kävelee sisälle vaikka siihen teatteriharjoitustilaan.

Petteri

Tuntui muuten, että nuo kaksi viimeistä kohtaa ei oikeen ollut samasta ohjeistuksesta, ainakaan näin kulttuurista nuorisotyötä tekevän näkövinkkelistä katsottuna.

Nelli

Totta, jotenkin ne musta myös sisältyy jo noihin aikaisempiin. Ja sitä paitsi tuosta viimeisestä tulee jotenkin semmoinen olo, että on huono asia, jos on jutussa ihan täysillä mukana.

Vesa

No mun mielestä nämä kaksi viimeistäkin on kuitenkin tärkeä ottaa erikseen esiin. Kaikille se ei oo niin itsestään selvää. Varsinkin, jos miettii vapaaehtoispuolelta nuorisotyötä tekeviä. Vapaaehtoiset helposti aliarvioivat omaa panostaan eivätkä muista antaa itelleen ansaitsemaansa tunnustusta. Miettikää nyt vaikka noita aikuisia, jotka ovat tässä meidän teatteriprojektissa apuna.

Petteri

No todellakin. Vaikka tää on ammattilaisille, niin kyllä tuota jaksamisasiaa vois vapaaehtoisetkin soveltaa. Mutta älkää vaan kysykö multa miten! Sitä tässä myös ihan yleisellä tasolla pohdiskelin, että tällä hetkellä tämä ohjeistus ei oikein vielä näy mitenkään täällä järjestömaailmassa. Ei tästä moni tiedä.

Nelli

Niin aivan turha tätä on minnekään oppilaitokseen viedä. Se, että voi käytännössä ymmärtää mistä tässä oikein on kyse, vaatii kyllä sen käytännön kontaktipinnan. Toisin sanoen ohjaaja tarvitsee siis jotain kokemusta nuorten kanssa työskentelystä ja käytännön esimerkkejä erilaisista tilanteista. Just niin tämä toimisikin ehkä parhaiten: että ottais jotain vaikka omassa järjestössä sattuneita käytännön tilanteita ja peilaisi, miten nämä eri kohdat toteutui oikeassa elämässä. Tämä on siis ihan mun oma henkilökohtainen mielipide. Mä tiedän Vesa, että sä oot niiiiin eri mieltä tuosta oppilaitosjutusta. Mutta jos mä mietin vaikka itseäni: en todellakaan olisi ymmärtänyt näitä ilman käytännön kokemusta.

Jaana

Kannatan! Oikeat ja elävät esimerkit toimii!

Vesa

Todellakin! Musta olisi loistava kuulla ihan konkreettisia, vaihtoehtoisia esimerkkejä siitä, mitä erilaisista ratkaisuista on seurannut. Ja ehkä niitä voisi sitten viedä sinne oppilaitoksiin tän ohjeistuksen kanssa. Niin kuin nyt vaikka se kiusaamistilanne, joka meillä oli viime vuonna. Se katkaistiin heti alkuunsa ja selvitettiin kunnolla. Kenenkään ei tarvinnut lähteä porukasta.

Hetken hiljaisuus, jonka aikana kaadetaan lisää kahvia.

Nelli

No joo. Nyt kun olen asiaan tutustunut ja pohtinut, niin kyllä mä toivon, että mä onnistun toteuttamaan työtäni näiden mukaisesti.

Petteri

Niin mäkin, ainakin noiden ensimmäisten

Vesa

Todellakin just tähän meidän työn pitäis perustua

Jaana

Mitäpä tähän enää muuta voi lisätä. Muuten noret kutsuivat sen toimittajan paikalle. Milloin se juttu tulee lehteen?

Nelli

Torstaina. Se esitys meni ihan älyttömän hyvin. Muistinpas just, että pitää muistaa korjata se Hannan viitta huomista varten. Hanna hoiti muuten koko tilanteen tosi tyylikkäästi. Ens kerralla annetaan siitä superaplodit! Kuka siihen kaapuun oikein kompastui?

Petteri

Ei kukaan. Se jäi kiinni niiden näyttämön sivuportaiden naulaan. Se on pakko muistaa vasaroida ennen kuin sattuu jotain pahempaa. Soitin myös Sannalle päivällä ja se lupas tulla huomenna. Se halusi tosi paljon nähdä koko porukan. Juttelin myös sen äidin kanssa ja sovittiin, että seurataan nyt muutama viikko, että miten homma lähtee rullaamaan ja katsotaan sitten jatkotoimenpiteet.

Vesa alkaa yhtäkkiä nauramaan

Vesa

Kuunnelkaa nyt itseänne. Tässähän te just ootte elävä esimerkki ”niistä” nuorisotyötä tekevistä, jotka toimivat eettisen ohjeistuksen mukaan. Jatkakaa!

Vesa tekee kunnioittavan kumarruksen muille ja poistuu näyttämöltä. Jaana, Petteri ja Nelli jäävät jutustelemaan.

Pienoisnäytelmää varten on haastateltu neljä järjestössä kulttuurista nuorisotyötä tekevää ohjaajaa ja työntekijää. Näytelmän dialogi on rakennettu haastatteluissa esiin tulleiden havaintojen ja ajatusten pohjalta. Kiitos teatteriohjaaja Tiina Puljujärvi, teatteri-ilmaisun ohjaajat Laura Kiretti ja Sami Sivonen sekä projektipäällikkö Riina Kylmälahti kommentteistanne ja upeasta työstä nuorten kanssa!

SEIJA LAITINEN

Näkökulmia ammattieettisen ohjeistuksen hyödyntämisestä nuorisotyössä

En muista mikä koulutus se oli ja missä se oli, kun ensimmäisen kerran kuulin, että nuorisotyön ammattiala on saamassa oman ammattieettisen ohjeistuksensa. Sen kuitenkin muistan, miten iloinen asiasta olin. Omassa työyhteisössäni Pieksämäen kaupungin nuorisotoimessa olimme ammattieettisen ohjeistuksen puutteesta muutaman kerran keskustelleet ja miettineet, mikä nuorisotyön alasta tekee niin poikkeavan, että sille ei ole saatu ammattieettistä ohjeistusta aikaiseksi?

Nuorisotyö – mitä se on?

Nuorisolain seitsemännessä pykälässä sanotaan, että kunnan nuorisotyöhön ja politiikkaan kuuluu nuorten kasvatuksellinen ohjaus. Nuorisotyö tukee ja toteuttaa erilaisia ohjausta sisältäviä työmuotoja, joiden piirissä nuori voi saada niin nonformaalin kasvuympäristön tavoite- ja menetelmätietoista ohjausta kuin myös informaalia aikuisen ihmisen avoimeen läsnäoloon ja kuuntelemiseen perustuva ohjausta. Nuorisotyön ohjaukseen sisältyy nuoren socialisaatioon tähtäviä taidollisia, tiedollisia, emotionaalisia ja sosiaalisia tavoitteita. (Korhonen & Nieminen 2010, 6.)

Lain lähtökohdat muodostavat nuorisotyön arvo-pohjan. Siinä otetaan huomioon nuorten elinympäristössä vaikuttavat tekijät ja suunnataan nuorten parissa tehtävän työn tavoitteita. Nuoret kasvavat kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Nuorisotyöllä vaikutetaan erityisesti nuorten oman ajan käyttöön edistämällä mm. nuorten harrastustoimintaa. Nuorisotyö on kasvatustyötä, jossa yhdistyvät ammatillisuus ja vapaa-ehtoisuus. (Nuorisolaki 2006; Aaltonen 2009, 27.)

Ammattieettisessä ohjeistuksessa yhtenä nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemyksensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Pieksämäellä nuorisotoimen strategiaan on kirjattu nuorisotoimen toiminta-ajatus, jonka mukaan nuorisotyön tehtävänä on mm. lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja itsenäistymisen tukeminen. (Pieksämäen nuorisotoimen strategia 2012.)

Kuten voimme todeta, kulkevat niin nuorisolain 7 §:n määrittelemät, kunnan nuorisotyön tehtävät kuin paikallinen nuorisotyökin käsi kädessä, pitäen sisällään samoja sisältöjä kuin ammattieettisessä ohjeistuksessa on. Näin ollen työntekijä voi hyödyntää ammattieettistä ohjeistusta pohtiessaan oman työn sisältöjä sekä käyttää ohjeistusta työvälineenä omalla kentällään nuorisotyön arjessa nuorisotyön moninaisissa työtehtävissä.

Kuka on ammattilainen?

Suomessa kunnat vastaavat nuorisotyön toteuttamisesta yhdessä nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien yhteisöjen kanssa. Rauaksen (2010) laatimassa opinnäytetyössä määritellään, että ammattieettinen ohjeistus on tarkoitettu nuorisotyön ammattilaisille, joilla on alan koulutus, ja jotka työskentelevät kuntien, järjestöjen tai yksityisen sektorin palveluksessa. Työssään alan ammattilaiset voivat hyödyntää ammattieettistä ohjeistusta pohtiessaan työn sisältöjä. (Rauas 2010, 17.)

Kuntien nuorisotyössä työskentelee monen eri koulutuksen läpikäynyt ammattilaisten joukko. Esimerkiksi Pieksämäellä nuorisotyötä toteuttaa ammatillisesti vahva porukka, jonka pohjakoulutus vaihtelee perustutkinnosta eritasoiseen ammattikorkeakoulututkintoihin (yhteisöpedagogi, yhteisöpedagogi YAMK, sosionomi ja toimintaterapeutti). Jotta nuorisotyöntekijän ammattia voi toteuttaa laadukkaasti, pitää nuorisotyöntekijällä olla ajan tasalla oleva ammattitutkinto, joka tarjoaa työntekijälle sen teoreettisen viitepohjan, johon hän voi käytännön työnsä pohjata sekä toimia rakentavasti

oman ammattialansa osajana ja kehittäjänä. Oman työn arvostus saa oikeutuksensa vahvasta ammatillisesta koulutuksesta, työkokemuksesta ja käsityksestä itsestä oman ammattialansa toimijana. Ammatillisella identiteetillä ymmärretään elämänhistoriaan perustuvaa käsitystä itsestä ammatillisena toimijana. Ammatilliseen identiteettiin kuuluvat myös käsitykset siitä, mihin ihminen kokee kuuluvansa ja samastuvansa, mitä hän pitää tärkeänä sekä mihin hän sitoutuu työssään ja ammatissaan. Siihen sisältyvät lisäksi työtä koskevat arvot ja eettiset ulottuvuudet sekä tavoitteet ja uskomukset. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46.)

Nuorisotyössä ammattietiikka voidaan ymmärtää sekä yksilölliseksi että yhteisölliseksi. Yksilötasolla nuorisotyön ammattilainen sitoutuu omiin ihanteisiinsa ja periaatteisiinsa, ja yleisellä tasolla ammattietiikka on koko työyhteisön yhteiseen sopimukseen perustuva nuorisotyön ammatillisten arvojen sekä periaatteiden kokonaisuus. Kokonaisuutena nuorisotyön ammatillisen toiminnan vastuullisuus perustuu tietoon ja ammatilliseen kokemukseen sekä työn arvo- ja normipohjaan. Eettisen ohjeistuksen tarkoituksena on auttaa nuorisotyöntekijöitä tekemään valintoja, ohjaamaan ja arvioimaan omaa ja toisten toimintaa sekä perustelevaan toimintansa. Eettistä pohdintaa vaativien tilanteiden tunnistaminen on keskeistä jokaisen nuorisotyöntekijän työssä. (Rauas 2010, 27 -28.)

Minkälaisissa käytännön tilanteissa eettistä pohdintaa on tehty Pieksämäellä?

Rauksen (2010, 80) mukaan eettisen ohjeistuksen hyödyntäminen tapahtuu nimenomaan työkentillä, ja ohjeistuksen pohdinnan tuleekin tapahtua käytännön työssä, työyhteisössä ja henkilökohtaisessa eettisessä pohdinnassa. Nuorisotyön ammattieettisessä ohjeistuksessa mainitaan, että nuorisotyöntekijän on toimittava tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti ja erillaisuutta kunnioittaen. Nuorisotyöntekijä on läsnä ja kannustaa nuorta, jotta jokainen nuori saavuttaisi omien voimavarojensa ja näkemyksensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäse-

nenä. Nuorisotyön toiminnoissa nähdään nuoret yksilöinä ja ryhmän jäseninä sekä ohjataan nuoria ratkaisemaan myönteisesti ristiriitoja sekä välttämään asenteellisuutta. Nuorisotyön toimintojen tulee mahdollistaa nuoren mukanaolo omana itsenään, ilman pelkoa nolatuksi tai hylätyksi tulemisesta. Nuorisotyöntekijä valaa omalla toiminnallaan ja olemuksellaan uskoa tulevaan antaen samalla nuorelle aikaa oppia elämästä.

Esimerkki Masasta

Käytännön tilanteet nuoren arvostamisesta saattavat sisältää ristiriitoja. Miten arvostamme itse nuorta, mutta emme tue esimerkiksi hänen rasistista ajatusmaailmaa? Pieksämäen nuorisotalolla on kävijänä nuori mies ”Masa” jonka paidassa on teksti ”kiitos jumala että synnyin valkoisena”. Voiko Masa käydä kyseinen paita päällä nuorisotalolla, koska paidan teksti on rasistinen? Masa itse kokee, että hänellä saa olla oma arvomaailmansa ja se saa näkyä pukeutumisessa ja mikään laki ei kiellä häntä esiintymästä julkisella paikalla ja julkisessa tilassa paita päällä. Masa tarkisti asian poliisilaitokselta ja poliisin näkemyksen mukaan julkisissa tiloissa paita ei ole este osallistumiselle.

Keskustelujen jälkeen tässä tapauksessa päädyttiin toimimaan nuoren osallisuutta tukien. Masa voi käydä nuorisotalolla sellaisena kuin hän on ja sellaisessa paidassa kuin hänellä on, kunhan toimii nuorisotalon sääntöjen mukaisesti eikä käyttäydy rasistisesti toisia nuoria kohtaan.

Erillaisuuden kunnioittaminen on toisen ihmisen kunnioittamista riippumatta ajatusmaailmojen tai ulkoisten ominaisuuksien erillaisuudesta. Nuorisotyössä on nuorten kanssa käytävä erilaisia arvokeskusteluja, jotta saadaan aikaan aitoa dialogia sekä ymmärrystä siitä, miksi joku toinen ajattelee asioista eri tavalla kuin itse ajattelee. Parhaimmillaan keskustelu opettaa nuoria ymmärtämään ja kunnioittamaan toisten erilaisia arvomaailmoja ja saa nuoren pohtimaan kriittisemmin omaa arvomaailmaansa. Keskustelussa Masan kanssa nostet-

tiin esille, että nuorisotalotoiminnassa ei hyväksytä rasismia, vaan nuorisotalotoiminta on matalankynnyksen toimintaa, joka on tarkoitettu kaikille nuorille, oli sitten ihonväri tai arvot mitä tahansa. Kaikkia kohdellaan tasavertaisina. Masan kannalta oli olennaista saada kokemus, että hänet hyväksytään ihmisenä, mutta rasismia ei hyväksytä.

Nuorisotyö on täyttänyt sille asetetut tavoitteet, jos se kohtaa nuoren omana itsenään ilman hylätyksi tulemisen tunnetta, ja sitä kautta se pystyy omalla työllään ylläpitämään nuoren tulevaisuus-orientoituneena. Niin kauan kuin on uskoa tulevaisuuteen, nuorella on mahdollisuus selvitä mistä vaan. Kun nuorella ei ole enää unelmia eikä toiveita oman elämänsä suhteen, silloin nuori helposti syrjäytyy yhteiskunnasta. Rasistisia näkemyksiä ei tule hyväksyä. Toisaalta nuoren sulkeminen toimintojen ulkopuolelle saattaa katkaista yhteyden nuoreen, jonka kanssa olisi tärkeää käydä keskustelua. Nuoren arvomaailmaa ei voi vaihtaa kuin paitaa, mutta pitkäjänteisellä nuorisotyöllä voidaan vaikuttaa erilaisiin asenteisiin ja arvoihin.

Käytännön eettiset haasteet ovat vaikeita ja usein yllättäviä. Yksittäisiin tilanteisiin vaikuttavat monenlaiset tekijät, ja etukäteen ei voi päättää millaisia tilanteita asian selvittelyssä tulee: vängätäänkö asiasta, käydäänkö rakentavaa keskustelua vai ratkaiseeko asian lopulta esimies tai poliisi? Mikä on oikein ja väärin? Mikä on kokonaisuuden kannalta paras ratkaisu? Toisinaan joudutaan valitsemaan huonoista vaihtoehdoista vähiten huono.

Miten ammattieettinen ohjeistus on sitten otettu kentällä käyttöön?

Pieksämäen nuorisotoimessa ohjeistus on käyty yhdessä läpi syksyllä 2012 työyhteisöpalaverissa, ja tekstiversio löytyy jokaisen työntekijän työhuoneen seinältä. Ammattieettinen ohjeistus löytyy myös Pieksämäen nuorisotoimen perehdytyskansiosista, josta nuorisotoimen harjoittelijat ja uudet työntekijät ne löytävät.

Ohjeistusta läpikäydessämme palaverissa istui myös kaksi nuorisotoimen harjoittelijaa. Toinen harjoittelija opiskeli ammattikorkeakoulussa sosionomiksi, ja toinen opiskelija opiskeli nuoris- ja vapaa-ajanohjaajan perustutkintoa. Keskustelussa kävi ilmi, ettei kumpikaan harjoittelija ollut aikaisemmin kuullut mitään nuorisotyön ammattieettisestä ohjeistuksesta. Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus tulisikin jalkauttaa eri opinahjoihin niin toisen asteen nuoris- ja vapaa-ajanohjaajan, kuin eri ammattikorkeakoulujen opintokokonaisuuksiin, jotta tulevaisuuden nuorisotyöntekijöillä ammattieettinen ohjeistus olisi tiedossa jo kentälle tullessa.

Myös nuorisotyön verkostoissa liikkuessani niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin olen havainnut, että nuorisotyön eri organisaatiot sekä niissä työskentelevät nuorisotyöntekijät eivät ole erityisen vahvasti ottaneet ammattieettistä ohjeistusta mukaan arjen käytäntöihin sekä organisaatioiden arvopohjan luomiseen. Kehittämistä asian suhteen on myös omassa organisaatiossani. Salmisen (2010, 11) mukaan myös esimiestyössä on vahva eettinen perusvire. Resurssreja on ohjattava suunnitelmallisesti tavoitteiden saavuttamiseksi tehokkaalla tavalla ja samalla luoden yhteistä arvoperustaa organisaation henkilöstölle. Nuorisotoimen ja eri organisaatioiden esimiehillä on suurin vastuu ammattieettisen ohjeistuksen jalkauttamisessa. Jokaisen omaa ammattialaansa arvostavan nuorisotyön esimiehen tulee huolehtia siitä, että omassa organisaatiossa on nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus käyty henkilöstön kanssa yhdessä läpi sekä otettu se käyttöön arjen toimintaympäristöihin nuorisotyötä tekevien työntekijöiden pohdintojen tueksi. Nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen jalkauttamista tulisi vielä pohtia ja kehittää niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin.

Eettisen kulttuurin merkitys työntekijöiden hyvinvointiin

Ammatillisesti vahva ja hyvinvoiva nuorisotyöntekijä jaksaa tehdä työtään laadukkaasti erilaisissa toimintaympäristöissä. Työpaikan eettinen kulttuuri tarjoaakin uuden näkökulman nuorisotyöntekijöiden hyvinvoinnin tarkasteluun nuorisotyön organisaatioissa. Eettisellä kulttuurilla tarkoitetaan jaettuja arvoja sekä yhteisiä pelisääntöjä siitä, millainen toiminta ja työtavat nähdään suotavina omassa työyhteisössä. Yksinkertaisimmillaan eettisyys tarkoittaa käsitystä oikeasta sekä väärästä, ja työelämässä eettisyys näyttäytyy usein erilaisissa päätöksentekotilanteissa. Työelämän eettiset päätöksentekotilanteet eivät synny itsestään, vaan niihin vaikuttavat organisaation ajattelumallit, niin muodolliset kuin epämuodollisetkin. Eettinen kulttuuri sisältää organisaation yhteiset käsitykset ja odotukset siitä, miten organisaation arvot, normit ja toimintatavat voivat tukea tai estää eettistä toimintaa. Eettisten arvojen toteutus työpaikalla tarkoittaa selkeitä sääntöjä ja odotuksia vastuulliselle toiminnalle. (Huhtala 2013, 78.)

Huhtalan (2013) väitöstutkimus osoitti, että organisaatioissa toteutettavat eettiset hyveet ovat tärkeää työperäistä stressiä ja työuupumusta ehkäisevä tekijä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että eettinen kulttuuri lisää työntekijöiden sitoutumista omaan organisaatioonsa, ja kiinnittämällä huomiota työyhteisön arvoihin ja vastuulliseen toimintaan voidaan edistää koko henkilöstön hyvinvointia ja tukea organisaation menestymistä. Huhtalan viesti onkin, että eettisten arvojen vaaliminen kannattaa. Se on pitkäkantoinen tapa luoda työyhteisöihin vastuullinen arvopohja, joka lisää myös työntekijöiden hyvinvointia. (Huhtala 2013, 79–80.)

Lopuksi

Nuorisotyön ammattieettisestä ohjeistuksesta on ollut hyötyä Pieksämäen nuorisotoimessa. Ohjeistusta yhdessä läpikäydessämme vahvistimme samalla jo aiemmin sovittuja yhteisiä pelisääntöjä, sekä teimme näkyväksi sen, millainen toiminta ja työtavat ovat meidän työyhteisössämme hyväksytyjä. Koko henkilökunnan sitouttaminen samantapaisiin arvoihin ja toimintaperiaatteisiin edistää yhteistyön mutkatonta sujumista myös työyhteisön sisällä sekä vahvistaa työyhteisön työrauhaa edistäen samalla yhteistä työssä viihtymistä. Kun kaikki nuorisotyöntekijät toimivat yhteisten sovittujen pelisääntöjen mukaisesti, se takaa myös asiakkaiden eli nuorten kohtelun tasa-arvoisesti ja kunnioittavasti.

Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus on nuorisotyöntekijän tuki ja selkäranka nuorisotyön kentällä, mikäli nuorisotyöntekijät sitä työssään soveltavat. Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus jalkautettuna nuorisotyön organisaatioihin tarjoaa nuorisotyölle mahdollisuuden vastuullisen arvopohjan luomiseen ja vahvistamiseen, lisäen samalla nuorisotyöntekijöiden työhyvinvointia sekä oman ammattialan arvostusta. Nuorisotyössä toimiessaan nuorisotyöntekijä ei toimi vain omana itsenään, vaan hänen arvonsa ja toimintansa määräytyvät siitä työyhteisöstä jossa hän työskentelee. Siksi koko organisaation sitoutuminen on tässäkin asiassa olennaista.

LÄHTEET:

Eteläpelto Anneli & Vähäsantanen Katja 2010. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa: Asunmaa Tuuli & Räihä Pekka (toim.): Samalta viivalta 4. Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto 2010. PS – kustannus. Jyväskylä.

Huhtala Mari 2013. Virtues that Work: ethical organisational culture as a context or occupational well-being and personal work goals. University of Jyväskylä 2013. Jyväskylä studies in education, psychology and social research, ISSN 0075-4625; 479.

Korhonen Vesa & Nieminen Juha 2010. Nuorten ohjauksen kentät ja monialaisen yhteistyön mahdollisuudet. Nuorisotutkimuslehti 3/2010/28.vuosikerta, 3–17.

Nieminen Juha 2007. Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala Tommi & Sell Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 76.

Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus, moniste 2012.

Rauas Minna 2010. Ammattina nuorisotyö – esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta. Satakunnan ammattikorkeakoulu; Terveystieteiden edistämisen koulutusohjelma.

Salminen Ari 2010. Julkisen johtamisen etiikka. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 60, julkisjohtaminen 3. 3 uudistettu painos.

JAANA FEDOTOFF JA MIKA PIETILÄ

Tieto ja kokemus pohjana ammatilliselle pohdinnalle etiikasta – Ymmärrys ammatillisuudesta ohjaa eettiseen työtoteeseen

Nuorten tieto- ja neuvontatyö sisältää eettisiä valintoja niin nuoren kohtaamisessa kuin palvelun eri muodoissa. Ohjatessamme nuoria kasvokkain tai verkkoperustaisissa palveluissa olemme eettisesti ammatillisten kysymysten ääressä. Eettiset valinnat ovat valintoja, joita työntekijä ei itse aina edes tiedosta, mutta ne perustuvat silti aina työhön liittyvään tietoon, kokemukseen, osaamiseen ja ammatilliseen asiantuntijuuden tasoon. Nuorten tieto- ja neuvontatyössä eettisten periaatteiden tarkastelua ja pohdintaa on tärkeä tehdä yksilöllisesti, mutta myös työyhteisössä, jossa työskentelee. Työn etiikkaa voidaan tarkastella muun muassa suhteessa nuorten kohtaamiseen sekä suhteessa tietoon ja ohjaukseen, jota nuorelle annetaan. Tarkastelu tukee työtä ja sen ammatillisten tavoitteiden vahvistamista ja hienosäätöä, sekä siihen liittyvien eettisten valintojen seurausten parempaa tiedostamista ja ymmärtämistä.

Nuorten tieto- ja neuvontatyössä eettisen valinnan tarkastelu tapahtuu myös nuoren esittämän kysymyksen sisältöjen kautta. Kysymys voi olla yksiselitteinen, eikä sen sisältö näin aseta työntekijää pohtimaan asiaa sen syvällisemmin, varsinkaan eettisestä näkökulmasta. Useimmiten eteen tulee kuitenkin kysymyksiä ja tilanteita, jotka vaativat työntekijää tarkastelemaan asiaa lähemmin työn eettisistä näkökulmista. Lisäksi nuorten käyttämät yhteydenoton tavat ja välineet asettavat työntekijöille eettisiä haasteita. Näitä käsitellään tässä artikkelissa tarkemmin.

Nuorten tieto- ja neuvontatyössä tärkeitä arvoja ovat muun muassa yhdenvertaisuus, nuoren kohtaaminen yksilönä, yksityisyyden kunnioittaminen ja luottamuksellisuus. Verkkoperustaisessa nuorten tieto- ja neuvontapalvelussa nuoren tulee voida

luottaa siihen, että hän saa ajantasaista ohjausta sekä oikeaa, luotettavaa ja helposti hyödynnettävää tietoa kysymykseensä. Nuoret ovat yhdenvertaisia myös kysymysten näkökulmasta. Kaikki kysymykset arvotetaan yhtä tärkeiksi, sillä työntekijä ei voi määrittellä sitä, kuinka merkityksellinen mikäkin kysymys kenellekin on ja millainen vaikutus vastauksella kysyjään on. Tästä syystä kaikkiin kysymyksiin ja yhteydenottoihin suhtaudutaan ammattillisella otteella ja samanarvoisesti. Kasvokkain tapahtuvissa nuorten ohjaus- ja neuvontatilanteissa korostuvat nuoren yksityisyyden kunnioittaminen, arvostava kohtaaminen sekä hyvä vuorovaikutus. Ja kuten verkossa, myös kasvokkain tapahtuvassa kohtaamisessa nuorelle annetaan aina oikeaa, luotettavaa sekä helposti hyödynnettävää tietoa.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön eurooppalaiset periaatteet ja ”Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus” ovat arvoiltaan samansisältöisiä. Kaikissa näissä periaatteissa tuetaan nuoren kasvua yhteiskunnan jäsenenä ja edistetään nuorten hyvinvointia sekä elinoloja. Tärkeää on, että nuori on itse vapaaehtoisesti hakeutunut palvelun piiriin. Toiminnassa ollaan tasapuolisia, oikeudenmukaisia ja kunnioitetaan kaikkia yhdenvertaisina. Luottamuksellinen toiminta sekä välittävä, kannustava ja ohjaava ote ovat työssä tärkeitä. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että tunnistetaan nuorten erilaiset tuen tarpeet ja luodaan edellytyksiä nuoria osallistaville toimintatavoille.

Periaatteet sekä ohjeistukset tukevat työn suuntaviivoja

Nuorten tieto- ja neuvontatyön eettisen pohdinnan pohjana käytetään pääasiassa edellisessä kappaleessa mainittuja työmuodon eurooppalaisia periaatteita. Periaatteet antavat työlle suuntaviivat, joiden avulla työntekijöiden on helppo peilata omia näkemyksiään työn tekemisessä. Niitä hyödynnetään myös palveluiden arvioinnissa sekä kehittämisessä. Työmuodon eurooppalaisten periaatteiden rinnalle on laadittu myös eurooppalaiset verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun peri-

aatteet ohjaamaan verkkoperustaisten palveluiden tuottamista. Tukea eettiselle pohdinnalle edellä mainittujen periaatteiden lisäksi antavat ”Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus”, työmuotoa lähellä olevien ammattiryhmien (opettajat, työvoimaneuvojat, sosiaalityöntekijät, informaattikot) etiikka sekä taustaorganisaatioiden arvot ja työyhteisöjen ammatillinen ote ja osaaminen.

”Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus” on tuonut lisäarvoa nuorten tieto- ja neuvontatyön eettisen tarkastelun pohjaksi. ”Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus” tunnetaan ja sitä hyödynnetään myös nuorten tieto- ja neuvontapalveluissa. Työmuodon eurooppalaisen periaatteet ovat luoneet vahvan ammattieettisen perustan tieto-, neuvontaja ohjaustyölle niin, että ne ovat keskeiset periaatteet, joita työssä seurataan. Ne pureutuvat syvemmin työmuotoon ja sen erityiskysymyksiin nuorille suunnatuissa tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluissa.

”Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus” luo kuitenkin tärkeän ammattieettisen taustan yleisesti kaikille nuorisotyön toimijoille. Monialaisessa yhteistyössä, jossa nuorisotyön ammattilaiset kohtaavat useita eri alojen toimijoita, on tärkeää, että nuorisotyöllä on yhteisesti mietitty arvopohja.

Nuorten tieto- ja neuvontatyö perustuu ammattitaitoiseen tietoon, ohjaukseen ja neuvontaan erilaisissa nuorten elämään liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi se perustuu kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen nuoruusiästä ja siihen liittyvistä tiedon, neuvonnan ja ohjauksen tarpeista. Työmuodossa ennaltaehkäisevällä otteella tuetaan nuorten sosiaalista vahvistumista oman elämänsä subjektiksi sekä ehkäistään syrjäytymistä monialaisesti ja moniammatillisesti verkostoissa. Nuorten tieto- ja neuvontatyö tukee osaltaan nuorisotakuun toteuttamista.

Henkilökohtaista nuorten tieto- ja neuvontapalvelua (tietoa, neuvontaa ja ohjausta) järjestetään lähipalveluna palvelupisteissä sekä erilaisissa verkko-pohjaisissa palveluissa. Nuorille tiedottaminen sekä ohjaus ja neuvonta toteutetaan eri välineitä, mene-

telmiä ja verkostoja hyödyntäen. Nuorten osallistumista, vaikuttamista ja kuulemistä tuetaan ja heille mahdollistetaan tila aktiivisina palveluiden kehittäjinä sekä palvelun laadun arvioijina.

Koulutukset eettisen pohdinnan foorumina

Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti järjestää vuosittain työmuotoon liittyviä nuorten tieto- ja neuvontatyön peruskoulutuksia. Tärkeä osa koulutusta on työhön liittyvien arvojen, asenteiden ja etiikan pohdinta. Koulutusten yhteydessä olemme huomanneet kuinka tärkeää, usein hyvinkin yksin työskentelevän nuorisotyöntekijän, on päästä keskustelemaan työstään ja siihen liittyvistä haasteista juuri eettisistä näkökulmista. Jos yksi työntekijä organisaatiossa vastaa useammasta nuorisotyön toiminta-alueesta, tapaa kollegoitaan tai moniammatillista verkostoaan muutaman kerran viikossa lyhyen ajan, ei aikaa pysähtymiselle eettisten kysymysten äärelle ole. Muut työhön liittyvät asiat menevät valitettavasti etiikan edelle.

Menetelmä, jota olemme usein käyttäneet koulutuksissamme erityisesti etiikkaan liittyvissä kysymyksissä, on verkkainen kävely luonnossa. Kävelyn aikana parit pohtivat kysymyksiä liittyen nuorten tieto- ja neuvontatyön etiikkaan sekä työntekijöiden asenteisiin ja arvoihin. Kysymykset pohjautuvat yleensä Jo Labensin työmuodon 13 eettiseen kysymykseen, nuorten tieto- ja neuvontatyön periaatteisiin tai todellisiin asiakastilanteisiin. Jo Labensin kysymykset löytyvät seuraavasta kappaleesta.

- Osallistujat jaetaan pareihin. Parit saavat yhden kysymyksen kerrallaan keskusteltavaksi. Kaikki parit keskustelevat aina samasta kysymyksestä. Koulutuksen ohjaaja antaa kysymyksen.
- Kaikki parit kävelevät samaa reittiä. Yhdelle kysymykselle annetaan aikaa noin 5 minuuttia. Sen jälkeen parit pysähtyvät ja kerääntyvät yhteen.

- Pysähdyksen aikana puretaan yhdessä parien keskustelua ja havaintoja. Kysymysten purussa kysymystä ja parien kommentteja peilataan nuorten tieto- ja neuvontatyön periaatteisiin. Tässä kohtaa on mahdollista peilata kysymyksiä myös nuorisotyön ammattieettiseen ohjeistukseen.

- Purkuun käytetään muutamia minuutteja, jonka jälkeen jokainen valitsee itselleen uuden parin. Uudet parit saavat seuraavan kysymyksen käsiteltäväksi kävelyn aikana. Noin viiden minuutin päästä pysähdytään jälleen purkamaan parien keskustelua.

- Kävelyn pituus voi olla kelistä riippuen noin 30–45 minuuttia. Osallistujille on syytä kertoa etukäteen ohjelmassa, että edessä on ulkona tapahtuva harjoitus. Joissakin tilanteissa pareja voi myös pyytää laatimaan muille kysymys keskusteltavaksi vuoronperään.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön eettiset kysymykset

Belgialainen tutkija ja nuorten tieto- ja neuvontatyön uranuurtaja Jo Labens laati nuorten tieto- ja neuvontatyölle etiikkakysymykset jo 1990-luvulla. Nämä 13 kysymystä toimivat pohjana eettiselle pohdinnalle Suomessa nuorten tieto- ja neuvontatyössä ja niihin liittyvissä koulutuksissa. Koulutustilaisuuksissa yhdistämme eettiseen keskusteluun usein myös pohdintaan siitä, mitä työntekijät ovat itse havainnoineet työssään suhteessa nuorten asenteisiin ja arvoihin.

Jo Labensin etiikka-kysymykset:

1. Onko tiedon oltava aina täydellistä, vai voikaanko jotain jättää tietyistä syistä kertomatta?
2. Tuleeko tiedolle asettaa rajoituksia sosiaalisin, moraalisin tai oikeudellisin perustein?

3. Voidaanko nuoria auttaa tilanteissa, joissa tavalla tai toisella ollaan laillisuuden rajamailla tai mennään lain rajojen yli?
4. Ovatko ”moniarvoisuus” ja ”neutraalius” mahdollisia, ja kumpaa pitäisi painottaa?
5. Ovatko kytkennät nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden ja viranomaisten tai poliittisten organisaatioiden välillä mahdollisia?
6. Voivatko nuoret esiintyä nimettöminä kaikissa tilanteissa?
7. Sitooko nuorten tieto- ja neuvontatyötä tekeviä vaitiolovelvollisuus ja onko heillä ammattisuoja lain edessä (kuten esimerkiksi lääkäreillä ja psykiatreilla)?
8. Miten nuorten tieto- ja neuvontapalvelu menettelee tilanteissa, joissa nuoren ja hänen vanhempiensa välillä on meneillään konflikti?
9. Onko tiedon oltava aina ilmaista, vai voidaanko tietyissä tilanteissa periä maksu?
10. Voidaanko mainonta sallia nuorten tieto- ja neuvontatyön julkaisuissa?
11. Onko rahoittajataholla tai palvelun hallintoelimen jäsenillä oikeus nähdä keskuksen rekistereitä tai vaikuttaa työn menetelmiin?
12. Onko asiakkailta oikeus nähdä itseään koskevat tiedot ja voivatko he korjata virheelliset tiedot?
13. Minkä ammattialojen edustajien tulisi kuulua nuorten tieto- ja neuvontapalvelun henkilökuntaan?

Koulutustilaisuuksissa olemme saaneet positiivista palautetta mahdollisuudesta eettiseen pohdintaan. Eettistä pohdintaa aristellaan turhaan ja se koetaan

vaikeaksi avata. Kokemuksemme mukaan pohdinta ryhmässä on työntekijän ammatillisuuden kehittymisen kannalta palkitsevaa, sillä työntekijät pääsevät yhdessä keskustelemaan omista näkökulmistaan ja kokemuksistaan sekä saamaan vertaistukea toisiltaan eettisten pohdinnan tiellä. Keskustelu toimii askeleena oman ammatillisuuden ymmärtämiseen ja myös nuorten kohtaamiseen liittyvien eettisten valintojen parempaan tiedostamiseen. Aiheesta kerrotaan lisää Milla Härmän artikkelissa Nuorisotiedotuksen etiikka (2003), Näkökulmia nuorisotiedotus- ja neuvontatyöhön kirjassa.

Palautekeskustelussa on noussut hyvin nopeasti esiin tunne ja tunnetila, mitä työntekijä on kokenut tilanteissa, joissa hän on joutunut puntaroimaan eettistä suhtautumista asiaan. Ehkä myös tästä syystä asian aukaiseminen muille koetaan vaikeaksi. Ehkä ei haluta kertoa ääneen sitä, että päällimmäisenä ajatuksena on ollut tunne tai tunnetila, ei niinkään ammatillinen harkinta asiaan liittyvästä eettisestä valintatilanteesta. Tärkeää on se, että keskustelemme avoimesti ryhmässä ilman pelkoa oikeasta tai väärästä. Voimme myös vertailla omaa eettisyyttämme sekä vahvistaa omaa ymmärrystämme eettisyydestä työssämme. Palautekeskustelussa nousee hyvin pian esille oivallisia konkreettisia esimerkkejä, miten työntekijä on toiminut tai ohjannut nuorta asiakasta haastavissa kohtauksissa ja tilanteissa, joissa työntekijä on joutunut hyödyntämään tietoisesti omaa ammattietiikkaa. Keskusteluissa nousee vahvasti esiin myös sanat ”vastuu” ja ”velvollisuus” sekä se, miten vetää rajaa yksityisen- ja ammattiroolin raja, jos tilanne haastaa työntekijän ääri rajoille. Tällaiset kysymykset liittyvät yleensä nuoren elämän kriisitilanteisiin.

Esimerkki arjen työstä

Esimerkkitapauksemme on poimittu verkkoperustaisesta kysy-vastaa -palvelusta, jossa vastaaminen nuorelle tapahtuu viiveellä. Pohdinnassa olemme peilanneet esimerkkiä myös reaaliaikaisen verkkoperustaisen palvelun näkökulmasta.

Onko jälkielektrisyypillerin teho sama, kun sen ottaa kuukautisten aikaan? Pitääkö huolestua, kun pillerin ottamisesta on tullut outoja sivuvaikutuksia, kuten ääretöntä väsymystä (en pysy ollenkaan hereillä) ja kamalia mielialanvaihteita ja alavatsakipua...? (www.nettinappi.fi, Pulmakulma)

Verkossa viiveellä tapahtuvassa vastaamisessa työntekijälle mahdollistuu nuoren viestin huoleellisempi tarkastelu ja arviointi kuin reaaliaikaisessa vastaamisessa. Työntekijällä on aikaa pohtia, mikä on ensisijainen kysymys ja arvioida nuoren tilannetta. ”Rivien välistä” ei kannata lukea, ei myöskään pyrkiä liikaa tulkitsemaan nuoren kirjoittamaa viestiä. Kannattaa pitäytyä nuorelta saaduissa tiedoissa ja lähteä avaamaan kysymystä niiden pohjalta. Esimerkikiyhteydenotossa voidaan erottaa kaksi kysymystä, joista toinen on ennakoiva kysymys vastaavanlaiseen tilanteeseen. Tuleeko nuorelle kertoa, ettei jälkielektrisyys korvaa varsinaista ehkäisyä, eikä siten myöskään suojaa sukupuolitaudeilta? Tätä nuori ei kuitenkaan kysynyt. Missä siis menee raja, jolloin nuorelle annetaan vain kysytty tieto, vai tarjotaanko hänelle myös aiheeseen liittyvää lisätietoa? Tulisiko vastauksen antajan pyrkiä samanaikaisesti kasvattamaan ja valistamaan nuorta? Voiko tietoa antaa koskaan liikaa vai olemmeko yksi taho, joka valinnoillaan eksyttää nuorta tiedon viidakkoon kasvattaessaan häntä yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi?

Reaaliaikainen kysy-vastaa -palvelu verkossa asettaa ammatillisia haasteita vastaajalle. Se, että nuori on läsnä samassa tilassa kuin työntekijä, ei mahdollista työntekijälle ajallisesti syvällisempää eettistä pohdintaa. Sen vuoksi työntekijän ammattitaito ja jo aiemmin tehty eettinen pohdinta ovat keskeisiä elementtejä hyvään työotteeseen ja kohtaamiseen. Ymmärrys eettisistä valintatilanteista työssä ja myös niiden yllätyksellisyydestä valmistaa työntekijää kohtaamaan ennalta arvaamattomia tilanteita.

Tulisiko vastaajan lähestyä nuorta omilla kysymyksillään? Esimerkistä voidaan päätellä, että jälkielektrisyypilleri on jo otettu, mutta sen tehosta ei ole varmuutta. Nuori voi olla jopa raskaana. Eettisestä näkökulmasta voidaan ajatella, että nuorelle tulisi antaa myös tietoa, joka liittyy asiaan, mutta hän ei osaa sitä kysyä. Kyseessä on aikuisen vastuu nuoresta. Nuoren huoli otetaan vakavasti ja tarjotaan aikuisen tukea, neuvoa ja ohjausta. Jos nuori suostuu antamaan lisätietoja muun muassa iästään ja paikkakunnastaan, hänet voidaan ohjata lähimpää palvelupaikkaan, esimerkiksi kouluterveydenhoitajan tai terveyskeskuksen lääkärin luokse.

Ammatillinen vertaistuki suositeltavaa

Työntekijöillä on mahdollisuus hakea vertaistukea kollegoiltaan ja muilta asiantuntijoilta sekä viiveellä että reaaliaikaisessa verkkoperustaisessa neuvontapalvelussa vastatessa. Viiveellä vastatessa vertaistukea saa kollegoilta esimerkiksi pyytämällä kommentteja laadittuun vastaukseen tai pohtimalla saapunutta kysymystä yhdessä. Kommentoimassa tulee myös käytyä alkuperäistä kysymystä läpi ja tarkistettua, onko kaikkiin nuoren esittämiin kysymyksiin vastattu. Tällöin eettinen pohdinta on yhteisöllistä, eikä se jää yhden työntekijän päätettäväksi. Viiveellä vastattaessa tulee pitäytyä niissä vastaamisaikarajoissa, joista palvelussa on mainittu. Jos nuorelle ei jostain syystä voida antaa vastausta luvatussa ajassa, tulee nuorelle ilmoittaa tästä. Reaaliaikaisessa kohtaamisessa tätä ongelmaa ei ole. Reaaliaikaisessa verkkoperustaisessa keskustelussa tulee työntekijän vertaistuen saaminen olla järjestetty siten, ettei vastaaja/keskustelija jää vaikeassa tilanteessa yksin.

Ammattieettisiin kirjoittamattomiin periaatteisiin kuuluu, että nuori voi palata kysymyksineen uudelleen palveluun. Jos ratkaisua ei tunnu löytyvän tai nuori ei saa itse hoidettua asiaa, varsinkin esimerkin tyyppisissä aiheissa, nuorelle kerrotaan, että hän voi palata palveluun kysymyksineen.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön koulutustilaisuuksissa nuorten kysymyksiin vastaamista lähestytään eettisen pohdinnan kautta. Tällä pyritään välttämään vastaajan omat, jopa yllättävät reaktiot keskusteluissa nuoren kanssa esimerkiksi seksuaalisuuteen, uskontoihin tai politiikkaan liittyvissä kysymyksissä ja keskustelunaiheissa.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön lähtökohta ja päämäärä on, että nuori saa kysymykseensä vastauksen ja tukea huolenaiheeseensa. Se, tapahtuuko ohjaus, neuvonta tai tarpeellisen tiedon antaminen nuorelle viiveellisessä vai reaaliaikaisessa verkkoperustaisessa palvelussa tai kasvokkain palvelupisteessä, ei ole olennaista. Kaikki muodot mahdollistavat nuoren yhteydenoton toimijaan, joka voi häntä tukea ja auttaa.

Artikkelin kirjoittajat Jaana Fedotoff ja Mika Pietilä ovat käyttäneet taustamateriaalina Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatin koulutuksiin tuottamia koulutusmateriaaleja.

Tekstissä mainittu kirja nuorten tieto- ja neuvontatyön etiikasta:

Härmä, Milla. 2003. *Nuorisotiedotuksen etiikka* (s. 25–45). Kirjassa Timonen-Verma, Päivi ja Fedotoff, Jaana (toim.) *Näkökulmia nuorisotiedotus- ja neuvontatyöhön*. Helsinki.

HELENA TIMONEN

Nuorisotyön ammattietiikka – Eettistä vuoropuhelua

Yhteisöpedagogin ammatti on itsenäinen professio ja vaativa asiantuntijatehtävä. Tällaisen professioammatin luonteeseen kuuluu ammattietiikka, joka on tuotu esiin alan eettisissä periaatteissa. Ammattietiikka on osa ammattikunnan omaa laadunvalvontaa, ja sen avulla pyritään vastaamaan yhteiskunnan osoittamaan luottamukseen.

Monet ammattikunnat ovat kautta aikojen sitoutuneet eettisiin ohjeistuksiin, jotka ilmaisevat ammatin edellyttämää asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa työhön. Ammattieettisissä ohjeistuksissa tuodaan esiin yhteiset ammatilliset arvot ja periaatteet.

Yhteisöpedagogin ammatti perustuu siihen, että asiantuntijoille on yhteiskunnassa annettu erityistehtävä, johon heidät valmennetaan sen edellyttämällä koulutuksella. Ammatti edellyttää, että tehtävään valitut edustajat toimivat työssään korkeaa ammattietiikkaa noudattaen, ja että yhteiskunta voi luottaa ammatin edustajien toimivan eettisesti ammatin kaikissa, usein myös vaikeasti määriteltävissä ja nopeaa päätöksentekoa vaativissa tilanteissa. Yhteiskunnan tulee voida luottaa ammatin edustajien korkeaan ammattitaitoon.

Ammattitaito ja arvopohja

Ammatillisen toiminnan vastuullisuus perustuu yhtäältä tietoon ja ammattitaitoon sekä toisaalta työn arvo- ja normipohjaan. Kumpaakaan ei voida korvata toisella. Huonoa ammattitaitoa ei voi kompensoida hyvillä eettisillä periaatteilla eikä päinvastoin.

Yhteisöpedagogin tehtävän vastuullisuus edellyttää jatkuvaa oman ammattitaidon ylläpitämistä. Se edellyttää myös erityistä herkkyyttä tunnistaa työ-

hön liittyviä eettisiä ongelmia ja valmiutta toimia näissä tilanteissa korkeaa ammattietiikkaa noudattaen.

Vaikka ammattikäytäntöjä ohjataan laeilla, asetuksilla ja normeilla, ammattietiikka ei perustu pakoon tai ulkopuoliseen valvontaan vaan sisäistettyyn käsitykseen ammatin moraalista vaativuudesta.

Yhteisöpedagogin ammatissa ja työssä tulokset näkyvät usein vasta pitkän ajan kuluttua. Työ on kasvun mahdollisuuksien edistämistä yksilön parhaaksi. Hyvä ammattietiikka on yksi tärkeimmistä työn resursseista. Se ohjaa työhön ja ammattiin liittyviä vuorovaikutussuhteita. Työhön sisältyy oman toiminnan motiivien ja päämäärien eettistä pohdintaa ja arviointia.

Opiskelijoiden pohdintaa ammattietiikasta

Mikkelin ammattikorkeakoulussa, kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa uusi ammattieettinen ohjeistus otettiin heti sen ilmestyttyä mukaan ammatillisen kasvun opetukseen.

Nuorisotyön alalla eettistä ohjeistusta olikin kaihattu kauan, ja se otettiin mielihyvin vastaan. Ohjeistusta käsiteltiin keskustelun kautta ja seuraavaksi kokoankin opiskelijoiden ajatuksia ja keskustelua asian tiimoilta.

Ammattietiikasta keskustellessa peruskysymykseksi nousi, minkälainen toiminta on ammattia harjoitettaessa eettisesti hyväksyttävää. Ammattieettiset ongelmat eivät eroa muista eettisistä ongelmista muussa kuin siinä, että ne koskevat ammatillisen tekojen eettisyyttä. Lähtökohtana on, että työhön liittyvien moraalisten ongelmien ratkaisu perustuu laajalti ammattikunnan sisällä pohdittuun näkemykseen oikeasta ja väärästä ja tämän vuoksi ammatilliseen etiikkaan kohdistuu ammatillisen toiminnan ja siihen liittyvän yhteiskunnallisen roolin asettamia vaatimuksia ja erityisvelvollisuuksia. Tämä herätti laajaa keskustelua ja pohdintaa, ja

käsillä oleva eettinen ohjeistus koettiin jopa hieman puutteellisiksi tämän asian edessä.

Ammattiin valmistuneilta edellytetään tietyn ammattitoiminnan asiantuntijaosaamista ja tarvittavien tietojen ja taitojen hallintaa. Tämä asiantuntijuus antaa valtaa ja vastuuta, jota ammattilainen ei voi välttää. Asiantuntijoilla täytyy olla vahva ammatillinen identiteetti, joka kuvastaa sitä, millaisena asiantuntijana ammattilainen näkee itsensä. Tähän identiteettiin kuuluu myös se, millainen sija eettisyydellä ja arvoilla on oman ammatin harjoittamisessa. Nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen koettiin tukevan ammatti-identiteettiä ja sen kehittymistä.

Ammattilaisuuden tavoitteena on olla ihminen, joka tunnistaa myös työhönsä liittyvät moraaliset ja eettiset aspektit ja osaa ottaa ne huomioon kaikessa työssään. Tieto ja taito ovat sokeita ilman normeja, arvoja ja hyveitä ja ammattitaito menettää merkityksensä, jos asiantuntijalla ei ole valmiuksia ymmärtää eettistä vastuutaan. Eettinen osaaminen nähdäänkin nykyään olennaisena osana ammatillista asiantuntijuutta ja eettinen toiminta on asiantuntijatoiminnan yksi kulmakivistä – se pitää yllä luottamusta asiakkaiden ja asiantuntijan välillä. Opiskelijoiden mielestä tätä asiaa voisi korostaa enemmän alamme eettisessä ohjeistuksessa.

Keskusteluun nousi hyvin vahvasti myös se, minkälaisia eettisiä jännitteitä ja ongelmia yhteisöpedagogiopiskelijat ovat kohdanneet esim. harjoittelujaksoillaan.

Esille nousi mm. järjestelmien rajoitukset, vastakkaiset arvot, toisen alan ammattilaisen kyseenalaisen käytöksen todistaminen ja pelko puhua. Ensimmäisessä teemassa (järjestelmän rajoitukset) opiskelijat kokivat haastavaksi toteuttaa erilaisia toimintoja, kun puitteet eivät olleet optimaaliset. Haasteeksi opiskelijat nostivat muun muassa resurssien vähyyden, kiireen, huonot tilat. Nämä taas herättivät eettisiä kysymyksiä esimerkiksi työn laadusta.

Toisessa teemassa (vastakkaiset arvot) opiskelijat nostivat esille arvojen eriävyyden ja siitä nousseen eettisen jännitteen. Opiskelijat huomioivat tilanteita, joissa opiskelijan ja työpaikan ohjaajan arvot olivat erilaiset ja harjoittelun toteuttaminen oli tämän vuoksi hankalaa. He eivät kuitenkaan rohjenneet ottaa asia puheeksi. Tällaisia tilanteita saattoi syntyä esim. asiakastyössä. Työharjoittelun ohjaaja ei opiskelijan mielestä suhtautunut asiakkaaseen ja tämän mielipiteisiin ja itsemääräämisoikeuteen riittävällä vakavuudella, vaan vähätteli asiakkaan itsetuntemusta, tietämystä ja oman elämän tuntemusta. Vastaavanlaisia tilanteita löytyi lisäksi, tässä vain yksi esimerkki.

Eettisiä ongelmia opiskelijat kohtasivat myös moniammatillisessa yhteistyössä (toisen alan ammattilaisen kyseenalainen käytös). Toisen/ muun ammattihenkilön epäkunnioittavat asenteet asiakasta kohtaan, epäkohtelias kielenkäyttö tai luottamuksellisuuden rikkoutuminen olivat tilanteita, joissa opiskelijat kokivat eettisiä jännitteitä, ja myös voimattomuutta puuttua asiaan.

Myös eettisistä tilanteista puhuminen nousi esille. Opiskelijat kokivat, että oli hankalaa sanoa eriäviä mielipiteitä esimerkiksi organisaation työryhmälle tai jopa heitä ohjaavalle työntekijälle, eivätkä välttämättä tienneet, kenelle voivat puhua eettisistä ongelmista.

Positiivista opiskelijoiden mielestä on kuitenkin se, että nyt ammattietiikka on osa opiskelua ja siitä puhutaan. He pitivät ohjeistusta tärkeänä ja kokivat, että niiden yleinen päämäärä onkin olla tukipilarina ammattihenkilöiden päivittäiselle työlle ja päätöksen teolle

Ohjeistuksen asema koulutuksessa

Opiskelijoiden mukaan ammattieettisiin ohjeistukseen tutustumisessa on opettaja isossa roolissa. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että opettajat tiedostaisivat olevansa näin suuressa roolissa ja pyrkisivät ottamaan ohjeistuksen aina uudelleen käsit-

telyyn eri asiayhteyksissä. Ohjeistus ei ole vain ohjeita, vaan niihin sisältyy ammatin keskeiset eettiset perusteet ja arvot. Koulutuksen aikana opiskelijat kasvavat käyttämään ohjeistusta arvioidessaan omaa toimintaa, selvittäessään eettisiä ongelmia ja arvioidessaan oman arvoperustansa kehittymistä.

Ammattieettisistä ohjeistusta opiskelijat halusivat käsitellä yhdessä jonkun kanssa. Eniten kannatusta tässä sai opettaja, opiskelijaryhmä ja yksittäinen opiskelukaveri. Siis henkilöt, joiden kanssa keskusteluyhteys on jo luotu opintojen ohessa. Jotta ammattieettinen ohjeistus tulisi tutuksi opiskelijoille, sen sisältöä tulisi analysoida eri tavoin ja se tulisi yhdistää systemaattisesti kaikkeen opetukseen koulutuksen aikana.

Työelämän eettinen kehittäminen ylemmässä ammattikorkeakoulututkinnossa

Johdanto

Yhteisöpedagogi (ylempi amk) tutkintoa on toteutettu Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) vuodesta 2007 saakka. Koulutuksen kohderyhmät ovat järjestö- ja nuorisotyön kehittäjiksi kouluttautuvat sekä vuodesta 2018 lähtien laveammin työelämän kehittämiseen suuntautuvat opiskelijat. Koulutuksen ydin on yhteisöjen kehittäminen: keskeisenä tavoitteena on vahvistaa yhteisöjen kehittämisen näkökulmasta yhteisöllisyyden ja yhteisöjen kehittämisosaamista. Koulutus tuottaa kehittämis- ja kehittämismenetelmäosaamista sekä vuorovaikutus- ja viestintäosaamista. Lisäksi koulutus vahvistaa kansainvälisyysosaamista, pedagogisia taitoja sekä palveluiden tuottamisen ja johtamisen osaamista. Lainsäädäntö antaa ylemmille tutkinnoille tehtävän tuottaa osaamista työelämän kehittämiseen vaativissa asiantuntija- ja johtamistehtävissä. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (1129/2014)).

Yhteisöpedagogi (ylempi AMK) tutkintoon kuuluva opinnäytetyö on työelämän kehittämistehtävä, jossa kulminoituvat opiskelijan työelämän tuntemus ja kehittämisosaaminen. Opinnäytetyössä yhdistyvät oman alan eettiset ohjeet sekä kehittämis- ja tutkimustyön eettiset periaatteet: kehittämisestä rakentuu kaksinkertaisesti eettiselle pohjalle. Koulutusohjelman opinnäytetöissä kehittämistyön kohteena ovat tyypillisesti toimialojen työskentelytavat ja toimintamallit. Kehittämisen keskiössä ovat usein ihmisten rutiinit ja työskentelytavat. Toimialat perustuvat vuorovaikutukselliseen ihmistyöhön, mistä johtuen työtä tehdään usein omalla persoonalla. Tämä asettaa kehittämis-työn eettisyydelle tiukat vaatimukset. Työelämän kehittämisessä ja ylipäättään sen osaamisen tuottamisessa on kyse eettisestä valinnasta; kuka vastaa

ja kenen kehittämisestä kyse, millä ehdoin kehittämistä tehdään, kuka määrittää kehittämistyön arvot ja mikä on eettisesti kestävää kehittämistä? Kuka ottaa vastuun tulevaisuudesta, mihin yhteisöjen kehittäminen tähtää?

Työelämän kehittämisen eettiset reunaehdot

Yhteisöpedagogi (ylempi AMK) koulutuksen erikoisosaaminen liittyy kehittämiseen; osaamisprofiili muodostuu yhteisöllisten prosessien johtamisesta ja kehittämisestä, kyvystä käyttää ja soveltaa erilaisia kehittämismenetelmiä, tutkivan ja kehittävän työotteen hallinnasta sekä vahvasta pedagogisesta osaamisesta. Tavoitteena on myös näiden avulla osata edistää toimialojemme työelämän muutosprosesseja ja niiden hallintaa kehittämistyössä. Ytimenä on edistää yhteisöjen osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia.

ECTS-projektin vuoden 2006 suositus ylempi amk-tutkintojen yleisiksi työelämän kuudeksi kompetensseiksi sisältää seuraavat kompetenssit; Itsensä kehittäminen, eettinen osaaminen, viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, kehittämistoiminnan osaaminen, organisaatio- ja yhteiskuntaosaaminen, kansainvälisyysosaaminen. Eettinen osaaminen on kuvattu Arene ry:n suosituksessa ammattikorkeakoulututkintojen yhteiseksi kompetensseiksi (2010) seuraavasti;

eettinen osaaminen

- kykenee ottamaan vastuuta yhteisön toiminnasta ja sen seurauksista
- osaa soveltaa alansa ammattieettisiä periaatteita asiantuntijana ja työelämän kehittäjänä
- osaa tehdä ratkaisuja ottaen huomioon yksilön ja yhteisön näkökulmat
- osaa edistää tasa-arvoisuuden periaatteiden toteutumista työyhteisöissä
- osaa edistää kestävän kehityksen periaatteiden ja yhteiskuntavastuun toteutumista
- kykenee johtamaan yhteiskunnallisesti vaikuttavaa toimintaa eettisiin arvoihin perustuen (Arene ry 2010).

Eettisen osaamisen sisältöjä on otettu huomioon tutkinnon opetuksen toteutussuunnitelmissa. Yhdessä työyhteisöosaamisen/kehittämisoaamisen kompetenssin kanssa ne muodostavat koko yhteisöpedagogi ylempi amk -tutkinnon ytimen osaamisen tuottamisen näkökulmasta. Käytännön työelämän osaamisessa haasteellinen tavoitteemme on, että eettinen osaaminen siirtyisi opiskelijan asiantuntijaosaamiseksi, osaksi hänen kehittäjän työtään, osaksi asennoitumista kehittäjän työhön ja asiantuntijuuden ydintä. Kyse on taidosta tunnistaa eettisiä ongelmatilanteita ja valmiutta toimia niissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelin Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) ohjaa Suomessa tutkimustoiminnan eettisyyttä ja julkaisee Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa -ohjetta (HTK-ohje). Humak on muiden korkeakoulujen tavoin sitoutunut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettisiin periaatteisiin. Käytännössä sitoutuminen periaatteisiin tarkoittaa velvollisuutta järjestää tutkimuksen ennakoarviointi TENKin esittämien periaatteiden mukaisesti. Humak toteuttaa velvollisuutensa ennakoarvioinnin järjestämiseen Arcadan, Diakin, HAMKin, Laurean ja Metropolian kanssa yhteisessä Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen ihmistieteiden eettisessä toimikunnassa. (Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen ihmistieteiden eettinen toimikunta.) Lisäksi Humak on mukana TENKin tutkimuseettikan tukihenkilötoiminnassa.

Kansallisen tutkimuseettisen linjauksen, Hyvän tieteellisen käytännön ohjeen eli HTK-ohjeen, lisäksi opinnoissa noudatetaan Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (ARENE) ammattikorkeakoulujen opinnäytetöille laadittuja eettisiä suositukset ja sekä opinnäytetöiden eettisten ohjeiden muistilistaa opiskelijalla ja ohjaajalle.

Ammattikorkeakouluopiskelijan kannalta tutkimuseettiset periaatteet tarkoittavat sitä, että tehdessään tutkimus- ja kehittämistyötä, opiskelijaa

velvoittavat sekä hänen oman ammattialansa eettiset periaatteet että tutkimusta ohjaavat eettiset linjaukset. Oppilaitoksen tehtävä on vahvistaa näiden molempien tuntemusta ja opiskelijan kykyä soveltaa niitä kehittämistehtäväänsä. Viimeisenä opinnäytetyön eettisenä portinvartijana Humakilla on käytössä plagioinnin vastainen ohjelma, Urkund, jossa tarkastetaan valmiit opinnäytetyöt. Urkund on korkeakouluissa laajasti käytetty ohjelma, joka etsii tekstistä samankaltaisuuksia aikaisemmin julkaistujen kirjallisten tuotosten kanssa.

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ja työelämän kehittäminen

Työelämän kehittäminen on laaja ja monipolvinen käsite ja näyttäytyy toimintana monella tasolla nykyisessä työelämässä. Opiskelijaryhmän kanssa käydyissä työelämän kehittämistä määrittelevissä keskusteluissa ovat nousseet esille asioiden ja toimintamallien muuttaminen, parantaminen ja kehittäminen.

Opiskelijat valitsevat usein oman työyhteisönsä arjessa toimimattomaksi tai kehittämistä vaativaksi havaitun kokonaisuuden tai sen osan kehittämistehtäväksi tai opinnäytetyönsä aiheeksi. Eettisestä näkökulmasta pohdintaa aiheuttaa usein kehittämistoimintaan osallistaminen, tavoitteen asettamisen prosessi tai vastuukysymykset. Yksi esimerkki kehittämistehtäviin liittyvästä eettisestä problematiikasta on opiskelijan rooli kehittäjänä tai pikemminkin hänen roolinsa muuttuminen työyhteisössä muutosprosessin käynnistäjänä ja vetäjänä. Etenkin sellaisissa tapauksissa, joissa opiskelija on työyhteisönsä esimies, muiden innostaminen opintoihin liittyvään kehittämistehtävään vaatii erityistä herkkyyttä. Vastaavasti myös silloin kun opiskelija on rivityöntekijä, oman työyhteisön osallistaminen opintoihin liittyvän kehittämistehtävän tekemiseen saattaa käynnistää työyhteisöä horjuttavia prosesseja. Toinen esimerkki kehittämistehtäviin liittyvistä eettisistä kysymyksistä ovat tekijän- ja teollisoikeudet. Toisaalta kyse on opiskelijan osaamisesta tunnistaa ja erottaa muiden tuotokset omista

tuotoksistaan asianmukaisesti ja toisaalta hänen oikeuksistaan suojata omat tuotoksensa esimerkiksi tavaramerkillä. Myös kehittämisen tai muutoksen seuraukset sekä tasa-arvoisuuteen liittyvät näkökulmat vaativat eettistä keskustelua ja pohdintaa, esimerkiksi automatisaation ja tekoälyn tuomat muutokset. Viime aikoina on voimakkaasti noussut esille opiskelijoiden työelämästä tuoma viesti siitä, että miten toimialallamme voidaan johtaa ja kehittää yhteiskunnallisesti vaikuttavaa toimintaa eettiin arvoihin perustuen.

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet linkittyvät kokemuksiimme ylemmän amk-tutkinnon ryhmissä käytyihin työelämän kehittämiseen liittyviin keskusteluihin, oppimistehtävien pohdintoihin ja asiantuntija- ja vertaisryhmissä käytyihin seikkoihin mm. seuraavin näkökulmin:

A. Työelämän kehittämisen lähtökohdat kohdistuvat toimialan yhteiseen kehittämiseen ja hyvinvointiin. Tavoitteena on luoda osaamista toimintaympäristöjen ja rakenteiden ja edellytysten kehittämiseen, jotta eettisessä ohjeessa kuvatut tavoitteet, kohtaamiset ja osallisuus mahdollistuvat.

B. Ammattieettiset ohjeet näyttäytyvät kehittämistehtävissä tavoitteena vahvistaa kehittäjän asiantuntijuutta, ammatti-identiteettiä ja osaamista. Tästä syntyy arvostus omaa työtä kohtaan, kyky toimia rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä sekä monialaisissa verkostoissa. Monialaisen osaamisen vahvistaminen läpi opintojen antaa tähän hyviä valmiuksia.

C. Koulutuksessa ja ammattieettisessä ohjeessa on kolme yhtymäkohtaa.

1. Ensimmäisenä yhtymäkohtana on nuorten osallisuus, jota vahvistetaan lähiyhteisöissä, eri kulttuureissa ja laajemmin yhteiskunnassa.

2. Toisena yhtymäkohtana on nuorisotyön kehittäminen muuttuvia nuorten tarpeita ja

nuorisokulttuurien muutosta vastaavaksi. Näihin muutoksiin vastaaminen vaatii erityistä osaamista ja eettistä herkkyyttä.

3. Kolmantena yhtymäkohtana ja koko kehittämistyön perustana on kyky toimia eettisesti työyhteisöissä ja yhteistyöverkostoissa sekä työhyvinvoinnin ja ammatti-identiteetin vahvistaminen.

Koulutuksessa vahvistetaan vaikuttamistyötä ja työn vaikuttavuutta, jonka kautta syntyisi parempi kyky ”vahvistaa nuorisotyön roolia luottamalla asiantuntijuuteensa, tunnistamalla oman ammatti-identiteettinsä.” Tästä seuraa pedagoginen käsitys, ja viestinnän ja vuorovaikutuksen osaamis pääoma, jonka kautta ohjeen mukaan ”Nuorisotyöntekijä edistää eri toimijoiden välistä vuoropuhelua, kunnioittaa nuorta ja hänen lähiverkostoaan, sekä käsittelee vastuullisesti saamia tietoja. Nuorisotyöntekijä on kasvun ja kasvatuksen tukija.” (Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet 2019.)

Koulutuksessa pyritään vahvistamaan ammattieettisen ohjeen mukaisesti nuorisotyöntekijän edellytyksiä olla tukija ja kannustaja. Koulutuksen tavoite on myös kehittää oman toiminnan eettistä vaikuttavuutta, ammatillista osallistumista ja kykyä tiedottaa ilmiöitä. Tässä mielessä koulutuksen tuottama osaaminen kohtaa hyvin nuorisualan ammattieettisen ohjeen esille nostamat arvot.

Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa luoda työelämän kehittämiseen tarvittavat edellytykset: toimivat rakenteet ja palvelumuodot, hyvinvoivat yhteisöt ja rakentavan vuorovaikutusilma-
ton. Tässä pedagogisessa kehyksessä on turvallista toteuttaa myös ammattieettistä ohjetta kaikkien toimijoiden kanssa yhdessä. Koulutuksen vaikutukset ulottuvat työelämässä paljon laajemmalle kuin vain yhden opiskelijan osaamiseen syventäen koko yhteisön eettistä osaamista. Samalla koulutuksen ja työelämän vuoropuhelu jättävät jälkensä opetussuunnitelmaan.

Lopuksi

Ammattieettiset ohjeet ovat elävä ja muuttuva ohjeistus, kuten vuonna 2019 tehty ohjeiden päivitustyökin osoittaa. Ohjeiden tehtävä on olla suunta-antava, tukija ja keskustelun/tietoisuuden herättäjä. Ohjeita tulee jatkossakin voida päivittää muuttuvassa työelämän ja toiminnan kontekstissa. Meille toimialan kouluttajille se on erinomainen peilauspinta varmistaessamme eettisen osaamisen sisällön ja laadun tutkinnoissa.

Kriittinen ammattieettisten periaatteiden soveltaminen yleensä toiminnassa, monimutkaisissa ja ennakoimattomissa tilanteissa on suuri haaste työelämässä ja koulutuksessa. Mikään eettinen ohjeistus ei voi olla kaiken kattava ja antaa valmista ratkaisua kaikkiin työelämän tilanteisiin. Ammatti- ja tutkimuseettiset ohjeet ovat tärkeitä rakennuspalikoita ammatillisen identiteetin kehittämisessä, mutta eettinen osaaminen palautuu usein hyvin arkisiin ja pieniinkin käytännön kysymyksiin, jotka on ratkaistava eettisiä ohjenuoria soveltaen luottaen omaan sisäiseen ymmärrykseen siitä, mikä on oikein ja oikeudenmukaista. Työelämän kehittämisessä eettisen osaamisen täytyy olla jokaisen kehittäjän ja kehittäjäyhteisön sisäistämää, sitä ei voi ulkoistaa tai tilata muualta. Eettinen osaaminen rakentuu päivä ja kokemus kerrallaan.

LÄHTEET:

Arene ry. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 31.1.2018. <https://wiki.humak.fi/display/YK?preview=/2984101/18056961/Ammattikorkeakoulujen%20opinn%C3%A4ytet%C3%B6iden%20eettiset%20suositukset%202018.pdf> (Viitattu 1.11.2019)

Arene ry. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit. ECTS-projektin suositus 19.4.2006.

Arene ry. Opinnäytetyön eettiset ohjeet. Opiskelijan muistilista. Ohjaajan muistilista. <https://wiki.humak.fi/display/YK?preview=/2984101/18056962/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6prosessin%20eettiset%20suositukset%20muistilistat%20opiskelijalle%20ja%20ohjaajalle%202018.pdf> (Viitattu 1.11.2019)

Arene ry. Suositus tutkintojen kansallisen viitekehyyksen (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa. 23.2.2010.

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet 2019.

Opetusministeriö. Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys. Työryhmä-muistioita ja selvityksiä 2009: 24. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78889/tr24.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Viitattu 1.11.2019)

Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen ihmistieteiden eettinen toimikunta <https://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/tutkimus-etiikka/> (Viitattu 1.11.2019)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa (HTK-ohje) https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf (Viitattu 1.11.2019)

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (112 9/2014). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129> (Viitattu 1.11.2019).

Yhteisöpedagogi (ylempi AMK) opetussuunnitelma 2018–24. Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://wiki.humak.fi/display/YK?preview=/2984630/18057006/YP%20YAMK%20OPS%202018-24_lopullinen%20versio%2023102017.pdf (Viitattu 1.11.2019)

JUHA NIEMINEN

Kolme näkökulmaa ammattieettisiin ohjeisiin

Toisen ihmisen ja luonnon kohtelu on ytimeltään eettistä toimintaa. Oikeaa ja väärää menettelyä koskevat tietoiset tai tiedostamattomat periaatteet vaikuttavat niin yksittäisten ihmisten kuin ryhmien ja yhteisöjenkin toimintaan. Ihminen pohtii hyvän ja pahan pulmia lähes koko elämänsä ajan, ja ratkaisut tehdään aina kulloissakin yhteiskunnallisissa ja luonnonhistoriallisissa olosuhteissa. Ryhmien ja yhteisöjen yhteenkuuluvuutta ylläpitävät eettiset normit kehkeytyvät ajan saatossa ihmisten keskinäisessä toiminnassa. Yhteiset näkemykset voidaan myös lausua ja kirjata julki eettisten ohjeiden muodossa, kuten nuorisotyössä on nyt päivitetty tehty. Nuorisotyön ammattieettiseksi ohjeiksi on asetettu sekä yleishumaaneja toteamuksia että nuorisotyön erityisyyttä tähdentäviä kehotuksia.

Eettiset ohjeet ovat yhden ammatti- ja toimialan – nuorisotyön – ilmaus sen piirissä hyväksytyistä ja vallitsevista eettisistä näkemyksistä. Lisäksi eettiset ohjeet kertovat kyseisellä ammatti- ja toimialalla toimivien ihmisten – kutsuttakoon heitä kaikkia nuorisotyöntekijöiksi – periaatteista, joiden mukaan he ilmoittavat suhtautuvansa nuoriin ihmisiin, työtovereihinsa, yhteistyökumppaneihinsa ja ympäristöönsä. Eettiset ohjeet ovat tietyn ihmisryhmän yhdessä laatima teksti sellaisista sovituista periaatteista, joiden mukaisesti käytännön toiminnassa ja vuorovaikutustilanteissa yritetään toimia. Tässä artikkelissa ammattieettisiä ohjeita tarkastellaan lyhyesti nuorisotyöntekijän, nuorisotyön ja poliittisuuden näkökulmista.

Eettisyys henkilökohtaisena asiantuntijuutena ja ammatti-identiteettinä

Perinteisesti asiantuntijuus on pitkälti ymmärretty rajattuun alaan kohdistuvana tiedonhankintana ja laajana tietämyksenä sekä niihin perustuvana ongelmanratkaisuna (esim. Collin ym. 2011). Siten

nuorisotyöntekijän asiantuntemus koostuu esimerkiksi nuorisotyön yhteiskunnallisen toimintaympäristön, teoreettisen perustan ja organisoinnin tuntemisesta sekä nuorisotyön työmuotojen, menetelmien ja kehittämisen osaamisesta.

Tiedollisen sisällön lisäksi asiantuntijuus pitää sisällään työn arvoja kantavan etiikan, joka perustelee, oikeuttaa ja suuntaa työntekijän toimintakäytäntöjä. Eettinen asiantuntijuus sisältyy myös nuorisotyöntekijän asiantuntijuuteen. Eettisen asiantuntemuksen ja siihen kytkeytyvän arvotietoisuuden merkitys korostuu nuorisotyön kaltaisessa kasvatus- ja vuorovaikutustyössä. Nuorten ihmisten hyvää elämää ja sitä tukevia hyväksyttäviä toimintatapoja koskevan tietoisuuden perusta on valettava ammattilaisten ja riittävästi myös vapaaehtoisten toimijoiden koulutuksessa. Nuorisotyön eettinen ohjeistus sisältää nuorisotyöntekijän eettisen asiantuntemuksen perussisällöt. Ilman eettistä perustaa ja harkintaa kasvatustyö muuntuu itsetarkoitukseksi ja yksinomaan viihdyttämiseen tähtääväksi toiminnaksi, jonka yhteys nuorten ihmisten kasvuun ja hyvinvointiin uhkaa katketa.

Eettinen asiantuntijuus on myös osa ammatti-identiteettiä. Ammatillinen identiteetti on ihmisen omista kokemuksista ja elämänsä historiasta nouseva ymmärrys hänestä itsestään ammatillisena toimijana. Ammatilliseen identiteettiin sisältyy ihmisen käsitys hänen omasta suhteestaan työhön ja ammattiin sekä käsitykset siitä, millaiseksi ammatilaiseksi hän haluaa tulla ja kehittyä (esim. Eteläpelto & Vähäsantanen 2008). Ihmisellä on nuorisotyöntekijän ammatti-identiteetti, kun hän tuntee hallitsevansa nuorisotyön edellyttämät tiedot ja taidot ja kun hänellä on nuorisotyöntekijän vastuuta. Lisäksi nuorisotyöntekijän ammatti-identiteettiin omaksunut ammatillainen tuntee kuuluvansa nuorisotyötä tekevien joukkoon, ja hän samaistuu nuorisotyön normeihin ja etiikkaan. Nuorisotyöntekijä kantaa mukanaan nuorisotyön eettistä asiantuntemusta.

Nykyisen ymmärryksen mukaan asiantuntijuus ja ammatti-identiteetti eivät ole ikuisesti samanlaisina pysyviä työntekijän ominaisuuksia, vaan epävakaa maailmassa ne ovat eläviä ammatillisuuden piirteitä, jotka muuttuvat olosuhteiden vaihdellessa ja ihmisen pohtiessa jatkuvasti kokemustaan. Hyvä esimerkki uudenaikaisesta asiantuntijuudesta on joustavan asiantuntijuuden käsite. Kaisa Hytösen (2017) mukaan joustavaa asiantuntijuutta luonnehtii pyrkimys hankkia sellaista osaamista, joka auttaa sopeutumaan muuttuvan ympäristön vaatimuksiin ja vastaamaan uusiin ammatillisiin haasteisiin. Toisaalta joustavaan asiantuntijuuteen liitetään myös asiantuntijan halu vaikuttaa itse ympäröiviin olosuhteisiin. Joustavaa asiantuntijuutta kuvataan tarkoitukselliseksi oman osaamisen ja tietämyksen kartuttamiseksi, vakiintuneiden ammatillisten käytäntöjen kriittiseksi tarkasteluksi sekä uuden ammatillisen tiedon ja toimintatapojen luomiseksi. (em.)

Olosuhteiden ja ammatillisten vaatimusten muuttuessa myös nuorisotyöntekijöiden on jatkuvasti pohdittava työnsä eettistä pohjaa, ja siitä on osoituksena myös nyt päivitetty yhteiset ohjeet. Monet eettiset periaatteet ovat suhteellisen pysyviä, mutta yhteiskunnan muuttuminen luo alinomaan uusia tilanteita, joissa pitkäaikaisten ja pätevienkin periaatteiden soveltamista täytyy miettiä uudelleen. Vaikka nykyajassa korostuu jatkuva muutos ja alituinen työn tarkkailu, eettiseen asiantuntijuuteen liittyy ainakin yksi pysyvä ongelma-alue: kirjoitetun ihanteen ja käytännön toiminnan suhde. Etiikan sisällöstä ja moraalisisista säännöistä on filosofoitu, kirjoitettu ja puhuttu ylevästi vuosisatoja. Kirjattujen eettisten ohjeiden mukaan toimiminen on kuitenkin monesti vaikeaa arjen nopeasti eteen tulevilla ja konkreettilla ratkaisulla vaativissa monisäikeisissä tilanteissa. Armo anteeksiantona ja hyvän tahdon eleenä kannattaakin sisällyttää eettisen asiantuntijuuden sisältöihin.

Ammattieettiset ohjeet kollektiivisena asiantuntijuutena

Nuorisotyöntekijän yksilöllisen näkökulman lisäksi nuorisotyön eettisiä ohjeita voidaan tarkastella toimialalla työskentelevien ammattilaisten yhdessä tuottamana yhteisen eettisen asiantuntijuuden ilmauksena ja sisältönä. Nuorisotyöinstituution toiminnallinen kokonaisuus koostuu toimijoiden erilaisista lähtökohdista rakentuvista lukuisista menetelmistä ja työmuodoista. Kaiken tämän läpäisevänä ohjenuorana ammattieettisiä ohjeita on mahdollista tarkastella kollektiivisen asiantuntijuuden ja tiedonrakennuksen idean avulla.

Kollektiivinen asiantuntijuus (ks. Parviainen 2006) perustuu ajatukseen, jonka mukaan nykyaikainen asiantuntijatyö edellyttää yhteistyötä toisten asiantuntijoiden ja kulloisenkin asiantuntijuuden sisältöalueen muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Nuorisotyön kohdalla muita toimijoita ovat esimerkiksi itse nuoret ihmiset sekä vapaaehtoistyöntekijät ja vertaisohjaajat. Nuorisotyön kohdalla voidaan puhua sekä alan sisäisestä että ulkoisesta yhteistyöstä. Alan sisäisellä yhteistyöllä tuodaan yhteen nuorisotyön erilaisia toimijoita, ja yhteistoiminnallisella tiedonrakennuksella voidaan kuvata, tuottaa ja kehittää koko toimialan yhteistä asiantuntijuutta esimerkiksi eettisen ohjeistuksen muodossa. Tuloksekas yhteistoiminta edellyttää riittävää yhteisesti hyväksyttävää lähtökohtaa, joka nuorisotyössä nousee luontevasti nuoren ihmisen kasvun ja hyvinvoinnin edistämisestä. Nuorisotyön ulkoisella yhteistyöllä voidaan puolestaan tarkoittaa toimialan ja nuorisotyöntekijöiden yhteistyötä muiden nuorten parissa toimivien asiantuntijoiden kuten opettajien, sosiaalityöntekijöiden, valmentajien, terveydenhoitajien, pappien, psykologien ja lääkäreiden kanssa.

Kollektiivinen asiantuntijuus ja tiedonrakennus on hyödyllistä paitsi asiantuntijoille ja organisaatioille, niin myös itse asiantuntijuuden sisällölle. Asiantuntijatyössä käsiteltävät monimutkaiset ongelmat vaativat asiantuntijuuden rajojen ylittämistä tai useam-

man saman alan asiantuntijan yhteistoimintaa. Kyse voi olla esimerkiksi informaation levittämisestä, yhteistyöstä, yhteistoiminnasta, tiedon jakamisesta, tiedon integroinnista tai konsultoinnista. Nykyaikaiset organisaatiokäytännöt edellyttävät asiantuntijoilta kykyä toimia tiimissä, tehdä yhteistyötä, neuvotella, muodostaa verkostoja ja hankkia sosiaalista pääomaa. Samaan aikaan asiantuntijat tosin saattavat joutua kilpailemaan keskenään samoista resursseista. (Parviainen 2006.)

Nuorisotyössä kollektiivisen asiantuntijuuden ja tiedonmuodostuksen edut on helppo nähdä. Nuorten kasvun ja hyvinvoinnin kysymykset monimutkaistuvat, ja on hedelmällistä saattaa yhteen ne toimijat, joiden perustehtävissä on yhdensuuntaisuutta (kasvun ja hyvinvoinnin edistäminen) ja joiden menettelytavoissa on yhtäläisyyksiä (esimerkiksi nuorten vapaaehtoinen osallistuminen). Toisen asiantuntijan tietämyksen ja kokemuksen kuuleminen auttaa jokaista oman eettisen asiantunteumuksen syventämisessä ja kaikkia yhdessä jaettujen periaatteiden muotoilussa. Ammattialana nuorisotyö on niin pieni, että yhteinen harkinta ja esilletulo työn ydinasioissa on järkevää. Nuorisotyön toimijat saattavat ponnistaa erilaisista ideologisista ja teoreettisista lähtökohdista, ja myös käytettävät menetelmät ja työmuodot vaihtelevat. Lisäksi nuorisotyön toimijat saattavat kilpailla keskenään samoista niukoista resursseista ja yleisestä huomiosta. Oman asiantunteumuksen jakaminen ja yhteisen asiantunteumuksen jalostaminen on kaikesta huolimatta viisasta nuorten kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi.

Nyt päivitetty nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus tulkittaneen julkisuudessa toimialan yhteiseksi näkemykseksi. Ohjeiden laatimisprosessissa mukana olleet tahot voivat arvioida, missä määrin lopputulos todella edustaa nuorisotyön kollektiivista asiantuntijuutta. Ohjeistuksen elinvoimaisuus riippuu lopulta siitä, kuinka nuorisotyöntekijät kokevat sen omakseen ja kuinka ohjeistus kykenee viitoittamaan eettisiä ratkaisuja arkipäivän satumuksissa.

Ammattieettiset ohjeet politiikkana

Ammattieettistä koodistoa ja ohjeita on pidetty perinteisissä professioteorioissa vahvan profession aseman saavuttaneiden ammattien yhtenä tunnuspiirteenä (profession käsitteestä esim. Freidson 2001). Vahvat professiot kykenevät valvomaan jäsentensä toimintaa ja eettisen koodiston noudattamista. Yhtenäisen etiikan lisäksi profession tunnusmerkkeinä on pidetty esimerkiksi määriteltyä ja selvärajaisista tehtäväalueista, kyseiselle tehtäväalueelle valmistavaa tiettyä koulutusta, lainsäädännön tuomaa erityisuojoa ja tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietopohjaa. Professioneille on myös ominaista, että ne ovat organisoituneet ammatilliseksi järjestöiksi, jotka valvovat ammatin etiikkaa, turvaavat ammatin autonomiaa, puolustavat profession asemaa ja ajavat ammattikunnan etuja.

Professionäkökulma tuo nuorisotyön eettisiä ohjeita koskevaan keskusteluun uuden, kolmannen näkökulman. Nuorisotyön eettiset ohjeet kytkeytyvät paitsi nuorisotyöntekijän henkilökohtaiseen asiantunteemukseen ja nuorisotyön kollektiiviseen asiantuntijuuteen, niin myös nuorisotyön ammatikuntapolitiittisiin pyrkimyksiin vahvistaa nuorisotyön ja nuorisotyöntekijöiden asemaa. Oman ammattietiikan tähdentämisellä ei pyritä ainoastaan kehittämään nuorten parissa tehtävää työtä, vaan myös parantamaan nuorisotyöntekijöiden asemaa ja lisäämään nuorisotyön arvostusta.

Professiokeskustelussa on noussut esiin myös toisenlainen näkökulma ammatillisen etiikan poliittisuudesta. Sitä voisi nimittää ammattietiikan yhteiskuntapolitiikaksi. Yhteistä hyvää tavoittelevan, eettisesti virittyneen ja autonomisen professionalismin on nähty jo aiemmin murentuneen ja alistuneen globaalien markkinatalouden, yksityistämisen, yksilöllisyyden ja kilpailullisuuden paineessa. Eettisiin arvoihin perustuva asiantuntijuus on joutunut antamaan tilaa tekniselle asiantuntijuudelle, jonka tarkoituksena on lähinnä parantaa yhteiskuntien ja niiden toimintojen tuloksellisuutta, tehokkuutta ja taloudellista kilpailukykyä. Nyt pohditaan, voi-

sivatko professiot vielä säilyttää laaja-alaisen eettisen luonteensa ja siihen perustuvat käytäntönsä (esim. Grace 2014). Nuorisotyön yhteydessä tämä voisi tarkoittaa sitä, että ammattieettisissä periaatteissaan nuorisotyö sitoutuisi toimimaan myös sellaisten tavoitteiden hyväksi ja sellaisten periaatteiden mukaisesti, jotka ovat jännitteisessä suhteessa yhteiskunnan valtaideologioihin.

LÄHTEET:

Collin, K., Paloniemi, S., Rasku-Puttonen, H. & Tynjälä, P. (toim.) 2011. *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus*. Helsinki: WSOYPro.

Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2008. *Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona*. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. (toim.) 2008. *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu*. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 26–49.

Freidson, E. 2001. *Professionalism: the third logic*. Cambridge: Polity.

Grace, G. (2014) *Professions, sacred and profane*. Teoksessa Young, M. & Muller, J. (eds) *Knowledge, expertise and the professions*. Abingdon: Routledge, 18–30.

Hytönen, K. 2017. *Joustavaa asiantuntijuutta tarvitaan tulevaisuuden työelämässä*. <http://www.smartworkresearch.fi/fi/joustavaa-asiantuntijuutta-tarvitaan-tulevaisuuden-tyoelamassa/>.

Parviainen, J. 2006. *Kollektiivinen tiedonrakentaminen asiantuntijatyössä*. Teoksessa Parviainen, J. (toim.) *Kollektiivinen asiantuntijuus*. Tampere: Tampere University Press, 155–187. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65372/kollektiivinen_asiantuntijuus_2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

6 YHTEENVETO

Edelliseen lukuun kootut, käytännön kentältä tulleet tekstit keskustelevat hyvin kirjan teorian ja ammattieettisen ohjeistuksen kanssa. Tämä ei tarkoita ristiriidatonta ja samankaltaista näkemystä kaikista asioista vaan yhteistä vuoropuhelua, joka herättää kysymyksiä ja jättää niitä myös avoimeksi. Sellaista on eettinen pohdinta.

Vaikka muutamasta tekstistä ei voi tehdä laajoja johtopäätöksiä, tukevat ne kuitenkin yleistä kentältä tullutta viestiä. Ohjeistus on ollut odotettu ja konkreettinen työväline, joka johdattaa pohtimaan eettisiä haasteita. Se pureutuu nuorisotyön lähtökohtiin ja periaatteisiin sekä auttaa tarkastelemaan itseä työntekijänä ja ammattinsa edustajana. Ohjeistus antaa ajatuksia työn ja ammatin kehittämiseen niin henkilökohtaisella kuin koulutuksenkin tasolla. Eettisen ohjeistuksen julkaisemisen jälkeen sitä on hyödynnetty etenkin kunnissa, koupeungeissa ja oppilaitoksissa.

Käytännön eettiset haasteet näyttäytyvät erilaisena ammattiin valmistuessa kuin useiden työvuosien jälkeen. Jatkossakin ohjeistusta tulee hyödyntää eri koulutusasteilla kuin myös työelämän kehittämissäpäivissä. Positiivista on se, että saadun kokemuksen mukaan ohjeistus on toiminut tarkoituksensa mukaisesti erilaisissa tilanteissa ja tehtävissä. Eri uravaiheessa olevien ammattilaisten lisäksi, ohjeistus on tavoittanut myös eri työmuotojen ammattilaisia. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluissa on ollut toimialakohtaisia eettisiä pohdintoja, jolloin nuorisotyön ohjeistus on tullut tukemaan toiminnan nuorisotyöllistä näkemystä. Erilaisten ohjeistusten muodossa eettisten haasteiden monipuolisuus näyttäytyy ja käytännön työssä se konkretisoituu.

Eettisen ulottuvuuden tulee olla mukana myös nuorisotyön kehittämisessä. Nuorisotyön ei tule hukata lähtökohtiaan ja ideologiaansa muuttuvassa maailmassa. Nuorisotyölle asetetaan uusia tehtäviä

ja sen odotetaan vastaavan tai jopa ratkaisevan nuorusikään liittyviä yhteiskunnallisia haasteita. Niihin liittyvät poliittiset ohjelmat ja päätökset, joilla ohjataan lasten ja nuorten parissa työskenteleviä. Tavoitteena on usein nopea reagointi ja puuttuminen erilaisiin riskitekijöihin sekä kontrollin saavuttaminen. Lisäksi ihmisten kanssa tehtävään työhön liitetään nykyisin tuottavuus -näkökulma. Nuorisotyötä ei voi valjastaa vain nuorten hallinnoin välineeksi eikä sen toimintaa voi mitata pelkästään euroissa. Toiminnan päämäärien keskinäinen järjestäminen on olennaista. Käytännössä tämä tarkoittaa myös nuoren näkökulman ymmärtämistä ja sen huomioon ottamista. Nuorisotyön tulee olla valmis reagoimaan muutoksiin ja vastaamaan sille asetettuihin kysymyksiin, mutta nuorisotyöllinen näkökulma on säilytettävä.

Yhteiskunnallisissa muutoksissa tulee olla mukana, mutta nuorisotyön tulee itse määrittellä työnsä lähtökohdat ja tavoitteet. Nuorisotyöllä on oma eettinen ulottuvuutensa ja myös ammattieettinen ohjeistus. Työn lähtökohdat ja tavoitteet ovat keskeisessä roolissa eettisessä pohdinnassa.

Työn lähtökohdat ja tavoitteet ovat keskeisessä roolissa eettisessä pohdinnassa.

TAVOITTEENA EETTISESTI PERUSTELTU NUORISOTYÖLLINEN NÄKÖKULMA

Käytännön ja teorian tulee olla vuoropuhelussa. Käytännöstä nousevien esimerkkien avulla teorian hyödyntäminen avautuu ja teorian avulla pystymme monipuolisemmin käsittelemään esimerkitapauksia. Käytännön työn eettiset haasteet näyttäytyvät harvoin yksinkertaisina. Sen osoittaa kirjan alkupuolella oleva esimerkki sähkökerhon Timosta ja kirjan loppupuolella oleva esimerkki rasistista paitaa käyttävästä Masasta. Kummassakin tarinassa on kyse siitä, millaisena nuori voi osal-

listua nuorisotoimintaan. Racistisen paidan käyttö on tuomittava asia, mutta asian pohtiminen todellisessa kontekstissa tekee siitä monimutkaisen haasteen. Vilkkaan Timon sulkeminen sähkö-toiminnan ulkopuolelle ei ole helppo päätös, mutta se taitaa olla usein asian lopputulema. Käytännön esimerkkien peilaaminen etiikan teorioihin avaa vaihtoehtoisten toimintatapojen perusteita. Velvollisuusetiikan mukaan racistisen paidan käyttö nuorisotilassa tulee kieltää, koska se on syrjivä ja yhdenvertaisuuden vastainen. Toisaalta huolenpidon etiikalla voidaan perustella kyseisen nuoren osallistuminen paitsi nuorisotoimintaan, jolloin yhteys nuoreen säilyy ja nuoren vääristyneeseen ajatusmaailmaan on mahdollista vaikuttaa. Toisessa esimerkissä kykenemättömyys sähkökerhon sääntöjen noudattamiseen voi olla este Timon osallistumiselle. Tällöin toimitaan velvollisuusetiikan mukaisesti: nuori ei kykene toimimaan olemassa olevien sääntöjen mukaan, joten hänen tulee jättäytyä pois toiminnasta. Huolenpidon etiikan näkökulmasta Timon osallistuminen sähköyn on perusteltavissa: nuoren tulee voida osallistua ja kehittyä pelaajana, lähtökohdista riippumatta.

Tarkastelun kohteena tulee olla myös kyseisen nuoren rooli ja vastuu omasta toiminnasta. Masa voi halutessaan vaihtaa paitaansa, mutta Timo ei pysty nopeuttamaan kehittymistään pelaajana. Vastuullisen toiminnan vaatiminen tulee olla suhteutettuna nuoren ikään ja kehitystasoon. Molemmissa tapauksissa tulee huomioida nuoren keskeneräisyys.

Nuoruusikää ja sen erityispiirteitä tulee ymmärtää, kun työskennellään nuorten parissa.

Nuoruusikää ja sen erityispiirteitä tulee ymmärtää, kun työskennellään nuorten parissa. Kokonaisvaltaiseen näkemykseen tulee ottaa huomioon lukuisia eri muuttujia, jotka näyttäytyvät tapauksesta riippuen erilaisessa roolissa. Toisinaan nuoren perhetausta luo ymmärrystä asioihin, kun taas ennestään tuntemattoman nuoren kanssa joudutaan toimimaan enemmän intuition pohjalta.

Ei riitä, että vaihtoehtoja perustellaan eettisillä näkökulmilla tai nuoren näkökulmasta. Asiaa tulee pohtia myös nuorisotoiminnan näkökulmasta, jolloin esille nousee muiden osallistujien oikeus turvalliseen toimintaympäristöön. Toteutuuko tämä, jos nuorisotilassa nuori käyttää racistista paitaa tai jos sähkökentällä ei noudateta pelisääntöjä? Lisäksi päätöksiä tehdessä tulee huomioida, että nuorisotyössä tulee olla tilaa ja aikaa oppia elämästä sekä oppia tekemistään virheistä. Nuorisotyö on rosoista ja elämänmakuista.

Ratkaisun eli nuorisotyöllisen näkemyksen asioihin muodostaa nuorisotyöntekijä. Ammattilaisena hän päättää, kuinka pitkälle velvollisuusetiikka sitoo sääntöihin ja ohjeistuksiin sekä toisaalta, kuinka pitkälle huolenpidon etiikalla voidaan perustella sääntöjen tai ohjeistuksen vastainen toiminta. Tällaiset nuorisotyölliset näkemykset eivät ole löydettävissä kirjoista tai kansista, vaan sen muodostavat käytännön tilanteissa toimivat ammattilaiset.

Eettisissä asioissa tulee kiinnittää huomiota myös tehdyn päätöksen jälkeiseen toimintaan.

Eettisissä asioissa tulee kiinnittää huomiota myös tehdyn päätöksen jälkeiseen toimintaan. Kyseisissä tapauksissa päätöksestä riippumatta olennaista on se, miten asioita käsitellään ja millaisia keskusteluja kyseisten nuorten ja muiden osallistujien kanssa käydään. Tärkeää on myös se, ettei yhteys nuoreen katkea liian nopeasti. Tarvittaessa nuori on "saatava vaihdettava" toisenlaisen toiminnan tai avun piiriin, ja tämän avun tai toiminnan tulisi olla sen kaltaista, että nuori itse ymmärtää ohjauksen ja sitoutuu kokeilemaan tarjottua vaihtoehtoa.

Tapaukset Masa ja Timo kytkeytyvät siihen nuorisotyön haasteeseen, miten se pystyy kohtaamaan ja vastaamaan niiden nuorten tarpeisiin, jotka vaativat erityistä tukea osana tavallista nuorisotoimintaa. Syrjäytymisen ehkäisy, osallisuus, sosiaalinen vahvistaminen sekä varhainen puuttuminen kytkeytyvät Masan ja Timon tapaisten nuorten koh-

taamiseen. Toimintoihin osallistuvat, mutta joltain osin normeihin sopeutumattomat ovat yksi keskeinen eettinen haaste nuorisotoiminnassa. Tämä kytkeytyy siihen peruskysymykseen, mikä on nuorisotyön tehtävä. Etiikan, nuorisotyön tehtävien ja taroituksen tulee keskustella keskenään, ja tätä keskustelua ammattilaisten tulee harjoittaa.

Toiminnan säännöillä voidaan tehdä haluttuja linjauksia eettiseen pohdintaan. Säännöissä voidaan esimerkiksi kieltää nuorisotyöhön sopimattomien ilmaisujen näkyvyys. Tällöin niin rasistisia ajatuksia sisältävät paidat kuin kannabis-lehtien kuvat vaatetuksessa ja tavaroissa ovat kiellettyjä. Sääntöjen julkituominen ja ajoittainen tarkastelu pitävät

Eettistä pohdintaa ei poisteta säännöillä.

ne ajankohtaisina ja tiedostettuina. Tällöin nuorisotyö rajaa oman toiminnan sääntöjä ja tarvittaessa muilta viranomaisilta saa tukea nuorisotyön sääntö-

jen noudattamiseen. Mitkään säännöt eivät kuitenkaan poista kaikkia mahdollisia tilanteita. Seuraavaksi voidaan kysyä, voiko rippikouluun osallistua numerot 666 sisältävä paita päällä. Eettistä pohdintaa ei poisteta säännöillä. Ei tule myöskään tehdä sellaisia sääntöjä, joita käytännön nuorisotyössä ei voida valvoa ja toteuttaa. Lukumäärällisesti monet säännöt syövät myös niiden vaikuttavuutta. Kaikkia kiellettyjä asioita ei voi kirjoittaa sääntöihin. Lisäksi luottamus oikeintoimimiseen luo itsessään sen kaltaista käyttäytymistä. Sääntöjä tarvitaan niihin epäselviin tilanteisiin ja tapauksiin, joista ei haluta toiminnassa joustaa. Mahdollisuuksien mukaan säännöt tulisi luoda yhteistyössä nuorten kanssa, jolloin niihin sitoutuminen helpottuu.

Käytännön työn haasteita tai esimerkkejä voidaan tarkastella niin nuorisotyöllisistä lähtökohdista kuin eettisestä näkökulmista. Monipuolinen pohdittaminen avaa ymmärrystä asioiden monisäikeisyyteen. Vaikeisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia ratkaisuja. ”Ulkopuolelta huuteleminen” on usein paljon helpompaa kuin käytännössä ratkaisujen tekeminen. Eettisessä pohdinnassa keskiössä

tulee olla oma toiminta. Se on toimintaa ja ajattelua, johon oikeasti voimme vaikuttaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei epäkohtiin tulisi puuttua, vaan muistuttaa siitä, että helpommin löydämme huomautettavaa toisten toiminnasta kuin tarkastellessimme kriittisesti omia näkemyksiämme. Eettisyyteen perustuvalla toiminnalla luomme uskottavaa kuvaa niin omasta ammatillisuudesta kuin ammatikunnan pätevydestä. Nuorisotyöllä tulee olla eettisesti perusteltu työnäky ja nuorisotyöntekijöillä eettisesti perusteltu työote. Tähän tarkoitukseen rakentui myös ammattieettinen ohjeistus. Sen käsittely työkentillä, alan koulutuksissa ja eri koulutusasteilla on tärkeää.

Käytännön apuna ratkaisuntekutilanteissa voidaan käyttää erilaisia kysymyksiä, jotka toimivat ajatus-testinä arvioitaessa etukäteen ratkaisun kestävyyttä eettiseltä kannalta. Ratkaisunteko ei ole aina helppoa tai selkeää, minkä vuoksi oikeita ratkaisuja etsittäessä kannattaa opetella kysymään. Kysymyksiä voi tehdä eri näkökulmista. Kysymykset voivat helpottaa ratkaisuntekoa esimerkiksi tilanteissa, joissa ratkaisuvaihtoehdot eivät ole selkeästi oikeita tai vääriä. Voi olla myös tilanteita, joissa näkökulmasta riippuen molemmat vaihtoehdot voivat olla joko oikeita tai vääriä. Päätöksentekijän on suostuttava näkemään oikeaksi sellainenkin ratkaisu, joka ei tunnu mukavalta. (Virkamiesetiikka 2000, 52.)

Esimerkiksi seuraavan tyyppisestä tarkistuslistasta voi olla apua ennen ratkaisuntekoa.

Kysymyksiä:

- Olenko ottanut kaikki tosiasiat huomioon ja analysoinut tilannetta riittävästi?
- Olenko kuunnellut sekä järjeäni että tunteitani?
- Olenko keskustellut asiasta muiden kanssa ja saanut myös omasta näkökulmastani poikkeavia näkökulmia?
- Olenko ottanut riittävästi aikaa päätöksen kypsytykseen?
- Olenko ottanut päätöksen seuraukset riittävästi huomioon ja täyttääkö päätös mm. oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden vaatimukset?
- Onko päätös läpinäkyvä niin, että voin kertoa sen perusteet ja päätökseen vaikuttavat tekijät avoimesti?
- Voinko herätä luottavaisin mielin tietäessäni, että päätöksestäni kerrotaan päivän lehdessä?
- Voinko melko rauhallisin mielin mennä kertomaan asian niille, joita se koskee?
- Mikä taitavuuden, tarkoituksenmukaisuuden, mielikuvituksen ja rohkeuden yhdistelmä auttaa minua toimimaan oman oikeudentajuni mukaisella tavalla?

Kysymysten lisäksi hyvä apu eettiselle ajattelulle on kolmannen persoonan kuviteltu läsnäolo. Sellainen voi olla kunnioittamani henkilö tai vaikka suuri yleisö. Hyvässä eettisessä ratkaisussa yhdistyy sekä idealismi että realismi. (Aaltonen & Junkkari 2003, 283–284.)

EETTISYYS HAASTEENA NYT JA TULEVAISUUDESSA

Eettiset asiat ovat usein helpompia ratkaista ja käsitellä teorian tasolla kuin käytännön työkentällä. Kuitenkin teorian avulla voimme laajentaa näkemystämme, jäsentää omaa ajatteluamme sekä ymmärtää tehtyjä ratkaisuja. Parhaimmillaan esimerkit eivät avaa niitä kaikkia tekijöitä ja huomioitavia asioita, jotka eettisessä käytännön tilanteessa tulee ottaa huomioon. Työntekijä ei voi myöskään vetäytyä tilanteessa pohtimaan eettistä ratkaisua vaan usein tilanne vaatii välitöntä reagoin-

tia. Teorian kytkeytyminen eettisiin päätöksiin tulee olla kuitenkin näkyvä. ”Musta tuntuu” -työtapa perustuu usein hiljaiseen tietoon sekä kokemukseen. Tämän tiedon näkyväksi tekeminen on yksi nuorisotyön haaste. Eettisten haasteiden ratkaisemiseksi on tässä kirjassa esitetty erilaisia työkaluja, joiden avulla voidaan etsiä ja löytää perusteluja ratkaisuille. Näitä perusteluita tulee esittää niin nuorille, vanhemmille kuin eri sidosryhmille. Tällöin jaamme nuorisotyöllisiä näkemyksiä ja nuorisotyöllistä osaamista. Tätä näkemystä tulisi hyödyntää nykyistä laajemmin nuorten parissa tehtävässä työssä. Samalla tulee säilyttää nöyryys eettisiä

asioita kohtaan, emme tule eettisessä pohdinnassa valmiiksi ja ratkaisua tehdessä emme usein tiedä lopullista tulosta.

Ammattieettisen ohjeistuksen rakennusprosessi pohjautui siihen ajatukseen, että ohjeistuksen päivitystä tulee tehdä tulevaisuudessa. Mitään lopullista tai ikaikaista eettistä näkökulmaa on mahdollon rakentaa. On asioita, jotka pysyvät eettisinä haasteina. Ajan kuluessa tulee kuitenkin uusia asioita nostettavaksi ohjeistukseen, toisaalta jotkut asiat tulevat ratkaistuksi tai muuten pudotetuksi ohjeistuksen ulkopuolelle. Lisäksi ohjeistuksen kieli ja näkökulma tarvitsevat päivitystä. Ohjeistuksen kehittämisideat nousevat siitä kontekstista ja näkemyksestä, jossa sitä tarkastellaan. Yleisesti ohjeistukseen olisi haluttu enemmän teemoja ja asioiden tarkempaa käsittelyä. Ohjeistusta

*On asioita, jotka
pysyvät eettisinä
haasteina.*

ei voida kuitenkaan laajentaa käsittelemään asioita, jotka eivät ole ammatillisen nuorisotyön keskeistä sisältöä, ellei ohjeistuksen alkuperäistä ideaa kumota.

Monipuolisen kentän näkökulmasta olisi aiheellista pohtia, tulisiko yksityiskohtaisempia ohjeistuksia laatia työmuotojen mukaan. Näitä olisi mahdollista rakentaa myös nykyisen ohjeistuksen pohjalta kaventaen tai laajentaen näkökulmia työmuotoon sopivuuden mukaan. Vaihtoehtona voisi olla myös kunnallisen ja järjestöpuolen ohjeistuksien laatiminen erikseen, jolloin päästäisiin pureutumaan toimijoiden perustaan ja lähtökohtaan tarkemmin. Vai onko ammattieettisen ohjeistuksen yksi tarkoitus olla nuorisotyön kenttää kokoava ohjeistus, joka pystyy palvelemaan organisaatiotaustasta riippumatta? Suuremmassa joukossa on enemmän volyyymia, ja mikäli eettinen näkökulma ei kapene sen myötä, tulee sen olla tavoitteena. Ohjeistuksella yhdistetään hajanaista kenttää ja ollaan luomassa yhtenäistä näkemystä nuorisotyön luonteesta ja periaatteista.

Kaikesta nuorisotyön moninaisuudesta huolimatta, tai ehkä juuri siitä johtuen, ohjeistus on löytämässä paikkansa nuorisotyössä. Siihen ladatut maltilliset odotukset täyttyvät, kun kenttä keskustelelee ja pohitii eettisiä näkökulmia. Eettisen keskustelun ja siihen liittyvän avoimuuden tulee olla nuorisotyön ominaisuuksia. Kahdeksan vuotta julkistamisen jälkeen tehty ohjeistuksen päivitys osoittaa, että nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ovat käytössä ja niiden ajankäytöstä halutaan pitää kiinni.

EPILOGI

Teini venasi bussia tutulla pysäkillä. Kouluvuosi oli taas alkanut. Sitä hän ei aavistanut, että pysäkiltä nousisi samaan bussiin jatkossa myös nuorisotyöntekijä, joka tulisi aamuisin tervehtimään samalla pysäkillä odottavia ihmisiä. Aikuiset vaihtoivat huomenet keskenään tottuneesti, kun taas teinin vastaukset olivat lähinnä heikosti kuuluvaa murahtelua. Kuitenkin syksyn kuluessa siitä oli tarkasti kuunneltuna erotettavissa huomenta-sana. Ja jo ennen joulua koitti kerta, jolloin nuorisotyöntekijän ja nuoren välille syntyi juttua pysäkkikatokseen liimatusta julisteesta. Kanssakäymisestä bussipysäkin katveessa tuli luontainen tapa – vähintäänkin aamuinen tervehdys ja mahdollisuus kertoa jotakin muutakin.

Kerran nuorisotyöntekijä melkein myöhästyi bussin kyydistä. Hän asteli suoraan sisään muiden jo istuessa. Matkakortin leimaamisen jälkeen ja oman paikan etsimisen seassa korvaan kantautui tuttu huomenta-sana. Vain yksi matkustaja tervehti ja siihen nuorisotyöntekijän oli mukava vastata. Hymyillen vaihdetut tervehdykset kertoivat yhteydestä nuoren ja työntekijän välillä.

Merkitykselliset asiat ovat usein pieniä tekoja, jotka toimivat lähtökohtana jollekin suuremmalle muutokselle. Nuoren kohtaaminen on olennaista nuorisotyöntekijän työssä, tapahtui se sitten kadulla, netissä tai nuorisotilassa. Tästä todellisuuspohjaan perustuvasta bussipysäkkitarinasta syntyi kirjan nimi; pieniä tekoja, suuria asioita.

LÄHTEET

- Aaltonen, T. & Junkkari L. 2003. Yrityksen arvot ja etiikka. Juva. WS Bookwell Oy.
- Airaksinen, T. (toim.) 1991. Ammattien ja ansaitsemisen etiikka. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hallberg, P. 2005. Arvot tasapainossa? Vantaa. WSOY.
- Heikkonen, J. 1993. Menestyjän etiikka. Kuopio. Teollisuuden Kustannus Oy.
- Hellsten, S. 1996. Eettinen kasvatus ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus. Teoksessa Pitkänen, P (toim.). Kasvatuksen etiikka. Helsinki. Edita Oy, s. 51–66.
- Helve, H. 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki. Yliopistopaino.
- Helve, H. 2007. Arvojen muutos nuorisokasvatuksen haasteena. Teoksessa: Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.). Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Helve, H. 2009. Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa: Suomalainen vapaa-aika. Liikkanen, M. (toim.). Helsinki. Hakapaino.
- Hoikkala, T. & Sell A. 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino.
- Juujärvi, S., Myyry L., Pessa K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kallio, E. 2005. Kasvatus hajoavassa ajassa. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.
- Kallio, K. 2010. Missä lapsuus tapahtuu? Teoksessa Kallio, K. Ritala_Koskinen, A. & Rautanen, N. (toim.): Missä lapsuutta tehdään?. Helsinki. Yliopistopaino.
- Karhuvirta, T. 2012. Koulun kerhotoiminta – formaalin ja nonformaalin kasvatuksen rajapinnassa. Teoksessa: Kehittyvä nuorisotyö. Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund M. (toim.) Helsinki. Hakapaino.
- Kiilakoski, T. 2007. Kasvu moneen suuntaan – kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Kiilakoski, T. & Nieminen, J. 2007. Pedagogiikka – nuorisotyön pedagogikat ja uudet haasteet. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Kylmäkoski, M. & Fedotoff, J. 2007. Monimuotoinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Köykkä, A. 2014. Nuorisotyön alkeet ja jatko. Helsinki. Lasten keskus ja Kirjapaja.
- Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012. Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:5. Helsinki. Aksidenssi.
- Leinonen, N. 2009. Kutsumuksenani kolmen v:n teoria. Teoksessa: Nuorisotyön mieli ja merkitys. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lesojeff, H., Purjo, T., Tervahauta. M. & Videnoja, K. 2013. Kasvatus arvoihin – arvoa kasvatukseen. Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print.
- Lindqvist, M. 2003. Ole hyvä. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.
- Mattila, K-P. 2010. Asiakkaana ihminen. Juva. Bookwell Oy.

- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio T. 2009. *Ammattina sosionomi*. Helsinki. WSOY.
- Määttä, M. & Tasanko P. 2012 *Nuorisotyön tehtävä ohjelma (yhteis)kunnassa*. Teoksessa: *Kehittyvä nuorisotyö*. Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund M. (toim.) Helsinki. Hakapaino.
- Nieminen, J. 2000. *Nuorisotyön professionalisaatio Suomessa*. *Nuorisotutkimus*, 2000:3 s. 32–49.
- Nieminen, J. 2007. *Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos*. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): *Nuorisotyötä on tehtävä*. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Nuorisolaki 2006. *Finlex Lainsäädäntö*. Helsinki. (Viitattu 24.10.2013) Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Nivala, E. & Saastamoinen M. (toim.) 2007. *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Odevenks? Pyhimys, Heikki Kuula, Armo Murha, Julia-Henri, Asa & Tohtori-T (Adihasla OST – Yellowmic Records 2006).
- Paasivaara, L. 2009. *Työnsä kokoinen ihminen*. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino Oy.
- Pennanen, S. 2010. *Lapset, tieto ja media*. Teoksessa Kallio, K. Ritala_Koskinen, A. & Rautanen, N. (toim.): *Missä lapsuutta tehdään?*. Helsinki. Yliopistopaino.
- Puuronen, V. 2006. *Nuorisotutkimus*. Tampere. Vastapaino.
- Räikkä, J. 2004. *Moraalin kanssa*. Suomi. Oy UNIpress Ab.
- Räikkä, J., Kotkavirta, J. & Sajama, S. 1995. *Hyvä ammattilainen. Johdatus ammattietiikkaan*. Helsinki. Painatuskeskus Oy.
- Sajama, S. 1995. *Arkipäivän etiikkaa*. Tampere. Tammer-Paino Oy.
- Sjöholm, K. 2012. *Nuorisotyö*. Teoksessa: *Aakkoset sivistystoimeen*. Nislin, M. (toim.) Helsinki. Lönnberg Print & Promo.
- Soanjärvi, K. 2007. *Nuorisotyön verkostoituminen*. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): *Nuorisotyötä on tehtävä*. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Soanjärvi, K. 2011. *Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä*. Väitöskirjatutkimus. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.
- Virkamiesetiikka. 2000. *Valtiovaraministeriön työryhmämuistioita 8/2000*. *Virkamiesetiikka Selvitys virkamiesetiikan perustasta, nykytilasta ja kehittämisalueista*. (Viitattu 23.2.2014.) Saatavissa: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/06_valtion_tyomarkkinailaitos/4166/4167_fi.pdf
- Volanen, M.V. 2006. *Filoteknia ja kysymys sivistävästä työstä*. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.

PIENIÄ TEKOJA, SUURIA ASIOITA NUORISOTYÖN EETTINEN NÄKÖKULMA

*Eettistä pohdintaa tulisi harjoittaa arkipäivän tilanteissa.
"Mitä nyt pitäisi tehdä?" -kysymys voidaan esittää muodossa
"Mikä olisi tässä tilanteessa oikein?". Tällöin lähdetään
luontaisesti pohtimaan vaihtoehtojen oikeellisuutta.
Ja jos ihminen toimii sen perusteella, mikä on oikein,
se ei voi olla itse toiminnalle kovin huono lähtökohta.*

Nuorisotyöntekijä kohtaa työssään eettisiä haasteita. Tämä kirja esittelee nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ja rakentaa kuvaa nuorisotyön eettisestä näkökulmasta. Kirja kannustaa ymmärtämään asioiden ja tilanteiden monisäikeisyyttä sekä tekemään eettisesti kestäviä ratkaisuja.

Kirja soveltuu nuorisotyön koulutuksiin ja käsiteltäväksi työyhteisöissä; sitä voidaan hyödyntää työkaluna nuorisotyön arjen haasteissa ja työn kehittämisessä.

Eettisessä pohdinnassa emme tule valmiiksi.

ISBN 978-952-456-361-1 (painettu)

ISBN 978-952-456-362-8 (verkkójulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)

ISSN 2343-0672 (verkkójulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 99.

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

allianssi

Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry